

ПО КИНАТА
от: 17.02.2012

БОЕН КОН

МАЙКЪЛ МОРПУРГО

*„Разгързващ роман за най-истинското приятелство
по време на най-страшната война.“ – ДЕЙЛИ МЕЙЛ*

МАЙКЪЛ МОРПУРГО

БОЕН КОН

Превод: Станимир Йотов

chitanka.info

Тази история започва в тихата английска провинция в навечерието на Първата световна война. През 1914 г. младият кон Джоуи е откъснат от влюбеното в него момче, продаден на армията и изпратен на Западния фронт по време на най-ожесточените сражения. Със своя офицер той се устремява неустрашимо към бойните линии на врага, за да се изправи пред страховитото лице на войната. Оттам насетне следва една одисея, изпълнена с неочаквани обрати, героизъм, самоотверженост, величие и много вълнуващи моменти.

Ветровете на войната запращат Джоуи на различни места, но навсякъде той спечелва сърцата на войниците, които намират опора и утеха в неговата смелост и дух. Очаровани от него, накрая те му се отплащат в един затрогващ финал, който никога няма да забравите.

На Летис

Много хора ми помогнаха за написването на тази книга. Искам да благодаря най-вече на Клеър и Розалинд, Себастиан и Хорейшо, Джим Хиндсън (ветеринарен хирург), Алберт Уикс, покойния Уилфред Елис и покойния капитан Бъджит — последните трима, отпразнували своята осемдесетгодишнина в енорията Идислий.

БЕЛЕЖКА НА АВТОРА

В старото училище, което използват сега за кметство, под часовника, чиито стрелки винаги стоят на десет часа и една минута, виси малка прашна картина на кон. Той стои там — великолепен, алест, с необикновен бял кръст, отпечатан върху челото, и с четири бели чорапа в съвършено съчетание с него. Взира се тъжно от картината, ушите му са заострени напред, главата му е извърната, сякаш току-що ни е забелязал, че сме там.

За мнозина, които биха го погледнали нехайно, когато кметството е отворено за енорийски събрания, годишни празненства или вечеринки, това е само едно потъмняло маслено платно на някакъв неизвестен кон, нарисуван от опитен, но анонимен художник. За тях картината е твърде обикновена, за да грабне вниманието им. Но онези, които се вгледат по-внимателно, в долния край на бронзовата рамка ще видят черна медна табелка, с поизбледнял от времето цвят, на която пише:

Джоуи

Нарисуван от капитан Джеймс Никълс, есента на
1914 г.

Някои в селото, — много малко сега и все по-малко с всяка следваща година, си спомнят Джоуи такъв, какъвто беше. Неговата история е написаната, така че нито той, нито онези, които го познаваха, нито войната, в която живяха и умряха, да не бъдат забравени.

ПЪРВА ГЛАВА

Най-ранните ми смътни спомени са за хълмисти поля, тъмни влажни конюшни и плъхове, които тичаха по гредите над главата ми. Но си спомням добре деня на разпродажбата на коне. Ужасът от него остана с мен през целия ми живот.

Нямах още шест месеца — неукрепнало дългокрако жребче, което никога не се беше отдалечавало от майка си на повече от няколко крачки. Ние бяхме разделени онзи ден под ужасната врява на тръжната площадка, за да не я видя никога повече. Тя беше добра работна кобила, напреднала с годините, но с цялата сила и издръжливост на ирландски впрегатен кон, които личаха от всеки потрепващ мускул по тялото ѝ. Продадоха я само за минути и преди да успея да я последвам през вратника, тя беше изкарана и отведена. Но да се отърват от мен, се оказа не толкова лесно. Навярно причината беше в безумния поглед в очите ми, докато обикалях оградението, търсейки отчаяно майка си, или може би никой от селяните или циганите там не търсеше дългнесто тънко конче, при това не съвсем чистокръвно. Но каквато и да беше тя, дълго време се говореше колко малко струвам, преди да чуя удара на тръжното чукче и да бъда поведен към едно друго оградено място.

— Не е зле, а? Само за три лири. Моята малка лудетина! Никак не е зле! — Гласът беше дрезгав и хриплив от пиене и очевидно принадлежеше на моя собственик. Няма да го наричам мой господар, защото един-единствен човек някога ми е бил господар. Собственикът ми държеше в ръцете си въже и се мъкнеше бавно към оградението, следван от трима-четирима свои червендалести приятели. Всеки от тях също имаше въже. Бяха свалили шапките и саката си и запретнали ръкавите си, пристъпваха бавно към мен ухилени. До този момент не бях докосван от човек и затова заотстъпвах назад, докато накрая опрях в летвите на оградата. Сетне изведнъж всички се втурнаха едновременно към мен, но бяха бавни и аз успях да им се изплъзна, насочвайки се към средата на оградението, където се обърнах отново

с лице към тях. Те вече не се смееха. Изцвилих към майка си и чух отговора ѝ да отеква някъде далече. Именно към този вик се устремих, наполовина щурмувайки оградата, наполовина прескачайки я, но предните ми крака се закачиха в нея и останах там безпомощен. Бях сграбчен грубо за гривата и опашката и почувствах около шията ми да се затяга въже, преди да бъда съборен на земята и задържан там от телата на мъжете, които се скупчиха и насядаха върху мен. Борех се, докато силите ми отслабнаха, ритайки всеки път, когато усещах смазващата тежест върху мен да намалява, но те бяха твърде много и твърде силни за мен. Усетих оглавникът да се плъзва върху главата ми и да се стяга върху шията и муцуната ми.

— Значи си боец, а? — каза собственикът ми и опъна въжето, усмихвайки се през стиснати зъби. — Това е добре! Но тъй или иначе, ще те прекърша. И макар сега да си един малък боен петел, съвсем скоро ще ядеш от ръката ми.

Бях помъкнат по черния път и вързан на късо въже за задния капак на една селска каруца. При всяко извъртане или обръщане на главата ме прорязваше силна болка. Когато наближихме фермата и каруцата изтрополя по моста към стопанския двор, който щеше да стане мой дом, бях вече плувнал в пот от изтощение и юларът беше протрипал муцуната ми. Единствената ми утеха тази вечер, когато бях вкаран силом в конюшната, беше осъзнаването на факта, че не съм сам. Старата кобила, която беше теглила каруцата по целия път от тържището, бе въведена в отделението до мен. Когато влезе, тя се спря да погледне на портата ми и тихо изцвили. Тъкмо понечих да пристъпя към нея, когато новият ми собственик я удари с камшика си по хълбока толкова силно, че аз отново отстъпих назад и се свих в ъгъла до стената.

— Влизай вътре, стара кранта такава! — изрева той. — Голяма напаст си ти, Зоуи, и не искам да научиш това юначе на старите си номера.

Но в този кратък миг аз долових малко съчувствие и доброта в очите на старата кобила, които уталожиха паниката ми и успокоиха духа ми.

Бях оставен там без вода и храна, а той излезе, препъвайки се в заоблените камъни, и тръгна към къщата. Чу се звук от затръшващи се врати и викове, а малко по-късно до слуха ми достигнаха нечий

забързани стъпки през двора и развълнувани гласове, които се приближаваха. Две глави се появиха над портата на отделението ми. Едната беше на младо момче, което остана дълго загледано в мен, преценявайки ме внимателно, преди на лицето му да грейне широка усмивка.

— Мамо — заговори то бавно. — Това ще бъде прекрасен и смел кон. Виж го как си държи главата. — И след това добави: — Виж го, мамо, целият е вир-вода. Ще трябва да го избърша.

— Но баща ти каза да не ходиш при него, Албърт — рече майка му. — Каза, че ще бъде добре да поседи сам. И освен това ти забрани да го докосваш.

— Мамо — отвърна Албърт, махайки резето на портата, — когато баща ми е пиян, той не знае нито какво говори, нито какво прави. А когато е пазарен ден, винаги е пиян. Толкова пъти си ми казвала да не му обръщам внимание в такива случаи. Нахрани старата Зоуи, мамо, докато аз се погрижа за него. О, не е ли прекрасен? Той е почти червен или по-точно червеникавокафяв, нали? А този кръст върху челото му е направо съвършен. Виждала ли си някога кон с такъв бял кръст? Виждала ли си някога такова нещо! Аз ще яздя този кон, когато той бъде готов. Ще го яздя навсякъде и няма да има друг, който да може да се мери с него — нито в енорията, нито в цялата страна.

— Ти си само на тринайсет години, Албърт — отбеляза майка му от съседното отделение. — Още си твърде малък, както и той, и баща ти каза да не го докосваш, затова не идвай да ми се оплакваш, ако те хванат там.

— Но защо, по дяволите, го е купил изобщо, мамо? — попита Албърт. — Доколкото знам, той искаше теле. Не отиде ли затова на пазара? За теле, което да бозае от старата Селандайн?

— Да, скъпи, баща ти не е себе си, когато е така — отговори тихо майка му. — Каза ми, че Ийстън наддавал за кончето и ти знаеш мнението му за този човек след кавгата им за онази ограда. Сигурно е купил кончето само за да му направи напук. Или поне така ми се струва.

— Е, добре е направил, мамо — рече Артър и пристъпи бавно към мен, събличайки якето си. — Пиян или не, това е най-доброто нещо, което някога е правил.

— Не говори така за баща си, Албърт. Той преживя много. Не е справедливо — каза майка му.

Албърт беше висок горе-долу колкото мен и ми говореше толкова нежно, докато се приближаваше, че аз бързо се успокоих и дори се събуди любопитството ми, докато стоях до стената. Трепнах при първото му докосване, но веднага разбрах, че няма намерение да ми причини никакво зло. Той ме погали първо по гърба и по шията, говорейки през цялото време колко хубаво ще си прекарваме заедно, как ще порасна и ще стана най-умният кон на света и ще ходим на лов заедно. След малко започна да ме разтрива внимателно с якето си и продължи да прави това, докато накрая бях напълно сух. Сетне попи муцуната ми със солена вода там, където кожата беше протрита. Донесе ми наръч уханно сено и дълбока кофа с хладна вода. Мисля, че през цялото време не спря да ми говори. Когато се обърна да си върви, аз го повиках, за да му благодаря, и той като че ли ме разбра, защото се усмихна широко и ме погали по носа.

— Май ще се погаждаме двамата с теб — каза Албърт кротко. — Ще те наричам Джоуи само защото се римува със Зоуи и... да, защото може би ти подхожда. Ще дойда отново утре сутринта — и не се тревожи, аз ще се грижа за теб. Обещавам ти. Сладки сънища, Джоуи.

— Не трябва да говориш на конете, Албърт — обади се майка му отвън. — Те не те разбират, защото са глупави създания. Вироглави и глупави, така казва баща ти, а той е гледал коне през целия си живот.

— Баща ми просто не ги разбира — отвърна Албърт. — Мисля дори, че се бои от тях.

Приближих се до вратата и изпратих с поглед Албърт и майка му, които се отдалечиха в тъмнината. Тогава разбрах, че съм си намерил приятел за цял живот. Между нас имаше инстинктивна и непосредствена връзка, доверие и обич. До мен старата Зоуи проточи шия над портата си в опит да ме докосне, но носовете ни така и не се срещнаха.

ВТОРА ГЛАВА

През дългите, студени зими и мъгливите лета, които последваха, Албърт и аз растяхме заедно. Тромавата непохватност не е единственото нещо, което свързва едногодишното жребче и едно младо момче.

Когато не беше на училище в селото или на работа с баща си в стопанството, той ме водеше сред полята или към обраслото с магарешки бодили мочурище край река Торидж. Тук на единственото равно място във фермата Албърт започна моето обучение — просто ме разхождаше или ме оставяше да подтичвам в тръс нагоре-надолу, а покъсно да се стрелвам първо в едната посока, а после в другата. Когато поемехме обратно към фермата, ми позволяваше сам да определям скоростта си и се научих да идвам при него при звука на свирката му, но не от покорство, а защото винаги исках да бъда с него. Свирката му имитираше накъсания зов на совите — това беше звук, на който винаги се отзовавах и никога не забравих.

Старата Зоуи, единственият ми друг другар, през по-голямата част от деня ореше, браносваше и се бъртеше някъде из фермата, поради което през по-голямата част от времето бях сам. Лятос сред полята това беше поносимо, защото винаги я чувах как работи и от време на време изцвилвах към нея, но когато ме затваряха в самотната конюшня през зимата, можеше да мине цял ден, без да видя жива душа, освен ако Албърт не дойдеше да ме навести.

Както беше обещал, именно той се грижеше за мен и правеше всичко възможно да ме брани от баща си, който в крайна сметка не се оказа такова чудовище, каквото бях очаквал. От време на време ставаше дори доста дружелюбен, но аз никога не можах съвсем да му се доверя, не и след първата ни среща. Никога не му позволявах да идва твърде близо до мен и винаги се дърпах и отстъпвах назад, правейки така, че старата Зоуи да се озове между нас. Всеки вторник обаче той неизменно се напиваше и в такива случаи Албърт често си

намираше някакъв предлог да бъде с мен, за да е сигурен, че няма да ми стори нещо.

През една такава есенна вечер, около две години след като дойдох във фермата, Албърт беше в селската църква, където биеше камбаните. За всеки случай ме беше оставил в конюшната при старата Зоуи, както правеше винаги във вторник вечерта.

— Тук ще бъдеш на по-сигурно място. Баща ми няма да дойде в конюшната да те тормози, не и докато сте заедно — казваше той, а след това се облягаше на вратата и започваше да ни обяснява колко е сложно да се бият камбаните, как на него са му поверили най-голямата от тях, защото го смятат за достатъчно силен да се справи с нея, и как няма да мине много време, когато ще стане най-здравото момче в селото. Моят Албърт беше много горд с уменията си като звънар и докато аз и Зоуи стояхме в тъмната конюшня, притихнали и заслушани в ехтежа на шестте църковни камбани над сумрачните поля, знаехме, че той има пълното основание да бъде такъв. Това е най-благородната музика, защото може да бъде споделена с всеки — достатъчно е само да се заслушаш.

Трябва да съм заспал, защото не си спомням да съм чул приближаването, но изведнъж над вратата на конюшната се появи танцуваща светлина на фенер и някой вдигна резето. В първия момент си помислих, че е Албърт, но камбаните още биеха и след това чух глас, който несъмнено беше на баща ми, както звучеше във вторник вечерта след пазарен ден. Той окачи фенера над вратата и тръгна към мен. В ръката си държеше тънка пръчка и залиташе, докато напредваше през обора.

— Е, малко вироглаво дяволче — каза той с неприкрити нотки на заплаха в гласа си. — Обзаложих се, че мога да те накарам да теглиш ралото до седмица. Ийстън и другите от кръчмата „При Джордж“ смятат, че няма да успея. Но аз ще им покажа. Достатъчно те глезиха и вече е време да си заслужиш храната и покрива над главата. Ще пробвам няколко хамута тази вечер, за да видим кой ти става, и утре започваме да орем. Можем да го направим по лесния начин, но можем да го направим и по трудния. И най-малко да ми се опреш, ще те нашибам до кръв.

Старата Зоуи познаваше настроението му и изцвили тревожно, отстъпвайки назад към тъмните ъгли на конюшната, но не беше нужно

да ме предупреждава, защото вече бях усетил намеренията му. Когато зърнах вдигнатата пръчка, сърцето ми заблъска диво в гърдите. Ужасен, аз знаех, че няма къде да избягам, защото бях заобиколен от стени, затова се обърнах с гръб към него и му нанесох удар със задните си крака. Почувствах копитата ми да попадат в целта. Чух вик на болка и когато се обърнах, го видях да изпълзва от конюшнията, влачейки сковано единия си крак и мърморейки думи на жестока мъст.

На другата сутрин Албърт и баща му дойдоха заедно в конюшнията. Баща му видимо куцаше. И двамата носеха по един хамут и аз видях, че Албърт беше плакал, защото по бледите му страни имаше следи от сълзи. Стояха пред вратата на конюшнията. За моя огромна гордост и радост забелязах, че Албърт вече е по-висок от баща си, чието лице беше измъчено и изопнато от болка.

— Ако майка ти не се беше застъпила снощи за този кон, Албърт — каза той, — щях да го застрелям на място. Той можеше да ме убие. И те предупреждавам, ако това животно не се научи да оре сносно до седмица, ще бъде продадено и това е последната ми дума. Всичко е в твоите ръце. Казваш, че можеш да се справиш с него и ще ти дам само един шанс. Той не ми позволява да се доближа до него, защото е див и злонравен. И ако ти не се заемеш с него и не го вразумиш и обучиш до седмица, той си отива. Ясно ли е? Този кон трябва да си заслужи прехраната като всички други тук! И не ме интересува колко е красив, щом отказва да работи. И още нещо ти обещавам, Албърт, ако изгубя този облог, конят ще трябва да си отиде!

Той хвърли хамута на земята и се завъртя на пети, отправяйки се към вратата.

— Татко — рече Албърт решително. — Аз ще обуча Джоуи... ще го науча да оре... но ти трябва да ми обещаеш, че никога повече няма да вдигаш пръчка срещу него. С него не трябва да се подхожда така. Аз го познавам, татко, познавам го така, все едно ми е роден брат.

— Ти ще го обучаващ, Албърт, това е твоя грижа. Не ме интересува как ще го направиш. Не искам даже и да знам — каза баща му нехайно. — Никога повече няма да се доближа до това животно. Преди да го направя, ще го застрелям.

Но когато Албърт влезе в конюшнията, той не започна да ме приглажда, както правеше обикновено, нито ми заговори нежно. Вместо това тръгна към мен и ме погледна настойчиво право в очите.

— Това е било дяволски глупаво — заговори той. — Ако искаш да оцелееш, Джоуи, ще трябва да научиш някои неща. Никога повече не ритай човек! Той говореше сериозно, Джоуи. Щеше да те убие, ако не беше майка ми. Тя беше тази, която те спаси. Баща ми никога не слуша какво му казвам аз и никога няма да ме слуша. Затова никога повече, Джоуи. Никога! — Сетне гласът му се промени и той ми заговори както обикновено: — Имаме само една седмица, Джоуи, имаме една седмица да те научим да ореш. Знаем, че с твоята кръв навярно ще решиш, че това не ти подхожда, но нямаш друг избор. Старата Зоуи и аз ще те научим. И това ще бъде дяволски трудна работа — и дори още по-трудна за теб, защото ти не си съвсем пригоден за нея. Още не си укрепнал достатъчно. И накрая, когато приключим, вече няма да ме харесваш много, Джоуи. Но баща ми не говори празни приказки. Той е човек на думата. реши ли нещо, край. Той ще те продаде и дори по-скоро ще те застреля, отколкото да загуби онзи облог, няма съмнение в това!

Същата тази сутрин, докато мъглите все още бяха полепнали по полята, впрегнат рамо до рамо до скъпата стара Зоуи, с хомот, който висеше около шията ми, аз бях поведен към Лонг Клоуз и обучението ми като работен кон започна. При първото ни усилие заедно хомотът се впи в кожата ми и краката ми потънаха дълбоко в меката пръст. Зад нас Албърт викаше почти непрестанно и размахваше камшика всеки път, когато се поколебаех или се отклонях от браздата, или пък почувствах, че не давам всичко от себе си — а той неизменно знаеше това. Това беше един друг Албърт. Нямахме ги вече кротките думи и добротата от миналото. В гласа му имаше една отсеченост и рязкост, която не търпеше никакво неподчинение от моя страна. До мен старата Зоуи опъваше хомота и теглеше мълчаливо напред с наведена глава, вкопавайки копита в земята. Заради нея, заради мен, а също и заради Албърт аз напрегнах сили и също затеглих. През тази седмица ми беше съдено да науча основните начала на орането като селскостопански кон. Болеше ме всеки мускул от тялото, но след нощната почивка, която прекарвах проснат на земята в конюшнията, на другата сутрин отново бях готов за работа.

Всеки ден научавах по нещо и малко по малко започнахме да орем като впряг. Албърт все по-рядко размахваше камшика и все по-често ми говореше кротко както преди, докато накрая в последния ден

на седмицата вече знаех, че отново съм си възвърнал обичта му. След това един следобед, когато стигнахме до синора, който обграждаше Лонг Клоуз, той разпрегна ралото и прегърна мен и Зоуи през шията.

— Сега всичко е наред, вие се справихте, красавици мои. Вие се справихте — рече Албърт. — Не ви казах, защото не исках да отвличам вниманието ви, но баща ми и Истън ни наблюдаваха през целия следобед от къщата. — Той ни почеса зад ушите и ни погали по носовете. — Баща ми спечели облога си и на закуска ми каза, че ако завършим нивата днес, ще забрави за инцидента и ти ще можеш да останеш, Джоуи. Ти се справи, красавецо, и аз толкова много се гордея с теб, че ми се иска да те разцелувам, глупчо такъв, но няма да го направя, не и докато ни наблюдават. Сега той ще ти позволи да останеш, знам, че ще го направи. Баща ми е човек на думата, можеш да си сигурен в това... или поне докато е трезвен.

Няколко месеца по-късно след коситба на голямата ливада, докато се прибирахме по хлътнолата и покрита с листа пътека, водеща към фермата, Албърт за пръв път отвори дума за войната. Както си свирукаше с уста, той изведнъж спря и заговори тъжно:

— Мама казва, че вероятно ще има война. Не знам каква е причината, но е нещо свързано с някакъв си стар херцог, който бил убит не знам си къде. Не мога да си обясня какво общо има това с нас, но тя смята, че ние също ще бъдем въввлечени в нея. Въпреки че нас точно няма да ни засегне. Ние ще си я караме по старому. Понеже съм само на петнайсет, мен няма да ме вземат войник — или поне тя така казва. Но да знаеш, Джоуи, ако има война, аз бих искал да замина. Мисля, че от мен би излязъл добър войник, а ти? Сигурно ще изглеждам добре в униформа? И винаги съм искал да марширувам под ударите на барабан. Представяш ли си колко хубаво би било, Джоуи? И като стана дума за това, мисля, че и от теб би излязъл добър боен кон, ако препускаш в галоп толкова добре, колкото теглиш, а аз знам, че ти можеш. Двамата с теб бихме били добра двойка. Бог да им е на помощ на германците, ако някога им се наложи да се бият с нас двамата.

Една гореща лятна вечер след дълъг и пращен ден на полето аз ядях моето овесено кърмилко, докато Албърт ме разтриваше със слама и ми разказваше колко много добра слама имало за дългите зимни месеци и колко хубав сламен покрив щяло да стане от нея, когато чух

тежките стъпки на баща му през двора да се приближават към нас. Докато вървеше, викаше:

— Майко, излез, майко. — Това беше неговият разумен глас, трезвият му глас, от който не се боях. — Война, майко! Току-що чух новината в селото. Пощальонът я донесъл днес следобед. Дяволите са нахлули в Белгия. Сега вече всичко е сигурно. Обявили сме война вчера в единайсет часа. Ние сме във война с германците. И така здраво ще ги напердашим, че никога повече няма да вдигнат ръка над някого. Всичко ще свърши за няколко месеца. Винаги е било така. Само защото британският лъв спеше, те си помислиха, че е мъртъв. Но ние ще им дадем добър урок, майко — толкова добър, че никога няма да го забравят.

Албърт беше спрял да ме трие и пусна сламата на земята. Ние и двамата пристъпихме към портата на конюшната. Майка му стоеше на стъпалата пред прага на къщата.

— О, боже — промълви тя тихо. — О, боже.

ТРЕТА ГЛАВА

Постепенно през това последно лято във фермата, толкова постепенно, че почти не бях го забелязал, Албърт беше започнал да ме язди из околността, за да наглежда овцете. Старата Зоуи неизменно ни следваше отзад и аз от време на време спирах, за да се уверя, че все още е с нас. Дори не помня първия път, когато е сложил седло върху мен, но в някакъв момент трябва да го е направил, защото през лятото, когато войната беше обявена, той всяка сутрин ме яздеше на път към кошарите и почти всяка вечер след работа. Малко по малко научих всеки селски път в енорията, всеки шепнещ дъб и всяка хлопаща порта. Ние прегазвахме потока под горичката на Св. Инокентий и след това продължавахме с тътен през местността Фърни Пийс, която беше отвъд нея. Когато Албърт ме яздеше, нямаше опъване на юздите и дърпане на юздечката в устата ми, а само леко стисване с коленете и докосване с петите, което ми беше достатъчно да разбере какво иска от мен. Мисля даже, че можеше да ме язди дори и без тези подканящи движения — толкова добре бяхме започнали да се разбираме един друг. Когато не ми говореше, той винаги си подсвиркваше или пееше нещо и това като че ли някак си ме успокояваше.

Войната почти не засегна нашето стопанство. Сега, когато имаше толкова много слама за обръщане и балиране за зимата, мен и старата Зоуи ни извеждаха всяка сутрин рано в полето. За наше огромно облекчение Албърт беше поел почти изцяло работата с конете, оставяйки баща си да се грижи за прасетата, воловете и овцете, да поправя оградите и да копае отводнителни канали около фермата. Затова рядко го виждахме за повече от няколко минути на ден. Но колкото и безметежно на пръв поглед да си вървеше животът, в стопанството се усещаше някакво растящо напрежение и малко по малко започна да ме гнети лошо предчувствие. Насред двора избухваха дълги и разгорещени препирни, понякога между бащата и майката на Албърт, но по-често — колкото и странно да беше това — между Албърт и майка му.

— Не трябва да го виниш, Албърт — заговори го ядосано тя една сутрин пред вратата на конюшните. — Знаеш, че е направил всичко това заради теб. Когато лорд Дентън му предложи да му продаде фермата преди десет години, той я ипотекира, за да може един ден като пораснеш, да си имаш свое собствено стопанство. И именно ипотекалата го тревожи до смърт и го кара да пие. Затова ако понякога не е на себе си, можеш просто да не се въртиш около него. Той вече не е толкова добре и не може да намогва на работата в стопанството, както едно време. Баща ти вече е прехвърлил петдесетте, както знаеш, но децата не си дават сметка за тези неща. А и тази война... Тя ужасно го безпокои, Албърт. Той се тревожи, че цените ще паднат и дълбоко в сърцето си вярва, че трябва да замине да се бие във Франция, но вече е твърде стар за това. Трябва да се опиташ да го разбереш, Албърт. Той заслужава поне това.

— Но ти не пиеш, мамо — отвърна Албърт разпалено. — И ти си имаш същите грижи като него, но дори и да пиеше, пак не би се заяждала с мен, както прави той. Правя всичко каквото мога, та дори и повече и въпреки това той не спира да се оплаква, че това не било направено и онова не било направено. Оплаква се всеки път, когато изляза да поизляза Джои вечерта. Не е съгласен дори да бия камбаните в църквата, което е веднъж в седмицата. Това е просто нелепо, мамо.

— Знам, Албърт — каза майка му по-кротко сега, взимайки ръката му в своите. — Но трябва да се опиташ да видиш доброто в него. Той е добър човек наистина е такъв. Нали не си забравил, че е така?

Не, мамо, не съм забравил — отстъпи Албърт. — И ми се иска да престане да се държи с Джои по този начин. В края на краищата той вече работи за прехраната си и трябва да има време да се забавлява, също както и аз.

— Разбира се, скъпи — каза тя и го хвана за лакътя, повеждайки го към къщата. — Но ти знаеш какво мисли баща ти за Джои. Той го купи само от честолубие и оттогава не е спрял да съжалява за това. Прав е като казва, че стопанството се нуждае само от един кон, а този твой кон яде пари. Това го гложди. Всички фермери са такива. И баща ми беше същият. Но той ще се поуспокои, ако се държиш добре с него — знам това!

Но Албърт и баща му не си продумаха дни наред и майката на Албърт все повече свикна с ролята на помирител и посредник между двамата. Една сутрин в сряда, само няколко седмици след избухването на войната, тя отново трябваше да се нагърби с тази нелека задача. Както обикновено бащата на Албърт се беше прибрал пиян предишната вечер от пазара. Каза, че е забравил да върне седълбекския шопар, който бе взел назаем да обслужи женските свине в кочината, и настояваше Албърт да направи това. Албърт обаче решително отказа и започна, разбира се, разправия. Баща му изтъкна, че си „има друга работа за вършене“, а Албърт пък държеше, че трябва да изчисти конюшнията.

— Няма да ти отнеме повече от половин час, скъпи, да върнеш шопара във Фърсдън — побърза да каже майка му, опитвайки се да предотврати неизбежното.

— Добре тогава — отстъпи Албърт, както постъпваше винаги когато се намесеше майка му. — Ще го направя заради теб, мамо. Но само, при условие че мога да изляза с Джоуи тази вечер. Искам да ходя на лов с него тази зима и трябва да го подготвя за това. — Бащата на Албърт стоеше мълчалив със стиснати устни и забелязах, че гледаше право в мен. Албърт се обърна, потупа ме леко по муцуната, взе една пръчка от купчината с подпалки, струпана до бараката с дърва, и се отправи към свинарника. Няколко минути по-късно го видях да кара големия черно-бял шопар надолу към селския път. Повиках го, но той не се обърна.

Напоследък, ако бащата на Албърт изобщо влезеше в конюшнията, то беше, за да изкара Зоуи. Никога не се занимаваше с мен. Извеждаше Зоуи навън на двора, слагаше ѝ седло и поемаше към възвишенията над чифлика, за да нагледа овцете. Затова, когато тази сутрин влезе в конюшнията и поведе Зоуи, не видях в това нищо необичайно. Но когато по-късно се върна и ми заговори угоднически, предлагайки ми кофа със сладостно ухаещ овес, веднага станах подозрителен. Но овесът и любопитството ми надделяха, благодарение на което той можа да нахлузи оглавника на главата ми, преди да успее да се отдръпна. Гласът му обаче беше необичайно кротък и добронамерен, докато стягаше оглавника. След това протегна ръка и ме погали по шията.

— Там ще ти бъде добре, синко — каза той тихо. — Там ще ти бъде добре. Те ще се грижат за теб, обещаха ми. И освен това парите ми трябват, Джоуи, парите ужасно ми трябват!

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

След като върза дълго въже за оглавника, той ме изведе от конюшната. Тръгнах с него, защото Зоуи също беше там и ме поглеждаше през рамо, а аз винаги бях готов да тръгна навсякъде и с всекиго, стига тя да е с мен. Забелязах, че през цялото време бащата на Албърт говореше някак приглушено и се оглеждаше като крадец.

Трябва да е знаел, че ще последвам старата Зоуи, защото ме върза за седлото ѝ и изведе и двамата ни тихо от двора, след което поехме по пътеката и оттам към моста. Когато излязохме на черния път, той яхна бързо Зоуи и потеглихме в тръс към хълма, оттатък който беше селото. Не ни продума нито дума. Познавах пътя достатъчно добре, разбира се, защото често бях ходил там с Албърт. Обичах това преживяване, защото там винаги имаше други коне и толкова много хора. Именно в селото видях първия автомобил в живота си, който мина пред пощата с грохот и ме накара да се вкаменя от страх. Въпреки това не отстъпих назад и си спомням, че Албърт доста се беше притеснил за мен. Но сега, докато се приближавахме към селото, видях, че вече няколко коли бяха паркирали около зелената моравата и имаше такова голямо струпване на хора и коне, каквото никога не бях виждал през живота си. Но колкото и да бях развълнуван, спомням си, че щом влязохме в селото, изведнъж ме обзе някакво дълбоко мрачно предчувствие.

Селото беше пълно с мъже в сиво-кафяви униформи. И след това, когато бащата на Албърт слезе от седлото и ни поведе покрай църквата към моравата, един военен оркестър поде въодушевяващ гръмък марш. Ударите на най-големия барабан отекваха в цялото село и навсякъде имаше деца, някои от тях маршируваха напред-назад с метли на рамото, а други стояха по прозорците и размахваха знаменца.

Когато се приближихме към белия пилон в центъра на моравата, където знамето на Обединеното кралство се вееше вяло под слънчевите лъчи, някакъв офицер си проби път през тълпата към нас.

Беше висок и елегантен с дългите си бричове, широк колан и сребърна сабя на пояса. Той се ръкува с бащата на Албърт.

— Казах ви, че ще дойда, капитан Никълс, сър — рече бащата на Албърт. — Направих го, защото парите ми трябва, нали разбирате. Никога не бих се разделил с такъв кон, ако не ми се налагаше.

— Добре, стопанино — отвърна офицерът, кимвайки одобрително с глава, когато ме погледна. — Мислех си, че преувеличаваш, когато говорихме „При Джордж“ миналата вечер. „Най-добрият кон в околността“, каза ти, но от друга страна, всички така приказват за конете си. Тук обаче случаят е различен, виждам това и сам. — Офицерът ме погали нежно по шията и ме почеса зад ушите. И ръката, и гласът му бяха добри и аз не се отдръпнах. — От него ще стане добър боен кон и ние ще се гордеем с него. Не бих възразил самият аз да го яздя. Да, изобщо не бих възразил. Ако видят му не ме лъже, напълно ще ми подхожда. Хубаво животно, дума да няма.

— Ще трябва да ми платите четирийсет лири, капитан Никълс, както ми обещахте вчера. — Бащата на Албърт говореше необичайно глухо, почти сякаш се боеше да не го чуе някой. — Не мога да ви го дам за нито пени по-малко. Човек все пак трябва да живее с нещо.

— Това е, което ти обещах вчера вечерта, стопанино — каза капитан Никълс, отваряйки устата и проверявайки зъбите ми. — Това е хубав млад кон със здрава шия, плавна извивка на раменете и прави глезени. Доста е работил, нали? Сигурно сте го водили и на лов вече?

— Синът ми го язди всеки ден — каза бащата на Албърт. — Разправя, че галопира като състезателен кон и скача като ловец.

— Добре — каза офицерът. — След като ветеринарят го прегледа и потвърди, че е здрав и читав, ти ще получиш своите четирийсет лири, както се договорихме.

— Не мога да чакам дълго, сър — каза бащата на Албърт, поглеждайки назад през рамо. — Трябва да се връщам. Имам толкова работа на главата.

— Е, ние също сме затрупани с работа около набирането на войници и изкупуването на коне — рече офицерът. — Но можем да побързаем, щом се налага. И освен това в този край има много повече добри мъже доброволци, отколкото добри коне, а ветеринарят не е нужно да преглежда мъжете, нали така? Почакай ме тук и ще се върна само до няколко минути.

Капитан Никълс ме поведе към арката срещу кметството и оттам към една голяма градина, оттатък която имаше мъже с бели мундири и един неуниформен служител, който седеше на маса и си водеше бележки. Стори ми се, че чух Зоуи да ме зове и изцвилих в отговор, защото в този момент не чувствах никакъв страх. Беше ми толкова интересно какво става около мен. Офицерът ми говореше кротко, докато вървахме и аз го следвах почти охотно. Ветеринарят, дребничък енергичен човек с рунтав черен мустак, ме смушка на различни места по тялото, вдигна един по един краката ми, за да ги огледа — срещу което аз протестирах — надникна в очите и устата ми и подуши дъха ми. След това трябваше да тичам тръс около градината отново и отново, докато най-накрая бях обявен за съвършен екземпляр. „Здрав е като камък. Става и за кавалерията, става и за артилерията — бяха думите, които чувах. — Никакви подутини и тумори, здрави крака и зъби. Купете го, капитане — добави ветеринарят. — Конят си го бива.“

Бях поведен обратно към бащата на Албърт, който взе обещаната му сума от капитан Никълс и побърза да я пъхне в джоба си.

— Ще се грижите за него, нали сър? — каза той. — Нали ще гледате да не му се случи нещо? Синът ми, разбирате ли, много обича това животно. — Протегна ръка и ме погали леко по носа. Очите му бяха пълни със сълзи. И в този момент аз почти го харесвах. — Ти ще бъдеш добре, синко — прошепна ми той. — Няма да го разбереш нито ти, нито Албърт, но ако не те продам, няма да мога да си платя ипотеката и ще изгубя фермата. Аз се държах зле с теб — държах се зле с всички. Знам го и съжалявам за това. — С тези думи бащата на Албърт ме остави и поведе Зоуи със себе си. Беше навел глава и изведнъж беше станал някак смален и съсухрен.

Едва тогава осъзнах напълно, че съм изоставен и започнах да цвиля — висок пронизителен вик на болка и тревога, който отекна над селото. Дори старата Зоуи, колкото и да беше кротка и покорна, в точния момент се спря и отказа да помръдне повече, колкото и силно да я теглеше бащата на Албърт.

Сетне тя се обърна, тръсна глава и изцвили последно за сбогом. След това чувах гласа ѝ все по-слабо и по-слабо, докато накрая съвсем я изгубих от поглед. Добри ръце се опитваха да ме задържат и успокоят, но аз бях неутешим.

Почти бях изгубил надежда, когато видях моят Албърт да тича през тълпата с пламнало от усилието лице. Оркестърът беше спрял да свири и цялото село ни гледаше, когато той се приближи към мен и ме прегърна през шията.

— Той ви го е продал, нали? — каза Албърт тихо, вдигайки глава към капитан Никълс, който ме държеше. — Джоуи е моят кон. Той е мой и винаги ще бъде такъв, който и да го купи. Не мога да спра баща ми да ви го продаде, но ако Джоуи идва с вас, и аз идвам. Искам да се запиша в армията и да бъда с него.

— Ти имаш правилния дух за войник, момчето ми — рече офицерът, след което свали фуражката си и избърса чело с опакото на ръката си. Той имаше черна къдрава коса и открито честно лице. — Имаш правилния дух, но не и годините. Твърде си млад и го знаеш. Не взимаме момчета под седемнайсет години. Ела след година и тогава ще видим.

— Аз изглеждам като седемнайсетгодишен — каза Албърт почти умоляващо. — Даже съм по-едър от повечето седемнайсетгодишни. — Но дори докато говореше, той си даваше сметка, че няма никакъв шанс. — Няма ли да ме вземете, сър? Дори като прислужник в конюшната? Аз ще правя всичко, всичко каквото е нужно!

— Как ти е името, млади момко? — попита капитан Никълс.

— Наракот, сър. Албърт Наракот.

— Е, добре, мистър Наракот. Съжалявам, че не мога да ти помогна. — Офицерът тръсна глава и върна фуражката на главата си. — Съжалявам, момчето ми, такива са разпоредбите. Но не се тревожи за твоя Джоуи. Аз ще се грижа добре за него, докато бъдеш готов да се присъединиш към нас. Свършил си добра работа с това конче. Трябва да се гордееш с него — той наистина е чудесен, но баща ти се нуждаеше от парите за стопанството си, а едно стопанство не може без пари. Би трябвало да знаеш това. Харесва ми духа ти и затова когато си достатъчно голям, трябва да дойдеш и да се присъединиш към кавалерията. Ще имаме нужда от мъже като теб, защото това ще бъде дълга война, по-дълга, отколкото си мислят някои хора. Спомени името ми. Аз съм капитан Никълс и ще съм горд да те имаме в нашите редици.

— Значи няма никакъв начин? — каза Албърт. — Значи нищо не може да се направи?

— Нищо — отвърна капитан Никълс. — Конят ти сега принадлежи на армията и ти си твърде малък да те вземем с нас.

Албърт ме потупа по носа, както често правеше, и ме погали по ушите. Опитваше се да се усмихне, но не можеше.

— Аз ще те намеря, глупчо мой — каза той тихо. — Където и да си, ще те намеря, Джоуи. Грижете се добре за него, моля ви, сър. Грижете се за него, докато го намеря отново. Няма друг кон като него по целия свят — и вие сам ще разберете това. Кажете ми, че обещавате.

— Обещавам — отвърна капитан Никълс. — Ще направя всичко, каквото мога.

И след това Албърт се обърна и тръгна през тълпата, докато накрая го изгубих от поглед.

ПЕТА ГЛАВА

През няколкото кратки седмици до заминаването ми на война аз трябваше да бъда превърнат от работен кон в боен. И това не беше никак лека трансформация, защото мразех строгата дисциплина в школата по езда и мъчителните усилни часове на полевите маневри. У дома дългите разходки с Албърт по черните пътища и през полята ми бяха носили радост и там горещината и мухите като че ли не бяха имали никакво значение. Обичах дори тежките дни на оран и браносване редом до старата Зоуи, но причината за това бяха доверието и предаността, които ни свързваха. А сега имаше само безкрайни тягостни часове на обикаляне около школата. Нямаше я малката гладка юздечка, с която бях свикнал, и на нейно място беше дошъл тежкият неудобен мундщук, който протриваше ъгълчетата на устата ми и ме довеждаше до лудост.

Но моят ездач беше онзи, когото ненавиждах повече от всичко друго в живота си. Ефрейтор Самюел Пъркинс беше корав, упорит, дребничък мъж, бивш жокей, чиято единствена радост в живота идваше от властта, която може да упражнява над коня. От него се страхуваха както кавалеристите, така и конете. А дори и офицерите не се чувстваха спокойни около него. Защото той като че ли знаеше всичко за конете и имаше зад гърба си опита на цял един живот. Яздеше безмилостно и с твърда ръка. И камшикът, и шпорите при него не бяха само за показ.

Той никога не ме биеше и не губеше самообладание и дори понякога, докато ме чистеше, ми се струваше, че може би ме харесва. Аз самият изпитвах известно уважение към него, но то бе извикано повече от страх, отколкото от обич. В гнева си и безсилието си на няколко пъти се опитах да го хвърля, но никога не успях. Коленете му бяха като от стомана и всеки път той като че ли инстинктивно знаеше какво да очаква от мен.

Единствената ми утеха през тези ранни дни на обучение бяха посещенията на капитан Никълс, който ме навестяваше всяка вечер в

конюшната. Като че ли единствено той намираше време да дойде и да ми поговори, както едно време правеше Албърт. Седнал на една обърната кофа в ъгъла на конюшната със скицник на коленете, той ме рисуваше и ми разказваше разни неща.

— Направил съм ти вече няколко скици — каза ми една вечер капитан Никълс. — И когато свърша и тази, ще бъда готов да нарисувам картина с теб. Няма да бъде като платната на Стъбс^[1], ще бъде по-добра, защото Стъбс никога не е имал толкова красив кон, който да му позира. Няма да я взема с мен във Франция, защото не би имало никакъв смисъл, нали така? Затова ще я изпратя на твоя приятел Албърт, просто за да знае, че държи на думата си и се грижа за теб. — Капитанът продължи да гледа ту надолу, ту нагоре, докато работеше, и аз копнеех да му кажа колко много ми се иска той да се заеме с обучението ми, колко безмилостен е ефрейторът и колко много ме болят хълбоците и глезените. — Ако трябва да бъда честен, Джоуи, надявам се тази война да свърши, преди той да стане достатъчно голям да се запише в армията, защото — помни ми думата — чакат ни много тежки дни, наистина много тежки. В столовата всички говорят как ще натупаме швабите, как кавалерията ни ще ги помете и ще ги отблъснем обратно към Берлин още преди Коледа. Само Джейми и аз сме на друго мнение, Джоуи, само ние не сме съгласни с тях. И това е така, защото си имаме нашите съмнения. И мога да те уверя, че имаме всички основания за тях. Никой там като че ли не е чувал за картечници и артилерия. Казвам ти, Джоуи, една-единствена картечница, ако се работи правилно с нея, за нула време може да унищожи цял един ескадрон от най-добрата кавалерия на света — било то германска или британска. Виж само какво се случи с леката кавалерия при Балаклава^[2], когато атакуваха руската артилерия — никой от тях като че ли не си спомня за това. А французите научиха урока си от Френско-пруската война. Но те отказват да чуят каквото и да било, Джоуи. Ако се опиташ да им кажеш нещо, веднага те заклеят като поразенец или някаква друга такава глупост. Понякога си мисля, че на някои от тях им се иска тази война да бъде спечелена единствено от кавалерията, колкото и нелепо да е това.

Капитан Никълс се изправи, мушна скичника си под мишница, пристъпи към мен и ме почеса зад ушите.

— Ти харесваш онзи момчурляк, нали? Сред целия този огън и жупел си оставах едно сантиментално глупаво конче. И като се замисля, ние с теб имаме доста общи неща помежду си. Най-напред, на нас и на двамата не ни харесва особено тук и бихме предпочели да сме някъде другаде. Второ, нито един от нас не е бил никога на война и не сме чували вражески изстрел, нали така? И само се надявам да се окажа на висотата на положението, когато моментът дойде — това, което ме тревожи повече от всичко, Джоуи. Защото, казвам ти, и не съм казвал това дори на Джейми, истината е, че ужасно се страхувам и дано да имаш достатъчно смелост и за двама ни.

Някъде се затръшна врата и после чух познатия отривист звук на ботуши, стъпващи по заоблени камъни. Ефрейтор Самюел Пъркинс правеше обичайната си вечерна обиколка из конюшните, спирайки се пред всеки кон, докато най-накрая стигна до мен.

— Добър вечер, сър — каза той, отдавайки бързо чест. — Пак ли рисувате?

— Правя каквото мога, ефрейтор — отвърна капитан Никълс. — Правя каквото мога, за да му отдам дължимото. Не е ли това най-красивият боец в целия ескадрон? Никога не съм виждал толкова добре сложен кон като него, а ти?

— О, той наистина е специален, сър — отвърна познавачът на конете. Дори само гласът му ме накара да наостря уши, защото в него имаше едни особени язвителни нотки, които извикваха ужас в мен.

— Съгласен съм с вас, но външният вид все пак не е всичко, нали сър? Достоинствата на един кон според мен не се изчерпват само с това как изглежда. Не знам как точно да ви го кажа, сър?

— Кажи го както намериш за добре, ефрейтор — отвърна капитан Никълс някак студено, — но внимавай какво ще кажеш, защото говориш за моя кон, така че мери си приказките.

— Да речем, че според мен той е своенравен. Да, това описва донякъде нещата. Добър е при маневрите — много смело животно, едно от най-добрите.

— Но в школата, сър, е истински дявол и при това много силен. Никога не е бил обучаван както трябва, сър, това е ясно от пръв поглед. Той е селски кон и е бил обучаван като селски кон. И ако ще става кавалерийски кон, сър, ще трябва да се научи на дисциплина. Ще трябва да се научи да се подчинява мигновено и спонтанно. Нали не

искате да си имате работа с някоя примадона, когато куршумите започнат да летят.

— За щастие, ефрейтор — каза капитан Никълс, — тази война ще се води на открито, а не на закрито. Поисках от теб да обучиш Джоуи, защото смятам, че си най-добрият за тази работа — няма по-добър от теб в ескадрона. Но може би трябва да му поотпуснеш малко юздите. Не трябва да забравяш откъде идва. Той има желание да бъде полезен, но просто се нуждае от добра дума, това е всичко. Карай по-полека, ефрейтор, карай по-полека. Не искам да се ожесточи. Този кон ще ме преведе през войната и с малко повече късмет ще ми помогне да я преживея. Той е специален за мен, ефрейтор, знаеш това. Затова грижи се за него като за свой собствен, става ли? Заминаваме за Франция след по-малко от седмица. Ако имах време, щях да го обуча сам, но съм твърде зает с подготовката на кавалеристите. Конят може да те закара до мястото на сражението, ефрейтор, но не може да се бие вместо теб. А там все още има някои, които си мислят, че се нуждаят само от сабите си. Някои от тях наистина смятат, че е достатъчно само да размахат сабите си, за да изкарат акъла на швабите и да ги накарат да се скрият в миша дупка. Казвам ти, те трябва да се научат да стрелят точно — ние всички трябва да се научим да стреляме точно, ако искаме да спечелим тази война.

— Да, сър — отвърна ефрейторът с нови нотки на уважение в гласа си. Сега той беше по-кротък и смирен, откогато и да е било.

— И ефрейтор... — каза капитан Никълс, тръгвайки към вратата на конюшната, — ще ти бъда задължен, ако поохраниш Джоуи. Като го гледам, изгубил е малко кондиция. Аз сам ще го яздя на последните маневри след два-три дни и искам да бъде в свършена форма. Трябва да изглежда като най-добрия кон в целия ескадрон.

Едва през онази последна седмица от военното ми обучение най-накрая посвикнах с рутината на кавалерията. Ефрейтор Самюел Пъркинс като че ли вече не беше толкова суров с мен. Той не използваше шпорите така често и ми отпускате юздите малко повече. Заниманията ни в закритото помещение на школата намаляха за сметка на подготовката ни по боен ред в полето извън лагера. Мундщукът в устата ми вече не дразнеше толкова и започнах да си играя с него със зъбите си, както правех преди със старата юздечка. Вече ценях добрата храна, грижите и безкрайното внимание, което получавах. Всеки

следващ ден мислех все по-малко за фермата, за старата Зоуи и за предишния си живот. Но Албърт, неговото лице и глас оставаха ясни в ума ми въпреки неумолимата рутина на военния живот, която недоловимо ме превръщаше в боен кон.

Когато капитан Никълс ме изведе за последните маневри преди заминаването ни на война, аз бях вече напълно примирен и почти доволен от новия си живот. Облечен вече във военна униформа със съпътстващото снаряжение, капитан Никълс тежеше повече на гърба ми, когато целият полк се отправи към полето на Солсбъри. Помня най-вече горещината и мухите от този ден, защото часове наред стояхме под палецото слънце в очакване нещо да се случи. После, докато вечерните лъчи гаснеха над равния хоризонт, целият полк се разгърна в ешелон за атака, кулминационната точка на нашите последни маневри.

Беше дадена заповед сабите да бъдат изтеглени и ние потеглихме напред. Докато очаквахме звука на тръбата, въздухът трептеше от напрежение. То се предаваше от човек на кон, от кон на кон и от ездач на ездач. Почувствах в мен да се надига толкова силно вълнение, че едва се удържах. Капитан Никълс водеше своя ескадрон, а до него яздеше приятелят му капитан Джейми Стюарт на кон, който не бях виждал никога преди. Той беше висок, лъскав черен жребец. Докато се придвижвахме напред, аз го погледнах и като че ли улових погледа му за кратко. Бавният ни ход премина в тръс и след това в лек галоп. Чух призива на тръбите и за миг зърнах сабята на капитан Никълс над дясното си ухо. Той се приведе ниско напред над седлото и ме пришпори в пълен галоп. Грохотът, прахът и ревът на войнишките гласове в ушите ми ме завладяха и ме доведоха до такова въодушевление, каквото не бях чувствал никога в живота си. Полетях над земята пред всички останали, с изключение на един. Единственият кон, който не изостана от мен, беше блестящият черен жребец. Въпреки че капитан Никълс и капитан Стюарт не си размениха нито дума, изведнъж разбрах колко е важно да не допусна този кон да ме изпревари. Един-единствен поглед беше достатъчен, за да осъзная, че и той чувства същото, защото в очите му имаше мрачна решимост, а челото му беше набраздено от напрежението. След като прегазихме „вражеските“ позиции, нашите ездачи едва успяха да ни спрат и най-

накрая се озовахме нос до нос, дишайки тежко и пръхтейки. Двамата капитани също бяха останали без дъх от усилието.

— Виждаш ли, Джейми, казах ти — рече капитан Никълс и в гласа му имаше толкова много гордост. — Това е конят, за който ти разказвах — открит в дълбоката провинция на Девъншир. И ако атаката беше продължила малко по-дълго, на твоя Топхорн щеше да му бъде много трудно да остане редом с него. Не можеш да го отречеш.

Топхорн и аз се гледахме предпазливо в началото. Той беше около половин педя по-висок от мен огромен, добре охранен кон, който държеше главата си високо с царствено достойнство. Това беше първият кон в живота ми, който можеше да ми съперничи по сила, но в очите му имаше и някаква доброта, която изключваше всякаква заплаха за мен.

— Моят Топхорн е най-добрият кон в този полк или в който и да е друг — отвърна капитан Джейми Стюарт. — Твоят Джоуи може да е по-бърз и признавам, че изглежда не по-зле от всеки друг кон, който съм виждал да тегли каруца с мляко, но никой не може да се мери с моя Топхорн по издръжливост. Та той можеше да продължава да препуска до безкрай, ако е нужно. Той е кон с осем конски сили и в това не може да има никакво съмнение.

Тази вечер на път към казармите двамата офицери продължиха да спорят за достойнствата на своите коне, докато Топхорн и аз пристъпвахме уморено рамо до рамо, обронили глави, напълно изтощени от слънцето и дългия галоп. В конюшната ни сложиха в две съседни отделения и на другия ден се озовахме пак заедно във вътрешностите на един реконструиран презокеански кораб, който трябваше да ни откара към Франция и войната.

[1] Джордж Стъбс, 1724–1806, английски художник. Автор на редица научни издания, сред които „Анатомия на конете“. — Б.пр. ↑

[2] Битката при Балаклава, 1854 г. Злополучно за англичаните сражение от времето на Кримската война. — Б.пр. ↑

ШЕСТА ГЛАВА

Около всички нас на кораба витаеше дух на въодушевление и трепетно очакване. Войниците преливаха от оптимизъм, сякаш бяха тръгнали на някакъв голям военен пикник. Като че ли никой от тях нямаше и най-малката грижа на света. Докато се занимаваха с нас в отделенията в трюма, те се смееха и шегуваха, както не бях ги чувал никога преди. И ние се нуждаехме от тяхната увереност, защото морето беше бурно и много от нас станаха неспокойни, докато корабът беше подмятан диво от високите вълни. Някои започнаха да се мятат и да ритат в отделенията си в отчаян опит да се освободят и да намерят земя, която не се издига и не пропада под краката им, но войниците бяха винаги наблизко, за да ни задържат и успокоят.

Но моето успокоение не дойде от ефрейтор Самюел Пъркинс, който държеше главата ми, когато положението стана най-тежко, защото ме потупваше по толкова властен начин, че съвсем ясно почувствах неговата неискреност. Моята утеха дойде от Топхорн, който запази самообладание през цялото време. Той протегна глава над преградата и ми позволи да се облегна на шията му, докато се опитвах да залича от ума си страховитото усещане за пропадане и звуците на необуздан ужас, които ме връхлитаха отвсякъде.

Но щом акостирахме, настроението се промени веднага. Конете възвърнаха спокойствието си, когато почувстваха коравата неподвижна земя под копитата си, но войниците се умълчаха и навъсиха, докато вървахме покрай безкрайните колони от ранени, които очакваха да бъдат откарани обратно в Англия. След като слязохме на брега и тръгнахме покрай вълнолома, капитан Никълс през цялото време гледаше към морето, така че никой да не види сълзите в очите му. Ранените бяха навсякъде — върху носилки, на патерици, в открити линейки — и лицето на всеки от тях носеше печата на дълбоко страдание и болка. Те се опитваха да си придават смелост, но шегите и закачките, които подхвърляха, бяха натежали от покруса и сарказъм. Никакъв старши сержант и никакъв вражески артилерийски огън не

могат да накарат група войници да замълчат толкова ефективно, колкото тази ужасяваща гледка, защото тук за първи път мъжете видяха със собствените си очи лицето на войната, която ги очакваше и като че ли никой от тях не беше подготвен за това.

Веднъж щом излезе сред откритото поле, ескадронът захвърли непривичния плащ на унието и възвърна предишния си дух. Мъжете отново запяха на седлата и започнаха да си разменят шеги. Чу се смях. През този и през следващия ден им предстоеше дълъг, дълъг поход през прахта. Спирахме само за по няколко минути на всеки час и след това продължавахме марша си до тъмно. След това вдигнахме лагер близо до някое село, но винаги до река или поток. Войниците ни щадяха по време на похода, често слизаха от седлата и вървяха редом с нас, за да ни дадат възможност да си починем. Но най-сладко от всичко бяха пълните кофи с хладна, утоляваща жаждата вода, които ни носеха всеки път, когато спирахме край някоя река. Забелязах, че преди да започне да пие, Топхорн всеки път разклащаше глава във водата и затова, ако бях близо до него, по муцуната ми и по шията ми се посипваха хладни пръски вода.

Когато спирахме, ни връзваха на дълги конски колони, както правеха по време на маневрите в Англия. Животът на открито все повече ни каляваше. Но сега беше по-студено и от влажните есенни мъгли, които падаха вечер, често ни побиваха тръпки. Всяка вечер и сутрин получавахме предостатъчно фураж, щедра дажба царевица от торбите за зоб и пасяхме винаги когато можехме.

С всеки следващ час от похода се приближавахме все повече до далечния тътен на оръдията и сега нощем хоризонтът се озаряваше от оранжеви припламвания от единия си край до другия. Бях чувал пукота на пушките и преди в казармите и той не ме безпокоеше ни най-малко, но ревящото кресчендо на тежките оръдия изпращаше тръпки на ужас по гърба ми и тревожеше съня ми с откъслечни кошмари. Но всеки път, когато се събудех, върнат в реалността от грохота на оръдията, Топхорн винаги беше до мен, готов да ми вдъхне смелост и да ме подкрепи. Това беше едно бавно бойно кръщение за мен, но без Топхорн мисля, че никога нямаше да свикна с оръдията, защото яростта и тътнежът на фронтовата линия, колкото повече се приближавахме към нея, ми отнемаха цялата сила и дух.

По време на похода Топхорн и аз вървахме винаги заедно, рамо до рамо, защото капитан Никълс и капитан Стюарт рядко се отделяха един от друг. Те изглеждаха някак различни по дух от другите пошумни и весели офицери. Колкото повече опознавах капитан Никълс, толкова повече го харесвах. Той ме яздеше също като Албърт, с добра ръка и здраво стиснати колене и затова въпреки ръста си — а той беше едър човек — го чувствах лек на гърба си. И след дълъг поход винаги намираше да каже някоя блага дума на подкрепа и благодарност. Всичко това беше в пълна противоположност с безжалостния начин, по който ме яздеше ефрейтор Самюел Пъркинс. Аз го зървах от време на време и всеки път ми ставаше мъчно за коня, който яздеше.

Капитан Никълс не пееше и не подсвиркуваше, както правеше Албърт, но понякога, когато бяхме насаме, ми говореше. Изглежда, че никой не знаеше къде точно се намира врагът. В това, че настъпваше и ние отстъпвахме, нямаше никакво съмнение. Нашата задача беше да не му позволим да ни обходи във фланг — ние не искахме той да се вклини между нас и морето и да заобиколи в гръб цялата британска експедиционна армия. Но нашата кавалерийска дивизия трябваше първо да намери противника, а той така и не се появяваше. Бродехме из полетата дни наред, докато най-накрая се натъкнахме на него погрешка — и това беше ден, който никога няма да забравя, денят на нашата първа битка.

Над войнишката колона прелетя слух, че врагът е бил забелязан — пехотен батальон, поел в настъпление. Те бяха някъде там, на около миля^[1] от нас, скрити зад гъстата дъбова гора по протежение на пътя. Отекнаха заповеди: „Напред! Групирайте се в ескадронна колона! Саби вълн!“ Като един мъжете посегнаха към хълбоците си и извадиха сабите от ножниците. Въздухът затрептя от блестящата стомана, преди остриетата да полегнат върху раменете на кавалеристите. „Ескадрон, саби на дясно рамо!“, дойде командата и ние навлязохме разгърнати в редица в гората. Почувствах коленете на капитан Никълс притиснати плътно до тялото ми и той отпусна малко юздите. Тялото му беше изопнато и за пръв път ми тежеше.

— Спокойно, Джоуи — каза той тихо. — Спокойно. Не се вълнувай. Всичко ще бъде наред, не се тревожи.

Обърнах се и погледнах Топхорн, който вече пристъпваше на пръсти, готов за очаквания тръс, който знаехме, че предстоеше. Аз се

приближих инстинктивно към него и след това, когато тръбата прозвуча, ние се хвърлихме в атака, излизайки от сенките на гората под ясното слънце на битката.

Тихото проскърцване на кожата, дрънченето на сбруята и резките трескави заповеди постепенно бяха заглушени от тропота на копитата и общия вик на кавалеристите, които препускаха към врага долу в долината под нас. С крайчеца на окото си зърнах проблясването на тежката сабя на капитан Никълс. Почувствах шпорите му да се забиват в хълбоците ми и чух бойния му призив. Видях сивите войници пред нас да вдигат пушките си, чух смъртоносното тракане на картечницата и след това изведнъж открих, че нямам ездач, тежестта от гърба ми беше изчезнала и бях сам начело на ескадрона. Топхорн вече не беше до мен, но с живата маса от коне зад себе си знаех, че имаше само една посока, в която можех да галопирам, и тя беше напред. Обзе ме сляп ужас, а свободните шпори, които се мятаха и забиваха в мен, ме доведоха до полуда. Без ездач на гърба си, достигнах първи коленичилите стрелци и те се пръснаха, когато ги връхлетях.

Препусках, докато останах съвсем сам, далече от шума на битката, и нямаше да се спра, ако не бях видял Топхорн отново до мен с капитан Стюарт, който се пресегна към юздите ми и ме поведе отново към бойното поле.

Чух, че сме спечелили. Но навсякъде наоколо лежаха мъртви и ранени коне. Повече от една четвърт от ескадрона беше изгубен в едно-единствено сражение. Всичко беше толкова бързо и смъртоносно. Група пленници в сиви униформи стояха скупчени под дърветата, докато ескадронът се прегрупираше. В това време войниците говореха въодушевено и разточително за победата, която беше дошла по-скоро по случайност, отколкото по план.

Никога повече не видях капитан Никълс и ме обзе огромна и непоносима тъга, защото той беше добър и благороден човек и се беше грижил за мен, както бе обещал. Както щях да разбера след време, на света нямаше много други такива мъже.

— Той щеше да се гордее с теб, Джоуи — каза капитан Стюарт, докато ме водеше към колоната на ескадрона заедно с Топхорн. — Той щеше да се гордее с теб, ако те беше видял как препускаш напред. Той загина, водейки тази атака и ти я завърши вместо него. Капитан Никълс щеше да се гордее с теб.

Топхорн бдеше над мен тази нощ, докато лагерувахме в края на гората. Ние гледахме заедно обляната в лунна светлина долина и аз копнеех по дома. Единствено случайно покашляне или стъпките на някой от часовите нарушаваха тишината на нощта. Оръдията най-сетне бяха замлъкнали. Накрая Топхорн полегна до мен и заспахме.

[1] Британската сухопътна миля е равна на 1.609 км. — Б.р. ↑

СЕДМА ГЛАВА

Веднага след сутрешната тръба, докато ровехме в торбите за зоб за последните зърна овес, видях капитан Джейми Стюарт да крачи покрай върволицата коне към нас. Зад него се влачеше млад кавалерист с огромен шинел и фуражка, когото не бях виждал никога по-рано. Той имаше розови бузи, беше младолик и нещо в него ми напомни за Албърт. Почувствах, че е неспокоен, защото се приближи към мен колебливо и неохотно.

Капитан Стюарт почеса Топхорн зад ушите и го погали по меката муцуна, както правеше всяка сутрин при първата им среща, а след това протегна ръка и ме потупа нежно по шията.

— Добре, редник Уорън, това е конят, за който ти говорех — рече капитан Стюарт. — Приблужи се, редник, няма да те ухапе. Това е Джоуи. Този кон принадлежеше на най-добрия приятел, когото съм имал, и затова искам да се грижиш за него, ясно ли е? — Тонът му беше строг и неприветлив. — И редник, ще мога да те държа под око през цялото време, защото тези двама красавци са неразделни. Те са най-добрите коне в ескадрона и го знаят. — Той пристъпи към мен и бръсна един перчем от очите ми. — Джоуи — прошепна капитан Стюарт, — грижи се за него, той е само едно младо момче, което доста изпати в тази война.

И така, когато ескадронът потегли отново на поход, открих, че вече не мога да вървя редом с Топхорн както преди, когато бях с капитан Никълс — сега аз бях просто един от редовите кавалерийски коне, които заедно с ездачите си следваха офицерите в дълга колона. Но всеки път, когато спирахме за храна или на водопой, редник Уорън винаги ме отвеждаше при Топхорн, за да можем да бъдем заедно.

Редник Уорън не беше добър ездач — разбрах това в момента, в който ме възседна. Той винаги беше напрегнат и ме яздеше някак тежко, все едно на гърба ми имаше чувал с картофи. Не притежаваше нито опита и увереността на ефрейтор Самюел Пъркинс, нито финеса и чувствителността на капитан Никълс. Поклащаше се неравномерно

на седлото и винаги дърпаше юздите прекалено силно, поради което непрекъснато се налагаше да повдигам глава, за да отслабя опъна. Но слезеше ли от седлото, ставаше най-благият сред хората. Беше добросъвестен и всеотдаен към мен и се грижеше за честите рани и ожулвания, които седлото неизменно ми причиняваше. Никой не беше треперил така над мен, откакто напуснах дома си. И именно благодарение на неговото внимание и обич останах жив през следващите няколко месеца.

Имаше няколко малки схватки през тази първа есен от войната, но както капитан Никълс беше предсказал, ние бяхме използвани все по-малко като кавалерия и все повече като транспорт за конната пехота. Всеки път, когато се натъкнехме на врага, ескадронът слизаше от конете, изваждаше пушките от калъфите и конете оставаха назад под грижите на няколко кавалеристи. Така ние престанахме да участваме в сражения и вместо това чувахме далечния пукот на карабините и трясъка на картечниците. Когато нашата част се върнеше и ескадронът потеглеше отново, винаги имаше един-два коня без ездачи.

Понякога вървахме часове и дни наред, сякаш никога нямаше да се спрем. След това изведнъж покрай нас през прахта профучаваше мотоциклет, чуваха се резки заповеди, пронизителният зов на тръбата, след което ескадронът свиваше от пътя и отново влизаше в сражение.

По време на тези дълги душни походи и през студените нощи, които последваха, редник Уорън започна да ми говори. Той ми разказа как в първото сражение, в което капитан Никълс намери смъртта си, конят му бил убит по време на атаката и как само няколко седмици преди това работел като помощник ковач при баща си. След това избухнала войната. Както сам призна, в началото Уорън не искал да се записва в армията, но скуайърът^[1] на селото разговарял с баща му, който, понеже ползвал под наем къщата и ковачницата на скуайъра, нямал друг избор, освен да изпрати сина си на война. И тъй като бил израснал сред коне, Уорън постъпил в кавалерията.

— Казвам ти, Джоуи — поде той една вечер, докато чистеше копитата ми, — казвам ти, не мислех, че някога ще се кача отново на кон след онази първа битка. Странното, Джоуи, беше, че ме плашеше не стрелбата. По някаква причина ме ужасяваше самата мисъл да яздя отново кон. Никога не бих си помислил, че такова нещо е възможно.

Не и при положение че съм израснал в ковачница и така нататък. Но аз все пак преодолях това, и то благодарение на теб, Джоуи. Ти ми върна предишната увереност. И сега като че ли съм способен на всичко. Чувствам се като един от онези рицари в бляскава броня, когато съм на теб.

С настъпването на зимата започнаха да ваят проливни дъждове. В началото това дойде като известно облекчение след прахта и непоносимите мухи, но скоро полетата и пътищата потънаха в кал. Ескадронът не можеше да намери сухо място, където да направи лагера си, и затова и хора, и коне бяха непрекъснато мокри до кости. Вече почти нямаше къде да се скрием и нощем стояхме до глезените в студената процеждаща се кал. Но редник Уорън се грижеше за мен с цялата преданост на младежкото си сърце. Винаги когато можеше, ми намираще някое сухо място, разтриваше ме със стиска суха слама, за да върне топлината на тялото ми, и гледаше торбата ми за зоб да е пълна, за да имам сили да продължа. Докато седмиците се изнизваха една след друга, той все повече се гордеше със силата и издръжливостта ми и моята привързаност към него ставаше все по-голяма, което беше очевидно за всички. Само да можеше, мислех си, само да можеше той да се грижи за мен и да ме тимари, а някой друг да ме язди.

Моят редник Уорън ми разказваше надълго и нашироко как върви войната. Според него ние щяхме да бъдем изтеглени в резерв зад нашите бойни линии. Военните действия, изглежда, бяха в застой и армиите се бяха окопали дълбоко в калта. Първоначалните ями и землянки се бяха превърнали в окопи и окопите се бяха срещнали един с друг, движейки се на зигзаг из полетата от морето чак до Швейцария. Напролет, каза редник Уорън, ние щяхме да бъдем използвани отново, за да бъде намерен изход от тази безизходица. Кавалерията можеше да отиде там, където пехотата не можеше и ние бяхме достатъчно бързи, за да преодолеем окопите. Кавалерията щеше да покаже на пехотата как се прави това, каза той. Но първо трябваше да преживеем зимата и да почакаме земята да стане достатъчно твърда, за да може кавалерията да се използва ефективно.

Топхорн и аз прекарахме тази зима, пазейки се един друг колкото можем от снега и кишата, а в това време само на няколко мили от нас непрестанно се чуваше тътенът на оръдията. Виждахме бодрите

войници, които се усмихваха под металните си каски, докато маршируваха към фронта с песни, смях и шеги, и наблюдавахме оределите редици от измъчени измършавели мъже, които се връщаха обратно, пристъпвайки едва-едва под прогизналите си наметала.

От време на време редник Уорън получаваше писмо от вкъщи и ми го четеше шепнешком, за да не би някой да го чуе. Всички писма бяха от майка му и в почти всички пишеше едно и също:

Скъпи мой, Чарли — четеше той. — Баща ти се надява, че си добре, както и аз. Мъчно ни е, че няма да си с нас на Коледа — масата в кухнята изглежда празна без теб. Малкият ти брат помага, когато може в работата и баща ти казва, че се справя добре, въпреки че е доста малък и не е достатъчно силен, за да държи конете. Мини Уъртъл, старата вдовица от фермата Ханифорд, умря миналата седмица в съня си. Тя все пак беше на осемдесет, въпреки че според мен би роптала срещу това, ако можеше. Тя беше най-голямото мрънкало на света, нали си я спомняш каква беше? Е, синко, това са новините около нас. Твоята Соли от селото ти изпраща най-добрите си пожелания и ми каза да ти предам, че скоро ще ти пише. Пази се, скъпо момче, и си ела скоро вкъщи.

Твоята любяща майка

— Но Сали не ми пише, Джоуи, защото не може или във всеки случай не много добре. Но когато всичко това свърши, аз ще се прибера у дома и ще се ожения за нея. Ние сме отраснали заедно, Джоуи, познавам я, откакто се помня. Мисля, че я познавам дори по-добре от себе си и я харесвам много повече.

Редник Уорън наруши ужасната монотонност на тази зима. Той повдигна духа ми и забелязах, че Топхорн също се радва на всяка негова поява. Доброто момче никога не разбра колко много означаваше за нас. През тези ужасни дни много коне отидоха във ветеринарната лечебница и никога не се върнаха. Подобно на конете, които се използват за лов, нас ни подстригваха, поради което ставахме по-изложени на калта и дъжда. По-слабите сред нас страдаха повече от

това, защото нямаха нашата жилавост и много от тях не преживяха зимата. Но Топхорн и аз дочакахме пролетта. Топхорн го мъчеше тежка кашлица, която разтърсваше цялото му масивно тяло, сякаш се опитваше да изтръгне живота му отвътре. Капитан Стюарт беше този, който го спаси, хранейки го с горещо кърмилото и завивайки го колкото може през най-студеното време.

И след това през една мразовита нощ, когато гърбовете ни бяха покрити със скреж, войниците дойдоха при нас неочаквано рано. Още не се беше зазорило. През цялата нощ бе имало тежък артилерийски огън. Това не беше едно от рутинните учения, което бяхме свикнали да очакваме. Кавалеристите вървяха покрай редицата с коне в пълно бойно снаряжение: два патрондаша, раница с противогаз, пушка и сабя. Ние бяхме оседлани, изведоха ни тихо от лагера и поехме надолу по пътя. Войниците разговаряха за предстоящата битка и цялото чувство на безсилие и раздразнение, предизвикани от принудителното бездействие, се стопиха, докато пееха на седлата. И моят редник Уорън пееше с тях, с цяло гърло като всички останали. В сивия здрач на нощта ескадронът се присъедини към полка сред останките на едно полуразрушено селце, обитавано само от котки, и останахме там около час, докато бледата светлина на зората запълзя към хоризонта. Яростният рев на оръдията продължаваше и земята все така тръпнеше под краката ни. Минахме покрай полевата и леката артилерия, преди да потеглим в тръс към помощните окопи, откъдето зърнахме за пръв път бойното поле. Опустошението и разрухата бяха навсякъде. Нито една сграда не беше останала непокътната. Нито стръкче трева не растеше сред разкъсаната и разорана от снарядите земя. Песните замряха и ние продължихме в зловещо мълчание към окопите, които бяха претъпкани с войници, вече сложили щикове на пушките си. Те ни поздравяваха откъслечно, докато преминавахме по мостчетата над траншеите към пустошта на ничията земя и ужасяващия безпорядък от бодлива тел, преграждения и снарядни ями. Изведнъж оръдията замлъкнаха. Преминахме през бодливата тел. Ескадронът се разгърна в широк неравен строй и се чу призивният звук на тръбата. Почувствах шпорите да се забиват в хълбоците ми, тръгнах редом до Топхорн и скоро преминахме в тръс.

— Накарай ме да се гордея с теб, Джоуи — каза редник Уорън, изваждайки сабята си. — Накарай ме да се гордея с теб.

[1] Главният земевладелец в дадена област в Англия. — Б.пр. ↑

ОСМА ГЛАВА

За кратко се движехме напред в тръс, както бяхме правили по време на обучението. В злокобната тишина на ничията земя единственото, което се чуваше, беше подрънкването на сбруята и пръхтенето на конете. Заобикаляхме кратерите от снарядите, запазвайки, доколкото можем бойния ред. На известно разстояние пред нас се издигаше плавно хълм с полуизкоренени останки от някаква гора, а точно под нас имаше грозно ръждясало преграждение от бодлива тел, което се простираше чак до хоризонта, докъдето стигаше погледът.

— Тел — чух да прошепва през зъби редник Уорън. — О, боже, Джоуи, те казаха, че телта няма да я има. Казаха, че оръдията ще се погрижат за телта. О, боже мой!

Бяхме преминали вече в лек галоп, но от врага все още нямаше нито звук, нито знак. Кавалеристите крещяха срещу невидим противник, наведени ниско над вратовете на конете си, насочили сабите си напред. Бях принуден да мина в галоп, за да не изоставам от Топхорн, и точно тогава първият страховит снаряд падна между нас и се чу тракането на картечницата. Навсякъде около мен с агонизиращи викове се строполиха мъже, конете се изправиха на задните си крака и зацвилиха ужасено в изстъплението на страха и болката. Земята изригваше навсякъде околоръст, разхвърляйки коне и ездачи във въздуха. Снарядите тътнеха и виеха над нас и всяка експлозия беше като земетресение. Но ескадронът галопираше неумолимо през всичко това нагоре към бодливата тел по билото на хълма.

На гърба ми редник Уорън ме държеше в желязната хватка на коленете си. Препънах се веднъж и почувствах, че единият му крак се изхлузи от стремето. Забавих малко ход, за да му дам възможност да го намери отново. Топхорн беше все още пред мен с високо вдигната глава и опашка, която се мятеше в различни посоки. Събрах цялата сила в краката си и се спуснах след него. Редник Уорън се молеше на глас, докато яздеше, но молитвите му скоро преминаха в проклетие,

когато видя касапницата, която се вихреше около него. Само няколко коня достигнаха телта и аз и Топхорн бяхме сред тях. В преграждението наистина имаше няколко процепа, направени от нашия масиран артилерийски огън, благодарение на което някои от нас успяха да преминат през него. Най-накрая достигнахме първата линия от вражеските окопи, но те бяха празни. Стрелбата сега идваше по-отвисоко, откъм дърветата, и затова ескадронът — или онова, което беше останало от него — се прегрупира и се насочи в галоп към гората, само за да бъде посрещнат от линия от бодлива тел, скрита между дърветата и шубраците. Някои от конете налетяха на телта, преди да могат да бъдат спрени, и останаха оплетени в нея, докато ездачите им трескаво се опитваха да ги освободят. Зърнах един кавалерист да слиза сам от коня си, виждайки, че не може да го освободи. Той извади пушката си и го застреля, преди сам да падне мъртъв върху бодливата тел. Скоро разбрах, че никъде нямаше пролука, единственият начин беше телта да бъде прескочена и когато видях Топхорн и капитан Стюарт да прелитат над нея там, където беше най-ниска, аз веднага ги последвах и най-накрая се озовахме сред врага. Иззад всички дървета и от всички окопи наскачаха мъже с островърхи шлемове, които предприеха контраатака. Те тичаха покрай нас, сякаш без да ни забелязват, докато накрая се оказахме обградени от цяла рота войници с насочени пушки.

Грохотът на снарядите и изстрелите изведнъж бяха замлъкнали. Огледах се за останалите, за да открия, че бяхме сами. Зад нас няколко коне без ездачи, всичко каквото беше останало от гордия кавалерийски ескадрон, препускаше към нашите окопи, а склонът долу беше осеян с мъртви и умиращи.

— Хвърли пушката, редник — каза капитан Стюарт, след което се наведе над седлото си и сам пусна пушката си на земята. — Тази касапница беше достатъчна за днес. Няма смисъл да я продължаваме. — Той тръгна с Топхорн към нас, държейки здраво поводите. — Редник, веднъж ти казах, че ние с теб имаме най-добрите коне в ескадрона и днес те доказаха, че са най-добрите коне в целия полк, дори в цялата проклета армия. И на всичко отгоре нямат дори и драскотина.

Капитан Стюарт слезе от Топхорн, когато немските войници се приближиха, и редник Уорън го последва. Те стояха един до друг,

държейки ни за поводите, докато ни обградиха. Погледнахме отново надолу към бойното поле. Няколко коня, все още оплетени в телта, се мъчеха напразно да се освободят, но настъпващите немски войници, които вече си бяха възвърнали предишните позиции, слагаха край на мъките им един по един. Това бяха последните изстрели от битката.

— Каква загуба — каза капитанът. — Каква ужасна загуба. Може би сега, след като видяха това, ще разберат, че не могат да изпращат коне срещу бодлива тел и картечници. Може би сега ще се замислят.

Немските войници, които ни бяха обкръжили, изглеждаха предпазливи и стояха на известно разстояние. Те като че ли не знаеха много добре какво да правят с нас.

— А конете, сър? — попита редник Уорън. — Джоуи и Топхорн, какво ще правят с тях сега?

— Същото каквото с нас, редник — отвърна капитан Стюарт. — Те са военнопленници също като нас.

Пазени от войниците, които почти не продумваха, ние бяхме ескортирани по билото на хълма и после надолу към долината. Самата тя беше зелена, защото войната все още не беше стигнала тук. През цялото време редник Уорън държеше ръката си върху шията ми, за да ме успокоява, и аз почувствах, че се кани да се сбогува с мен.

Той заговори тихо в ухото ми:

— Не мисля, че ще ти позволят да дойдеш с мен, Джоуи. Бих искал това да е възможно, но не е. Но аз никога няма да те забравя. Кълна ти се.

— Не се тревожи, редник — рече капитан Стюарт. — Германците обичат конете си точно толкова, колкото и ние. Всичко ще е наред с тях. И във всеки случай Топхорн ще се грижи за твоя Джоуи — можеш да си сигурен в това.

Когато излязохме от гората на пътя малко по-долу, ние бяхме спрени от нашия конвой. Капитан Стюарт и редник Уорън бяха отведени към група полуразрушени постройки, които някога навярно са били село, а Топхорн и аз бяхме откарани надолу през ширналите се полета към долината. Нямаше време за дълги сбогувания, само кратко погалване по муцуната за всеки от нас и после ги поведоха. Докато вървяха, ръката на капитан Стюарт беше около рамото на редник Уорън.

ДЕВЕТА ГЛАВА

Бяхме поведени надолу по селските пътища през овощни градини и по моста над някаква река, преди да бъдем вързани до палатката на една военнополова болница на няколко мили от мястото, където бяхме пленени. Те ни потупваха и галеха и аз започнах да размахвам нетърпеливо опашка. Бях гладен, жаден и сърдит, че са ме разделили от редник Уорън.

Като че ли все още никой не знаеше какво да правят с нас, докато от палатката не излезе някакъв офицер с дълъг сив шинел и превръзка на главата. Той беше необикновено висок мъж и стърчеше с цяла глава над останалите около него. Походката и поведението му говореха красноречиво, че е човек, свикнал да командва. Над едното му око минаваше превръзка и затова се виждаше само половината от главата му. Когато тръгна към нас, видях, че куца, че единият му крак е солидно бинтован и че се налага да се подпира с пръчка. Войниците трепнаха при появата му и застанаха мирно. Офицерът ме погледна с неприкрито възхищение, поклати глава и въздъхна. Сетне се обърна към другите мъже.

— Още стотици такива красавци са оплетени мъртви в нашата тел. Казвам ви, ако имахме поне малко от смелостта на тези животни, досега щяхме да сме в Париж, вместо да затъваме тук в калта. Тези два коня са преминали през адски огън, за да стигнат дотук и те са единствените, които са успели. Не е тяхна вината, че са били хвърлени в една налудничава атака. Това не са циркови животни, а герои, разбирате ли, герои, и искам да се отнасяте към тях като с такива. А вместо това вие само стоите и ги зяпате. Няма тежки наранявания и докторът сега е твърде зает, че да се занимава с вас. Затова искам тези коне да бъдат разседлани, разтрити, нахранени и напоени веднага. Те ще се нуждаят от овес, сено и по едно одеяло за всеки от тях, хайде, мърдайте!

Те се завтекоха в различни посоки и няколко минути по-късно Топхорн и аз бяхме обсипани с несръчните им грижи. Никой от тях,

изглежда, не беше гледал кон, но това нямаше значение за нас — толкова благодарни бяхме за фуража и водата, които ни донесоха. Нищо не ни липсваше през тази сутрин и през цялото време високият офицер ни наглеждаше изпод дърветата, подпрян на пръчката си. От време на време идваше при нас и ни галеше по гърбовете и задниците, кимайки одобрително и поучавайки хората си за тънкостите при отглеждането на коне. Малко по-късно към него се присъедини мъж с бяла престилка, който излезе от палатката разрошен и с преbledняло от изтощение лице. По престилката му имаше следи от кръв.

— Обадиха се от щабквартирата за конете, хер Хауптман — каза мъжът в бяло. — И ми казаха да ги задържа за случаите, когато трябва да се теглят носилки. Знам вижданията ви, Хауптман, но се боя, че конете не могат да останат при вас. Ние отчаяно се нуждаем от тях тук и като гледам как вървят нещата, май ще ни трябват и още. Това беше едва първата атака, а ще има и други. Очакваме продължителна офанзива, битката ще бъде дълга. Изглежда, че и ние, и те сме едни и същи — веднъж щом започнем нещо, искаме да докажем, че сме били прави, а това коства време и живота на много хора. Ще имаме нужда от много линейки, както моторизирани, така и теглени от коне.

Високият офицер се изправи в цял ръст, настръхнал от негодувание. Изглеждаше страховит, докато се приближаваше към мъжа в бяло.

— Докторе, не можете да карате британски кавалерийски коне да теглят каруци! Всеки конен полк, в това число и моят кавалерийски полк от копиеносци, би бил горд и дори повече от горд да има такива прекрасни създания сред редиците си. Не можете да направите това, докторе. Няма да го допусна!

— Хер Хауптман — отвърна докторът търпеливо и очевидно не изглеждаше изплашен, — наистина ли си мислите, че след тазсутрешната лудост, която и да е от двете страни ще използва отново кавалерия в тази война? Не разбирате ли, че ние се нуждаем от транспорт, хер Хауптман? И то веднага. В този момент там има мъже, смели мъже, германци и англичани, които лежат на носилки в окопите, но ние не разполагаме с необходимия транспорт, за да ги докараме в болницата. Искате ли всички те да умрат, хер Хауптман? Кажете ми. Искате ли те да умрат? Ако тези коне бъдат впрегнати, те могат да докарат десетки от тях тук. Ние просто нямаме достатъчно линейки за

целта и сме поставени пред избора или да използваме тези животни, или да оставим хората в калта. Моля ви, хер Хауптман, нуждаем се от помощта ви.

— Светът трябва да е полудял — каза германският офицер, поклащайки глава. — Щом благородни създания като тези биват превръщани в товарни животни, светът трябва да е полудял. Но виждам, че сте прав. Аз съм кавалерист, хер доктор, но дори аз знам, че хората са по-важни от животните. Но вие трябва да се погрижите някой да отговаря за тези два коня — не искам никакъв прост механик да ги докосва с мръсните си ръце. И трябва да им кажете, че това са ездитни коне. На тях няма да им е приятно да теглят каруци, колкото и благородна да е каузата.

— Благодаря ви, хер Хауптман — отвърна докторът. — Много сте любезен, но аз имам един проблем. Сигурен съм, ще се съгласите, че в началото тези коне ще се нуждаят от някой, който е вещ в тези неща, особено ако никога преди не са били впрягани в каруца. Проблемът е, че имам на разположение само санитарни. Да, един от тях е работил с коне във ферма преди войната, но истината е, че нямам хора, които могат да се справят с тези двамата — тоест никой, освен вас. На вас ви предстои да бъдете преместен в базовата болница със следващия конвой от линейки, но те ще пристигнат тук чак привечер. Знам, че искам прекалено много от един ранен, но виждате колко съм затруднен. Фермерът долу в селото има няколко каруци, обаче ще ми бъде много трудно да преценя какви хамути ще бъдат необходими за впрягането. Какво ще кажете, хер Хауптман? Можете ли да ми помогнете?

Превързаният офицер тръгна, куцайки към нас и ни погали нежно по носовете. След това се усмихна и кимна.

— Добре. Това е кощунство, докторе, истинско кощунство — рече той. — Но щом трябва да бъде направено, по-добре да го направя сам и при това както трябва.

И така още същия следобед след пленяването ни Топхорн и аз бяхме впрегнати един до друг в една стара каруца за сено и с двама санитарни под ръководството на офицера бяхме подкарани обратно през гората към тътена на оръдията и ранените, които ни очакваха. Топхорн през цялото време беше много неспокоен, защото очевидно никога през целия си живот не беше теглил. Най-накрая беше дошъл моят ред

да му се отплатя и сега аз бях този, който му помагаше и му вдъхваше увереност. Най-напред офицерът ни водеше, куцукайки до мен с бастуна си, но скоро реши, че нещата вървят достатъчно добре, за да може да се качи в каруцата при двамата санитарии и да вземе юздите.

— Ти си правил това и преди, приятелю — рече той. — Виждам го. Винаги съм си мислел, че англичаните са луди. Но сега, когато виждам, че са използвали коне като теб за впрегатен добитък, вече не се съмнявам в това. Цялата тази война се свежда до това, приятелю — кой от нас е по-луд. И очевидно вие англичаните сте имали първоначално предимство. Вие сте си били луди и преди това.

През целия този следобед и през цялата вечер, докато битката бушуваше, ние обикаляхме бойните линии, товарехме носилки с ранени и ги връщахме в полевата болница. Пътят във всяка от посоките беше няколко мили, осеян с кратери и тела на хора и коне. Артилерийският огън от двете страни не спираше нито за миг. Снарядите ревяха над главите ни през целия ден, докато армиите хвърляха хората си едни към други през ничията земя. Ранените, които можеха да вървят, се мъкнеха с усилие по пътя. Бях виждал същите тези посивели лица и преди, с очи, надничачи изпод каските. Само униформите бяха различни — сега те бяха сиви и с червени ширити, а каските вече не бяха кръгли, а с широка периферия.

Беше почти нощ, когато високият офицер ни остави. Махна ни за довиждане на нас и на доктора от задната част на линейката, която потегли, поклащайки се през полето, докато накрая се изгуби от поглед. Докторът се обърна към санитарите, които бяха прекарвали целия ден с нас.

— Погрижете се тези двамата да са добре — каза той. — Те спасиха живота на много хора днес — живота и на немци, и на англичани. И затова заслужават внимание. Погрижете се да го получат.

За пръв път тази нощ, откакто бяхме на война, Топхорн и аз се радвахме на удобствата на истинска конюшня. Сайвантът, който се намираще на известно разстояние от фермата, беше опразнен от прасета и пилета и ние бяхме въведени вътре, за да намерим пълна ясла със сладко сено и кофи с утоляваща хладна вода.

След като изядохме всичкото сено, Топхорн и аз се отпуснахме на земята в дъното на сайванта. Бях наполовина буден и можех да мисля единствено за болките в мускулите и изранените си крака.

Изведнъж вратата изскърца и конюшната се изпълни с потрепваща оранжева светлина. Чуха се нечии стъпки. Вдигнахме глави и за кратко бях обзет от нещо като паника. За момент ми се стори, че съм в някогашната си конюшня на село. Танцуващата светлина събуди тревога у мен и изведнъж си спомних за бащата на Албърт. Изправих се бързо на крака и заотстъпвах от светлината, усещайки как Топхорн се опитва да ме предпази. Но когато някой заговори, това не беше хрипливият пиянски глас на бащата на Албърт, а по-скоро тих и нежен глас на момиче, на малко момиче. Едва сега видях, че зад светлината имаше двама души — възрастен мъж, приведен възрастен мъж в груби дрехи и дървени налъми, и до него стоеше момиче, чиито рамене и глава бяха загърнати с шал.

— Ето, виждаш ли, дядо — рече то. — Казах ти, че ги вкараха тук. Виждал ли си някога нещо толкова красиво? О, колко искам да бъдат мои, дядо? Моля те, може ли да бъдат мои?

ДЕСЕТА ГЛАВА

Ако въобще е възможно да бъдеш щастлив по средата на един кошмар, точно това се случи на мен и на Топхорн това лято. Всеки ден потегляхме на опасните пътувания до фронтовата линия, която въпреки почти непрестанните офанзивни и контраофанзивни се преместваше само по няколкостотин метра в едната или другата посока. Докато теглехме нашата каруца линейка, натоварена с ранени и умиращи по осеяния с кратери път, станахме позната гледка на фронта. Неведнъж се случваше да чуваме поздравии от маршируващи покрай нас войници. Веднъж, след като дълго се бяхме бяхтели по разорания от снарядите път, твърде уморени, за да чувстваме страх, един войник, чиято куртка беше покрита с кръв и кал, се приближи и се спря непосредствено до мен, сетне ме прегърна със здравата си ръка през шията и ме целуна.

— Благодаря ти, приятелю — каза той. — Никога не съм вярвал, че ще ни измъкнат от онази адска дупка. Намерих това вчера и мислех да го задържа за себе си, но сега знам къде му е мястото. — После войникът се пресегна и окачи на шията ми една окаляна лента, на края на която висеше малък железен кръст^[1]. — Ще трябва да го споделиш с приятеля си — добави той. — Чух, че и двамата сте били английски коне. Обзалагам се, че сте първите английски коне в тази война, които печелят Железен кръст, а вероятно ще бъдете и последните.

Ранените, които чакаха пред болничната палатка, заръкопляскаха и нададоха одобрителни викове, при което отвътре наизлязоха лекари, медицински сестри и пациенти, за да видят какъв може да е поводът за овации посред това всеобщо нещастие.

Те окачиха Железния кръст на пирон до вратата на конюшната ни и в онези редки тихи дни, когато артилерийският огън спираше и не се налагаше да пътуваме до фронта, малцината ранени, които можеха да ходят, тръгнаха от болницата към чифлика, за да ни посетят. Аз бях озадачен от тези поклонения, но им се радвах и всеки път щом чуех войниците да влизат в двора, показвах глава над високата врата на конюшната. Топхорн и аз стояхме един до друг пред портата и

приемахме благосклонно неизменните похвали и обич, придружавани понякога от бучка захар или ябълка, които винаги бяха добре дошли.

Но не друго, а летните вечери се запечатаха толкова силно в паметта ми. Често влизахме в двора, потропвайки с копита, едва когато паднеше здрач. И там до вратата на конюшната винаги ни очакваха малкото момиче и дядо ѝ, които бяха дошли при нас през онази първа нощ. Санитарите просто ни оставяха на техните грижи и толкова по-добре, защото, макар и да бяха добри хора, те изобщо не разбираха от коне. Малката Емили и дядо ѝ сами бяха настояли да се грижат за нас. Те ни разтриваха и превързваха раните ни. Хранеха ни, пояха ни, чистеха ни и винаги някак намираха достатъчно слама за сухо топло легло. Емили направи за всеки от нас пискюл, който върза над очите ни, за да ни пази от мухите, а през топлите летни вечери ни извеждаше на моравата до чифлика и дълго ни гледаше как пасем, докато дядо ѝ не ни повикаше. Тя беше слабичко и крехко създание, но ни развеждаше уверено из стопанството, разказвайки ни през цялото време какво е правила през деня, колко сме смели и колко много се гордее с нас.

Когато зимата дойде отново и тревата вече не беше така сочна и уханна, Емили се качваше в плевника над конюшната и ни хвърляше сено отгоре, след което лягаше по корем на дъските и ни гледаше през отвора в тавана как ядем. А след това, докато дядо ѝ се занимаваше с нас, тя бърбеше весело как като станела по-голяма и по-силна и всички войници се приберели по домовете си и войната свършела, тя щяла да ни язди в гората — първо единия и после другия — и как ние никога нямамо да се нуждаем от нищо, стига само да останем при нея завинаги.

Топхорн и аз бяхме вече калени бойци и може би затова сутрин потегляхме смело към окопите въпреки тътена на оръдията, но имаше и нещо друго. Това беше надеждата, че вечерта ще се върнем отново в конюшната и малката Емили ще бъде там, за да ни утеши и да ни обича. Тази мисъл ни окриляше и ни даваше нещо, за което да копнеем. Всеки кон инстинктивно харесва децата, защото те говорят по-тихо и ръстът им изключва всякаква заплаха. Но Емили беше специално дете, защото прекарваше с нас всяка своя свободна минута и ни обсипваше с любовта си. Вечер ни разтриваше от горе до долу и преглеждаше краката ни, а сутрин ставаше призори, за да се увери, че

са ни нахранили добре, преди санитарите да ни отведат и да ни впрегнат в каруците. Сетне се качваше на стената на малкия водоем и ни махаше оттам за довиждане. И макар да не можех да се извърна да я видя, знаех, че тя е там и ще остане там, докато пътят ни скрие от погледа ѝ. И вечерта отново щеше да бъде там, стиснала ръце от вълнение, докато ни разпрягат.

А една вечер Емили не дойде да ни посрещне както обикновено. Този ден беше много по-тежък, защото първите снегове бяха блокирали пътищата и до окопите можеха да стигат само теглените от коне каруци. Затова се наложи да направим два пъти повече пътувания, за да превозим ранените. Изтощени, гладни и жадни, ние бяхме вкарани в конюшната от дядото на Емили, който не каза нито дума, докато се занимаваше с нас, и след това побърза да се върне в къщата. Двамата с Топхорн прекарахме вечерта до вратата на конюшната, гледайки тихия сняг и мъждукащата светлина, която идваше от чифлика. Знаехме, че нещо не е наред, още преди старецът да се върне и да ни го каже.

Чухме хрущането на снега под стъпките му късно през нощта. Беше приготвил кофите с гореща ярма, която бяхме свикнали да очакваме, и седна на сламата под фенера, наблюдавайки ни как ядем.

— Тя се моли за вас — каза старецът, кимвайки бавно с глава. — Знаете ли, че всяка вечер, преди да заспи, тя се моли за вас? Чувал съм я. Моли се и за мъртвите си майка и баща, които загинаха само седмица след като войната започна. Един заблуден снаряд и това беше всичко. Моли се също и за брат си, когото никога повече няма да види — седемнайсетгодишно момче, което си няма дори гроб. След това се моли за мен и войната да ни подмине и да ни остави на мира и най-накрая се моли за вас двамата. Моли се за две неща: първо, да преживеете войната и да изкарате до дълбоки почтени старини и второ, ако това се сбъдне, тя ужасно много иска да бъде там с вас. Да... моята Емили е само на тринайсет години и сега лежи сама в стаята си и аз дори не знам дали ще дочака сутринта. Германският доктор от болницата казва, че е пневмония. Той е добър доктор, макар да е германец, и направи каквото е по силите му. Сега всичко е в ръцете на Бог, а Бог до този момент не беше много милостив към семейството ми. Ако тя си отиде, ако моята Емили умре, тогава ще угасне и последната светлина в живота ми. — Той ни погледна през

сбръчканите си очи и избърса сълзите от лицето си. — Ако сте разбрали нещо от това, което ви казах, помолете се за нея на вашия Бог на конете така, както тя се моли за вас.

През цялата нощ имаше тежък артилерийски огън и още преди да се съмне на другия ден, санитарите дойдоха и ни поведоха през снега, за да бъдем впрегнати в каруцата. Емили и дядо ѝ ги нямаше. Тегленето на каруцата, макар и още празна, беше изключително трудно заради пресния неотъпкан сняг. Той криеше напълно коловозите на пътя и ямите от снарядите, поради което често се налагаше да напругаме всичките си сили, за да измъкнем колата от преспите и пропадащата кал под него.

Стигнахме до фронтната линия, но само с помощта на двамата санитарии, които скачаха от каруцата всеки път щом срещнехме трудности и започваха да въртят колелетата на ръце, докато ги освободят от снега.

Превързочната зад бойната линия беше пълна с ранени и се наложи да вземем товар, по-тежък от всякога преди, но за щастие по-голямата част от пътя на обратно беше по нанадолнище. По едно време някой неочаквано си спомни, че е Коледа и през целия път на връщане пяха бавни и красиви коледни песни. Повечето от ранените бяха ослепени от газ и в болката си, докато пееха, някои от тях плачеха за изгубеното си зрение. Направихме толкова много пътувания този ден и спряхме едва когато болницата не можеше да приеме нито човек повече.

Беше вече звездна нощ, когато стигнахме чифлика. Артилерийският огън беше спрял. Нямаше вече светлини, които да озаряват небето и да крият звездите. През целия път обратно не беше проехтял нито един изстрел. Поне за една нощ се беше възцарил покой. Снегът на двора хрущеше заради студа. В конюшната се виждаше някаква танцуваща светлинка, след което дядото на Емили дойде при нас и пое поводите от санитаря.

— Прекрасна нощ — каза той, вкарвайки ни вътре. — Прекрасна нощ и всичко останало е прекрасно. Приготвил съм ви ярма, сено и вода, и при това малко в повече. Но не защото е студено, а защото сте се молили. Трябва да сте се молили на вашия Бог на конете, защото днес по обяд моята Емили се събуди, седна в леглото и знаете ли какво беше първото нещо, което ми каза? „Трябва да стана и да приготвя

кърмилото им, за да бъде готово, когато се върнат. Те ще бъдат премръзнали и уморени“, рече тя. Германският доктор успя да я задържи в леглото едва когато ѝ обеща, че ще получите допълнителни дажби тази вечер и освен това тя го накара да ѝ обещае, че ще продължите да получавате такива, докато е все така студено. Затова влизайте, красавци мои, и се наяжте до насита. Ние всички получихме коледен подарък днес, нали така? И всичко е прекрасно, както ви казах. Всичко е прекрасно!

[1] Железен кръст, германски военен орден, учреден през 1813 г. по време на Наполеоновите войни. — Б.пр. ↑

ЕДИНАЙСЕТА ГЛАВА

И поне за известно време всичко беше добре. Защото през пролетта войната неочаквано се отдалечи от нас. Знаехме, че не е свършила, защото все още чувахме далечния тътен на оръдията и от време на време през чифлика минаваха войници, които отиваха надолу към фронта. Но ранените сега бяха по-малко и все по-малко се нуждаеха от нас да ги извозваме от окопите в полевата болница. През повечето дни двамата с Топхорн ни оставяха да пасем на ливадата до водоема, но вечерите бяха все още студени, случваше се да падне слана и нашата Емили винаги идваше да ни прибере, преди да се мръкне. Не беше нужно да ни води. Достатъчно беше само да ни повика и ние тръгнахме след нея.

Емили беше все още слаба от болестта и кашляше много, докато се суетеше около нас в конюшната. Понякога тя се покачваше на гърба ми и аз обикалях внимателно из двора или ливадата, като през цялото време Топхорн вървеше непосредствено след нас. Тя не използваше нито поводи, нито седло, нито юздечка, нито шпори и ме яздеше не толкова като моя господарка, а по-скоро като приятел. Топхорн беше по-висок и по-едър от мен и ѝ беше много трудно да се качи на него, а след това още по-трудно да слезе. Понякога ме използваше като опора, за да се прехвърли върху него, но това беше трудна маневра и неведнъж се случваше да падне при нея.

Но между мен и Топхорн нямаше никаква ревност и той беше напълно доволен да се мъкне след нас и да я приема на гърба си винаги когато тя пожелаеше. Една вечер, докато търсехме прохладата на едно кестеново дърво от горещината на новото лятно слънце, чухме звука на приближаваща се колона от камиони, които се връщаха от фронта. Когато минаха през портата на чифлика, те ни извикаха и ние разпознахме в тях санитарите, сестрите и лекарите от военнополевата болница. Щом конвоят спря, двамата с Топхорн препуснахме към портата при езерото, за да видим какво се случва. Емили и дядо ѝ излязоха от мандрата, разговаряйки оживено с доктора. Изведнъж се

видяхме обкръжени от санитарите, които познавахме вече толкова добре. Те се прехвърлиха през оградата и започнаха да ни потупват и милват с искрена обич. Изглеждаха бодри и жизнерадостни и в същото време някак тъжни. В този момент видяхме Емили да тича към нас, пицейки.

— Знаех, че това ще се случи! — извика тя. — Знаех си! Молях се да се случи и то наистина се случи. Те вече не се нуждаят от вас да им теглите каруците. Преместват болницата си на друго място в долината. Сега се води една много, много голяма битка другаде и затова се налага да отидат там. Но няма да ви вземат с тях. Добрият доктор каза на дядо, че и двамата можете да останете, което е нещо като отплата за ползването на каруцата, за храната, която им давахме, и за това, че се грижихме за вас през зимата. Той каза също, че можете да останете тук и да работите във фермата, докато отново не станете нужни на армията. Но те никога повече няма да се нуждаят от вас, а ако случайно им дотрябвате, аз ще ви скрия. Ние никога няма да им позволим да ви отведат, нали дядо? Никога, никога!

И така, след дълги и тъжни сбогувания конвойт продължи надолу по пътя сред облак от прах, а ние останахме сами и в мир с Емили и дядо й. Мирът се оказа сладостен, но твърде кратък.

За моя огромна радост аз отново бях селски кон. Топхорн и аз, впрегнати заедно, още на следващия ден взехме участие в косенето и обръщането на сеното. Когато след края на дългия ден Емили протестира пред дядо си, че ни преуморява прекалено много, той сложи ръце на раменете й и каза:

— Глупости, Емили. Те обичат да работят. Работата за тях е необходимост. И освен това единственият начин да продължим да живеем, Емили, е да правим, каквото правехме преди. Войниците си отидоха и ако се престорим, че всичко е наред, войната може би също ще си отиде. Трябва да живеем така, както винаги сме живели — да косим тревата си, да берем ябълките си и да орем земята си. Не можем да се държим така, все едно няма да има утрешен ден. Можем да живеем само ако ядем, а нашата храна идва от земята. Затова е нужно да обработваме земята си и тези двамата трябва да работят с нас. Те нямат нищо против и даже обичат да работят. Виж ги само, Емили, изглеждат ли ти нещастни?

За Топхорн преходът от транспортен кон в селскостопански не беше труден и той лесно се приспособи. Що се отнася до мен, това беше моята мечта и аз бях копнял за такъв живот безброй пъти, откакто напуснах фермата в Девън. Отново имах шанса да работя с щастливи засмени хора около мен, които на всичко отгоре ме обичаха. Двамата с Топхорн с охота участвахме в прибирането на реколтата, теглейки тежките каруци със сено към хамбарите, където Емили и дядо ѝ ни разтоварваха. Емили продължи да ни обгражда с нежните си грижи, не оставяше нито една наша драскотина без внимание и никога не позволяваше на дядо си да ни преуморява, колкото и да спореше той с нея. Но връщането ми към мирния живот на селскостопански кон не можеше да продължи дълго, не и в разгара на една война.

Сеното беше почти събрано, когато една вечер войниците се върнаха. Ние бяхме в конюшната си, когато чухме звука на приближаващи се копита и трополенето на колела по калдъръма. Колоната влезе в двора, движейки се в тръс. Впрягове от по шест коня бяха теглили огромни тежки оръдия и сега животните стояха на място, задъхани и запъхтени от усилието. Лицата на войниците, които яздеха конете, бяха строги и сурови под сивите им шапки. Забелязах веднага, че тези хора не бяха като кротките санитарни, които бяха заминали само преди няколко седмици. В тях имаше нещо странно и ожесточено и очите им издаваха някаква непозната тревога и настойчивост. Тези мъже бяха различни от онези, които бяхме виждали преди. Само по-възрастният войник, който караше каруцата с боеприпасите, дойде да ни погали и да каже няколко добри думи на малката Емили.

След кратък разговор с дядото на Емили артилерийската част се разположи на лагер в нашата ливада и напои конете си в нашия водоем. Топхорн и аз бяхме развълнувани от идването на новите коне и прекарахме цялата вечер с глави над вратата на конюшната, цвилейки към тях, но те изглеждаха твърде уморени, за да ни отговорят. Същата вечер Емили дойде да ни разкаже за войниците, но видяхме, че е разтревожена, защото говореше само шепнешком.

— На дядо не му харесва, че са тук — каза тя. — Той няма вяра на офицера, казва, че има очи на оса, а човек не може да се довери на една оса. Но утре сутринта те ще си отидат и тогава ние отново ще останем сами.

Рано на другата сутрин, когато нощният мрак избледня от небето, в конюшната дойде посетител. Беше блед слаб мъж с прашна униформа, който надникна над вратата и спря погледа си на нас. Очите му изглеждаха някак вторачени зад очилата му с метални рамки, през които ни изучаваше съсредоточено, кимайки от време на време с глава. Той стоя там няколко минути и след това си тръгна.

Когато се съмна напълно и артилерийската част се събра на двора, готова за път, изведнъж някой почука силно и продължително по вратата на къщата. Малко по-късно видяхме Емили и дядо ѝ да излизат навън, облечени все още в дрехите си за сън.

— Вашите коне, мосю — каза очилатият офицер и след това добави безцеремонно: — Ще взема вашите коне с нас. Имам един впряг, който е само с четири коня и се нуждае от още два. Изглеждат хубави и силни животни и бързо ще се научат. Затова ще ги вземем с нас.

— Но как ще работя във фермата си без коне? — попита дядото на Емили. — Това са само два селски коня и няма да могат да теглят оръдия.

— Господине — каза офицерът, — война е и на мен ми трябва коне за моите оръдия. Затова трябва да ги взема. Какво ще правите във фермата си, си е ваша работа, но аз трябва да взема конете. Армията се нуждае от тях.

— Но вие не можете да направите това — извика Емили. — Това са моите коне. И вие не можете да ги вземете. Не им позволявай, дядо, не им позволявай, моля те, не им позволявай.

Старецът сви тъжно рамене.

— Дете мое — рече той тихо. — Какво мога да направя? Как мога да ги спра? Да не искаш да ги посека с косата или да ги погна с брадвата? Не, дете мое, знаехме, че това може да се случи един ден, нали? И сме разговаряли за това. Знаехме, че един ден те може да дойдат. А сега не искам повече сълзи пред тези хора. Трябва да бъдеш горда и силна като брат си и не искам да показваш слабост пред тях. Иди и се сбогувай с конете, Емили, и бъди смела.

Малката Емили ни поведе към дъното на конюшната и ни сложи оглавниците, намествайки внимателно гривите ни, така че да не се закачат за въжето. След това се протегна и ни прегърна. Сведе глава първо до единия от нас, а после до другия, проплаквайки тихо:

— Върнете се — каза Емили. — Моля ви, върнете се при мен. Ще умра, ако не се върнете при мен. — Тя избърса очите си и отметна косата си назад, преди да отвори вратата на конюшната и да ни изкара на двора. Отведе ни право при офицера и му подаде поводите. — Искам си ги обратно — отсече Емили почти ожесточено. — Просто ви ги давам назаем. Тези коне са мои и мястото им е тук. Хранете ги добре, грижете се за тях и се постарайте да ми ги върнете обратно. — След това тя мина покрай дядо си и влезе в къщата, без дори да се обърне.

Когато напуснахме фермата, теглейки неохотно тежката каруца с боеприпаси, аз се обърнах и видях дядото на Емили, който стоеше още на двора. Той се усмихваше и ни махаше с ръка през сълзи. След това въжето се вряза рязко в шията ми, принуждавайки ме да премина в тръс, и така отново си спомних времето, когато бях вързан за една каруца и повлечен след нея против волята си. Но този път поне Топхорн беше с мен.

ДВАНАЙСЕТА ГЛАВА

Може би рязката промяна след няколкото идилични месеца с Емили и дядо ѝ направиха онова, което последва, толкова тежко и мъчително за Топхорн и мен. Или може би просто с всеки следващ ден войната ставаше все по-ожесточена. На някои места оръдията бяха наредени само на няколко метра едно от друго в продължение на цели мили и след като отекнеше яростният им рев, цялата земя трепереше под краката ни. Колоните с ранени изглеждаха безкрайни, а полетата зад окопите бяха превърнати в пустош.

Работата сега в никакъв случай не беше по-тежка отпреди, когато теглехме каруцата с ранените, но вече не прекарвахме нощите си в конюшня и, разбира се, не се ползвахме от закрилата на Емили. Изведнъж войната вече не беше далечен тътен. Бяхме се върнали сред ужасяващата врява и зловонието на битката, теглейки оръдието си през калта.

Понякога ни подканяха, друг път ни шибаха с камшици и никой не се интересуваше особено как се чувстваме, стига оръдията да стигнеха там, където трябваше да отидат. Не че войниците бяха жестоки, просто самите те като че ли бяха направлявани от някаква страховита сила, която ги караше да нехаят както за себе си, така и за нас.

Храната не достигаше. С идването на зимата получавахме дажбата си от царица само от време на време, а и сеното беше оскъдно. Един по един започнахме да губим теглото и здравето си. В същото време сраженията ставаха все по-яростни и продължителни и все по-дълги ставаха часовете, през които теглехме оръдията. Непрекъснато ни измъчваха болки и студ. Завършвахме всеки ден, покрити с пласт от студена капеща кал, която като че ли се просмукуваше през кожата ни и смразяваше костите ни.

Впрягът от шест коня, който теглеше оръдието, беше разнороден. От четиримата, към които се присъединихме, само един имаше ръста и силата на артилерийски кон — едър юнак на име Хайни, който винаги

изглеждаше съвършено невъзмутим, каквото и да се случваше около него. Останалите от впряга се опитваха да следват примера му, но само Топхорн успяваше. Хайни и Топхорн бяха водещата двойка, а аз се озовах непосредствено зад Топхорн, впрегнат до едно слабо жилесто конче, което наричаха Коко. То имаше бели петна по муцуната си, които често развеселяваха войниците, покрай които минавахме. Но иначе Коко изобщо не беше забавен, защото имаше най-отвратителния нрав, който някога съм срещал преди или след това. Когато Коко ядеше, никой — било то кон или човек — не смееше да се приближи на разстояние, при което можеше да бъде достигнат от зъбите или копитата му. Зад нас имаше двойка сиво-кафяви понита със светложълти опашки и гриви, които много си приличаха. Никой не можеше да ги отличи едно от друго и дори войниците не ги наричаха по име, а им викаха просто „двата златисти хафлингера“^[1]. Заради това, че бяха красиви и неизменно дружелюбни, те се радваха на много внимание и дори на малко обич от страна на артилеристите. Те вероятно представляваха нелепа, но ободряваща гледка за уморените войници, които ни виждаха да преминаваме през разрушените села на път за фронта. Нямаше съмнение, че работеха не по-малко усърдно от нас и въпреки по-малкия си ръст тези кончета изобщо не ни отстъпваха по издръжливост. Но при лекия галоп действаха като спирачка, бавеха ни и разваляха ритъма на целия впряг.

Макар и странно, но именно огромният Хайни първи показва признаци на слабост. Студената поддаваща кал и липсата на добър фураж през тази ужасна зима съсухриха едрото му тяло и само за няколко месеца го превърнаха в жалко мършаво създание. И така, за моя най-голяма радост — трябва да призная това — аз бях преместен в челната двойка до Топхорн. А Хайни мина отзад до Коко, който още от самото начало нямаше голяма сила в запас. Те и двамата бързо отслабнаха, докато накрая от тях имаше някаква полза само когато теглехме оръдието по равен твърд терен, но тъй като това се случваше рядко, скоро престанаха да ни бъдат от помощ и само правеха работата ни още по-мъчна.

Прекарвахме нощите на фронта, потънали до глезените в ледената кал, при условия много по-тежки от онази първа зима, когато Топхорн и аз бяхме кавалерийски коне. Тогава всеки кон си имаше войник, който да се грижи за него и да го утешава, но сега от

първостепенна важност беше боеспособността на оръдията, а ние идвахме едва на второ място. Бяхме обикновени товарни коне и се отнасяха към нас точно като с такива. Лицата на самите артилеристи бяха посивели от изтощение и глад. Единственото, което имаше значение за тях сега, беше да оцелеят. Само добрият стар артилерист, когото бях забелязал онзи първи ден, когато ни отведоха от чифлика, намираще време да постои с нас. Той ни хранеше с парчета корав черен хляб и прекарваше повече време с нас, отколкото с другите войници, които като че ли избягваше. Той беше размъкнат пълничък човек, не особено висок, който постоянно хихикаше за нещо и говореше повече на себе си, отколкото на другите.

Резултатът от постоянния живот на открито, недохранването и тежката работа вече се виждаше при всички ни. Малко от нас бяха запазили козината по глезените си и целите ни крака бяха покрити с напукани рани и язви. Дори дребничките здрави хафлингери започнаха да губят кондиция. Както и останалите, усещах мъчителна болка при всяка стъпка, особено в предните крака, които от коленете надолу бяха целите изранени, и нямаше кон във впряга, който да не куца. Ветеринарите ни лекуваха колкото можеха и дори най-коравосърдечните артилеристи изглеждаха обезпокоени от състоянието ни, но никой не можеше да ни помогне, преди калта да изсъхне.

Ветеринарните лекари клатеха унило глави и когато можеха, задържаха най-отпадналите коне, за да могат да се възстановят и да си починат, но състоянието на някои толкова се беше влошило, че ги отвеждаха и застрелваха след преглед при ветеринаря. Това се случи една сутрин и с Хайни и по-късно, минавайки покрай него, го видяхме да лежи в калта — масивна рухнала останка от кон. Последва го Коко, който беше ударен от шрапнел и трябваше да бъде бързо умъртвен на мястото, където лежеше встрани от пътя. Колкото и да не го харесвах — защото той беше проклето създание — пак ми дожаля за него, защото беше ужасно да видиш как един твой другар по съдба, с когото си теглил толкова дълго, бива захвърлен и изоставен в случайна яма.

Малките хафлингери останаха с нас през цялата зима и напругаха широките си гърбове, теглейки хамутите с цялата сила, която успяваха да съберат. Те бяха кротки и добри създания, които не хранеха и най-малка враждебност в смелите си души, поради което

Топхорн и аз искрено ги обикнахме. На свой ред те търсеха в нас подкрепа и приятелство, които ние охотно им давахме.

За първи път забелязах, че Топхорн отслабва, когато почувствах, че оръдието е станало някак по-тежко от обикновено. Преминавахме през един малък поток, когато колелата затънаха в калта. Погледнах бързо към него и изведнъж видях, че нещо се беше случило — той просто не можеше да пристъпи. Очите му издаваха непоносима болка и затова напрегнах всичките си сили, за да облекча товара му.

Тази нощ, докато дъждът плющеше безмилостно по гърбовете ни, аз стоях над него, опитвайки се да го пазя с тялото си. Топхорн лежеше в калта по корем както винаги, но този път извърнат настрани и от време на време повдигаше глава, когато спазмите на кашлицата разтърсваха тялото му. Той кашля непрестанно през цялата нощ и спа на пресекулки. Аз се тревожех за него, побутвах го с муцуната си и го ближех, опитвайки се да го стопля, да го утеша и да му покажа, че не е сам в болката си. Самия себе си успокоявах с мисълта, че никога през живота си не бях срещал кон с такава воля и издръжливост като Топхорн и че приятелят ми има огромен запас от сила, на която да разчита в това изпитание.

И наистина на другата сутрин той беше на крака още преди артилеристите да ни донесат дажбата от царевица, и макар да беше обронил глава и да пристъпваше малко тромаво, виждах, че има силата да оцелее, стига само да го оставеха да си почине.

Забелязах обаче, че когато ветеринарят дойде същия ден да огледа редицата от коне, задържа погледа си за дълго върху Топхорн и се заслуша внимателно в дишането му.

— Този юнак действително е силен — чух го да казва на очилатия офицер, когото не харесвах нито конете, нито хората. — В него тече добра кръв, дори твърде добра, хер майор, и може би точно това ще го погуби. Той е твърде благороден, за да тегли оръдия. Бих го оставил да си почине, но вие сигурно нямате с кого да го заместите, нали? Предполагам, че ще издържи, но днес я карайте по-полека, хер майор. Щадете впряга си колкото можете, защото иначе няма да имате впряг. А без впряг от оръдието ви няма да има голяма полза, нали така?

— Той ще трябва да прави каквото правят и другите, хер доктор — каза майорът с метални нотки в гласа си. — Нито повече, нито по-

малко. Не мога да правя изключения. Ако прецените, че е годен, значи е годен и това изчерпва въпроса.

— Той е годен за работа — каза ветеринарят неохотно. — Но ви предупреждавам, хей майор. Трябва да бъдете внимателен.

— Правим каквото можем — отвърна офицерът безразлично. И това беше самата истина. Калта беше тази, която ни убиваше един по един, калта, липсата на подслон и оскъдната храна.

[1] Хафлингер — порода планински коне, създадена в Австрия.
— Б.пр. ↑

ТРИНАЙСЕТА ГЛАВА

И така Топхорн дочака пролетта ужасно отслабнал, все още страдащ от дрезгава кашлица, но все пак жив. Ние и двамата оцеляхме. Вече имаше твърда земя, по която да стъпваме и по полята отново растеше тучна трева. Затова телата ни скоро започнаха да се наливат, козината ни изгуби зимната си рунтавост и заблестя под слънцето. Заблестяха като че ли и войниците, чиито сиво-червени униформи вече изглеждаха по-чисти. Сега те се бръснеха по-често и както се случваше всяка пролет, отново заговориха за края на войната и за домовете си, за това как следващата атака ще сложи край на всичко и как отново ще видят семействата си. Бяха по-щастливи и затова се отнасяха и с нас по-добре. Дажбите също се подобриха с времето и нашият артилерийски впряг стъпваше с ново въодушевление и целеустременост. Раните изчезнаха от краката ни, коремите ни бяха пълни и имахме предостатъчно прясна трева и овес.

Двата дребнички хафлингера пухтяха и пръхтяха зад нас и засрамени от енергията им, двамата с Топхорн се виждахме принудени да се понесем в галоп — нещо, което се бе оказало невъзможно през зимата, колкото и силно да ни удряха нашите ездачи с камшиците си. Приливът на здраве и оптимизъм на войниците, които си пееха и подсвиркваха, събудиха у нас едно ново чувство на бодрост и ние окрилени теглехме оръдията по неравните пътища.

Но през лятото бойните действия бяха преустановени. Имаше спорадичен артилерийски огън и престрелки, както винаги, но на армиите като че ли им беше достатъчно да си ръмжат и да се заплашват, без да се вкопчват една в друга. До нас, разбира се, достигаше далечният тътен на подновената пролетна офанзива, но вече не се налагаше да теглим оръдията на позиции и затова прекарахме едно сравнително спокойно лято в тила. Времето минаваше в бездействие и дори скука, докато пасяхме в тучните ливади с лютичета. Дори натежахме, което се случваше за пръв път от началото на войната. И може би именно затова Топхорн и аз бяхме избрани да

теглим колата с боеприпасите от железопътната снабдителна станция до артилерийските линии, които бяха на няколко мили разстояние. Така се озовахме под командването на великодушния стар войник, който беше толкова добър с нас през цялата зима.

Всички го наричаха лудия стар Фридрих. Мислеха го за луд, защото постоянно си говореше сам, а дори когато не го правеше, се смееше и хихикаше на някаква своя шега, която не споделяше с никого. Лудият стар Фридрих получаваше задачи, които никой друг не искаше, изпълняваше ги старателно и всички знаеха това.

Жегата, прахта и постоянната непосилна работа бързо ни отнеха теглото, което бяхме качили, и отново започнаха да изтощават силите ни. Каруцата беше винаги твърде тежка, защото войниците в снабдителната станция настояваха да я натоварят с колкото може повече снаряди въпреки неизменните възражения на Фридрих. Те просто му се смееха, не му обръщаха внимание и продължаваха да товарят снарядите. Докато пътувахме обратно към артилерийските линии, Фридрих винаги вървеше пеша нагоре по баирите и ни водеше бавно, защото знаеше колко тежка е каруцата. Спирахме често за почивка и водопой и той винаги се стараеше да ни подсигури повече храна, отколкото на другите коне, които почиваха през цялото лято.

Започнахме да очакваме с нетърпение сутрините, когато Фридрих идваше да ни вземе, да ни сложи хамутите и да ни поведе, оставяйки зад нас шума и суетнята на военния лагер. Скоро открихме, че Фридрих изобщо не е луд, а просто добър и благороден човек, който дълбоко в сърцето си ненавиждаше войната. Докато се бяхтехме към снабдителната станция, той ни призна, че единственото, за което мечтае, е да се върне отново в своята месарница в град Шлайден и че си говори сам, защото си дава сметка, че е единственият човек, който разбира какво е на душата му и би се вслушал в думите му.

— Казвам ви, приятели мои — поде той един ден. — Казвам ви, че аз съм единственият нормален човек в целия полк. Другите са лудите, но не го знаят. Водят война, но нямат и най-малка представа защо. Не е ли това налудничаво. Как е възможно един човек да убива друг и да не знае защо го прави, освен че онзи другият има различна униформа и говори различен език? А според тях аз съм лудият! Вие двамата сте двете единствени разумни създания, които съм срещал в тази пъклена война, и единствената причина да сте тук е, че са ви

докарали тук, както и мен. Ако имах необходимата смелост, каквато за жалост нямам, щяхме да поемем надолу по този път и никога нямаше да се върнем. Но после като ме хванат, те ще ме разстрелят и клеймото на срама завинаги ще падне върху жена ми, децата ми и родителите ми. Затова смятам да изкарам тази война като „лудия стар Фридрих“, за да мога сетне да се върна в Шлайден и да стана отново касапина Фридрих, когото всички познаваха и уважаваха, преди да беше започнала цялата тази бъркотия.

С всяка следваща седмица Фридрих се привързваше все повече към Топхорн. Понеже знаеше, че е бил болен, му отделяше повече време и внимание и се грижеше и за най-малкото му нараняване, така че да не му създава неудобства. Той, разбира се, беше добър и с мен, но не мисля, че изпитваше към мен същата топлина, на която се радваше моят другар. Понякога просто се спираше и се любуваше на Топхорн с очи, грейнали от обич и възхищение.

Лятото постепенно премина в есен и скоро стана ясно, че нашето време с Фридрих е към края си. Толкова голяма беше привързаността на Фридрих към Топхорн, че той даже пожела да го язди по време на артилерийските обучения, които щяха да предхождат есенната военна операция. Всички артилериисти се смяха от сърце, като чуха това, но понеже никога не им достигаха добри ездачи — а нямаше съмнение, че той е такъв — в крайна сметка ние отново се озовахме като водеща двойка на артилерийски впряг с лудия стар Фридрих на гърба на Топхорн. Най-накрая бяхме намерили истински приятел и човек, на когото да можем да вярваме безрезервно.

— Ако трябва да умра тук далече от дома — довери един ден Фридрих на Топхорн, — бих искал да бъда близо до теб. Но ще направя всичко по силите си и тримата да преминем през това и да се приберем у дома — това мога да ти обещаая.

ЧЕТИРИНАЙСЕТА ГЛАВА

И така Фридрих яздеше с нас онзи есенен ден, когато тръгнахме отново на война. По обед артилерийската част спря да отдъхне под приятната сянка на голяма кестенова гора, която покриваше двата бряга на бистра, проблясваща в сребърно река, пълна със смеещи се мъже, които пляскаха и бухаха с ръце. Когато навлязохме сред дърветата и откачиха оръдията, видях, че цялата гора е пълна с почиващи войници, хвърлили настрани своите каски, раници и пушки. Те седяха, подпрени на дърветата, и пушеха или лежаха по гръб и спяха.

Както и очаквахме, една група от тях отиде при двата златисти хафлингера да ги погали, но един млад войник се приближи към Топхорн, спря се на няколко метра от него и остана загледан в нямо възхищение.

— Ето това е кон! — каза накрая той, обръщайки се към свой приятел. — Ела да видиш този хубавец, Карл. Виждаш ли си някога по-красиво животно? Има глава на арабски ат, бързите крака на английски чистокръвен кон и силния гръб и шия на хановерската порода. Или с две думи, притежава най-доброто от всичко. — Младежът протегна ръка и потърка нежно юмрук по носа на Топхорн.

— Не мислиш ли за нещо друго, освен за коне, Руди? — каза другарят му, оставайки на мястото си. — От три години те познавам и не е минал нито ден, без да ме занимаваш с твоите пусти коне. Знам, че си отраснал с тях във вашия чифлик, но така и не разбирам какво толкова виждаш в тях. Това са просто едни четирикраки създания с глава и опашка, управлявани от много малък мозък, който не мисли за нищо друго, освен за сено и вода.

— Как можеш да говориш така? — рече Руди. — Просто го погледни, Карл. Нима не виждаш, че в него има нещо специално. Това не е просто някаква стара кранта. В очите му има благородство и целият му вид излъчва едно царствено достойнство. Не е ли той символ на всичко онова, което хората се опитват да бъдат и никога

няма да бъдат? Казвам ти, приятелю, в коня има нещо божествено и особено в кон като този. Бог е постигнал своя шедьовър в деня, в който ги е създал. И да зърна такава животно в разгара на тази проклета война, за мен е все едно да видя пеперуда върху купчина с тор. Ние и това създание просто не принадлежим на една и съща вселена.

Колкото повече напредваше войната, толкова по-млади ставаха войниците и Руди не беше изключение. Под късо подстриганата си коса, все още влажна от каската, той изглеждаше почти на същата възраст като моя Албърт, какъвто го помнех. И също като много други сега, когато беше без каската си, Руди приличаше на дете, облечено като войник.

Когато Фридрих ни поведе към реката на водопой, Руди и приятелят му тръгнаха с нас. Топхорн сведе глава над водата до мен и я разтърси силно, както правеше обикновено, обливайки цялата ми муцуна и шия с пръски, които носеха сладостно облекчение от жегата. Той пи дълго и дълбоко, а после ние двамата известно време гледахме войниците, които лудуваха в реката. Възвишението, по което поехме след това, беше доста стръмно и неравно и затова не беше изненада, че Топхорн се препъна един-два пъти — той никога не бе имал моята устойчивост — но всеки път успяваше да остане на крака и продължи да се бърка редом с мен нагоре по баира. Въпреки това забелязах, че се движеше някак уморено и отпуснато и че всяка следваща стъпка му струваше все повече и повече усилия. Дишането му стана някак немощно и хрипливо. А когато се приближихме към сянката на едни дървета, Топхорн изведнъж се препъна, падна на колене и не се изправи повече. Спрях се, за да му дам възможност да се надигне, но той не го направи. Остана да лежи, дишайки тежко, сетне повдигна глава и ме погледна. Това беше зов за помощ — виждах го в очите му. После той падна напред по очи, претърколи се и остана неподвижен. Езикът висеше от устата му, а очите му гледаха нагоре към мен, без да ме виждат. Потърках муцуна в неговата, бутнах шията му в отчаяно усилие да го накарам да помръдне, да го накарам да се събуди. Но инстинктивно знаех, че вече е мъртъв, че бях изгубил най-добрия си и най-скъп приятел. Фридрих беше на колене до него, притиснал ухо до гърдите му. Той поклати глава и седна на земята, вдигайки очи към групата мъже, които се бяха стекли около нас.

— Мъртъв е — прошепна Фридрих тихо и сетне добави с нотки на гняв: — За бога, той е мъртъв! — Лицето му беше потъмняло от мъка. — Защо? — рече Фридрих. — Защо тази война трябва да унищожи всичко красиво и прекрасно? — Той закри очите си с ръка, а Руди му помогна нежно да се изправи на крака.

— Нищо не можеш да направиш, старче — каза младежът. — Той поне се отърва от цялата тази лудост. Хайде. — Но старият Фридрих не позволи да бъде отведен. Аз се обърнах отново към Топхорн и продължих да го ближа и да търкам муцуната си в неговата. И макар да съзнавах и да разбирах, че смъртта е нещо окончателно и безвъзвратно, в мъката си исках да бъда с него, за да го утеша.

Ветеринарният офицер на нашата част дойде, тичайки надолу по хълма, следван от всички офицери и войници, които бяха чули какво е станало. След кратък преглед той също обяви Топхорн за мъртъв.

— Така и очаквах. Казвах ви — говореше той почти на себе си, — те не могат да издържат такова нещо. Твърде много работа, малки дажби и цяла зима, прекарана на открито. Това не се случва за първи път. Кон като този не може да понесе повече. Сърдечен удар, бедното животно. Всеки път, като се случи подобно нещо, се вбесявам. Не трябва да се отнасяме към конете си по такъв начин — дори за машините си се грижим повече.

— Той беше мой приятел — каза Фридрих простичко, коленичейки отново над Топхорн, за да махне юлара му.

Войниците стояха смълчани наоколо, гледайки простряното тяло на Топхорн, в миг на спонтанна почит и тъга. Познаваха го толкова отдавна и по някакъв начин той беше станал част от техния живот.

Докато седяхме смълчани на хълма, чух над главите ни първия писък на снаряд, който се взриви по-долу в реката. Изведнъж гората като че ли оживя, навсякъде наоколо се чуваха викове, тичаха войници и падаха снаряди. Полуголите мъже във водата побягнаха с крясъци към дърветата, а взривовете като че ли ги следваха. Дънери се сгромолясваха с грохот на земята, коне и войници се бяха устремили към хребета над нас.

Първият ми импулс беше да препусна с тях, да избягам от снарядите и ужаса, но Топхорн лежеше мъртъв в краката ми и аз нямаше да го изоставя. Фридрих, който ме държеше сега за юздите, се опита да ме отведе, за да намерим прикритие зад хълма. Той ми

викаше и крещеше да го последвам, ако искам да живея, но никой човек не може да помръдне кон против волята му, а аз нямах желание да вървя. Когато бомбардировката се усили и Фридрих откри, че е изостанал твърде много от другарите си, които пъплека нагоре по хълма, той пусна юздите ми и се опита да се спаси. Но беше прекалено муден и се забави твърде много. Така и не стигна до гората. Беше поразен от шрапнел само на няколко крачки от Топхорн, претърколи се няколко пъти надолу и остана да лежи непосредствено до него. Последното, което видях от моята част, бяха подскачащите бели гриви на двата малки хафлингера, които теглеха с мъка оръдието между дърветата неколцина от войниците ги дърпаха като обезумели за юздите, а други напрягаха мишци и гърбове, за да ги избутат отзад.

ПЕТНАЙСЕТА ГЛАВА

Стоях до Топхорн и Фридрих през цялата нощ, оставяйки ги само веднъж, за да пия вода в реката. Артилерийският огън се местеше напред-назад по протежение на долината, въздухът беше пълен с пръст, трески и трева, които се сипеха отгоре, а цялата земя беше осеяна с големи димящи кратери, сякаш самата тя гореше. Но всичките ми страхове бяха преодолени от огромната ми мъка и обич, които ме заставяха да остана при Топхорн колкото може по-дълго. Знаех, че щом си тръгна, отново ще бъда сам на света и никога повече нямаше да мога да разчитам на неговата сила и опора. Затова стоях до него и чаках.

Зазоряваше се и аз пасях близо до мястото, където те лежаха, когато сред грохота и писъка на снарядите чух вой на мотори и ужасяващия трясък на стомана, които ме накараха да наостря уши. Звуците идваха от хребета, където бяха изчезнали войниците, стържещ оглушителен шум, който с всяка следваща минута ставаше все по-силен и по-силен с утихването на бомбардировката.

Макар по онова време да не знаех какво е това, първият танк, който виждах в живота си, се зададе горе от хълма под студената светлина на зората — огромно сиво чудовище, което се движеше с грохот, бълвайки пушек отзад, докато се спускаше, поклащайки се, право към мен. Поколебах се само няколко секунди, преди слепият ужас най-накрая да ме откъсне от Топхорн и да ме накара да се стрелна надолу по хълма. Хвърлих се в реката, без да ме е грижа колко е дълбока, и бях стигнал средата на отсрещното гористо възвишение, когато най-накрая се осмелих да спра и да погледна дали все още ме преследват. Но не трябваше да го правя, защото чудовището се беше превърнало в няколко чудовища, които напредваха неумолимо към мен, вече подминали мястото, където сред разораната от снарядите земя лежаха Топхорн и Фридрих. Смятайки, че в гората съм в безопасност, аз зачаках и видях как танковете преминаха през реката, което отново ме накара да препусна лудешки.

Не знаех накъде отивам. Препусках, докато спрях да чувам страховития грохот и тътенът на оръдията започна да заглъхва. Помня, че пресякох още веднъж река, галопирах през пусти чифлици, прескачах огради, напоителни канали и напуснати окопи, трополях по каменните улици на изоставени разрушени села, докато накрая привечер открих, че съм се озовал сред една тучна влажна морава, през която течеше бистър поток, чието дъно беше покрито с камъчета.

Когато се събудих, беше тъмно и оръдията отново гърмяха навсякъде около мен. Накъдето и да погледнех, небето беше осеяно с жълти проблясъци и пресекливи бели сияния, които извикваха болка в очите ми и за кратко осветяваха полята като ден. Накъдето и да тръгнеш, като че ли винаги отивах към оръдията. Затова си помислих, че е по-добре да стоя там, където съм. Поне имах в изобилие трева и вода за пиене.

Тъкмо бях взел това решение, когато неочаквано над главата ми избухна бяла експлозия и нощта беше разцепена от тракането на картучница, куршумите засвистяха и се посипаха около мен. Побягнах отново и продължих да препускам в нощта, препъвайки се често в огради и канали, докато накрая пасищата свършиха и дърветата изглеждаха като далечни силуети на фона на проблясващия хоризонт. Непрекъснато се натъквах на огромни кратери в земята, пълни с тъмна застояла вода.

И точно докато се измъквах с усилие от една такава яма, попаднах на невидима бодлива тел, която най-напред се закачи за мен и след това оплете единия ми преден крак. Ритайки като обезумял в опит да се освободя, усетих как телта се впила в плътта ми, но въпреки всичко успях да се измъкна.

От този момент нататък можех само да куцам бавно в нощта, избирайки предпазливо пътя си напред. И въпреки това по този начин изминах десетки мили път, но къде съм бил и къде съм отишъл, никога няма да узная. През цялото време кракът ми пулсираше от люта болка, тътенът на огромните оръдия ме обграждаше отвсякъде и се чуваше непрестанният пукот на карабини. Кървящ, изранен и обзет от неистов ужас, копнеех единствено да бъда отново с Топхорн. Той щеше да знае накъде да тръгнем, мислех си аз. Той щеше да знае.

Вървах, препъвайки се в нощта, воден единствено от вярата, че само там, където тя е най-тъмна, ще намеря спасение от снарядите. Зад

мен тътенът и сиянието на бомбардировките бяха толкова ужасяващо силни, превръщайки дълбоката нощ в неестествен ден, че дори не си и помислях да се върна обратно, макар да знаех, че Топхорн лежи някъде там. Отпред се чу картечен огън, сетне отляво и отдясно, но аз виждах в далечината черния хоризонт на необезпокояваната нощ и затова продължавах неотклонно натам. Раненият ми крак се вдървяваше все повече с падането на нощния студ и ме болеше дори само като го повдигнех. Скоро открих, че изобщо не мога да стъпвам на него. Това щеше да бъде най-дългата нощ в живота ми — кошмар, изпълнен с агония, ужас и самота. Предполагам, че само силният инстинкт да оцелея ме държеше на крака и ме заставяше да вървя нататък. Чувствах, че единственият ми шанс е грохотът на битката да остане колкото може по-далече зад мен. От време на време се чуваше пукот на карабини и тракане на картечница, при което се спирах вцепенен от страх, твърде ужасен дори да помръдна. После, когато стрелбата утихнеше, отново намирах сили в мускулите си да продължа.

В началото облаци висяха само над кратерите, покрай които минавах, но няколко часа по-късно открих, че ме обгръща все по-гъста димна есенна мъгла, през която виждах само смътни очертания и силуети от мрак и светлина. Почти заслепен, сега почти изцяло разчитах за ориентир на далечния грохот и тътен от бомбардировката, старайки се тя да бъде зад гърба ми, и продължих да вървя към потъмния и тих свят отпред.

Зората вече разпръскваше непрогледната мъгла, когато чух смътни настойчиви гласове някъде пред мен. Заковах се на място и се заслушах, напрягайки очи с надеждата да видя кой говори. „Хайде, момчета! Размърдайте се.“ Гласовете звучаха приглушено в мъглата. Чувах се забързани стъпки и подрънкване на карабини. „Вземи я, момче, момче. Какво си мислиш, че правиш? А сега почисти тази пушка и не се туткай много.“ Последва продължително мълчание и аз пристъпих предпазливо към гласовете, едновременно изкушен и ужасен.

— Ето го отново, сержант. Видях нещо, честно ви казвам.

— Какво видя, синко? Цялата проклетата германска армия или само един-двама, излезли на сутрешна разходка?

— Не беше човек, сержант, нито даже германец. Повече приличаше на кон или крава.

— Кон или крава? Там, в ничията земя? И как, по дяволите, се е озовало там това животно според теб? Синко, стоял си твърде до късно тази нощ и ти се привиждат разни дивотии.

— Освен това го чух, сержант. Наистина, сержант, да пукна, ако лъжа.

— Е, аз пък не виждам нищо, синко, и това е така, защото там няма нищо. Това са само нерви, момче, и твоите нерви преди половин час вдигнаха целия проклет батальон в бойна готовност. И как според теб ще погледне на това лейтенантът, като научи какво се е случило? Как според теб ще се почувства, като разбере кой го е разбудил от най-хубавия му сън? На теб просто ей така ти хрумна да събудиш всички капитани, майори и генерали, та даже и сержантите, само защото ти се е сторило, че си видял някакъв проклет кон! — След това гласът заговори по-високо с намерението да стигне и до други уши: — Но понеже тъй и тъй сме в бойна готовност и наоколо е паднала мъгла, гъста като лондонски смог, и тъй като швабите имат навика да нахълтват в землянките ни, когато най-малко се вижда, искам от вас, момчета, да си държите очите отворени. Направите ли го, всички ще доживеем до закуска, ако е предвидена такава тази сутрин. Само след няколко минути всеки от вас ще получи дажба от ром, който ще ви поободри малко, но дотогава искам да бъдете нащрек.

Докато непознатият говореше, аз се отдалечих, куцайки. Чувствах, че треперя от глава до пети, очаквайки следващия изстрел или експлозия, и исках само да бъда сам, далече от всякакви звуци, били те заплашителни или не. В състоянието, в което се намирах, не ми беше останала и капчица здрав разум. Бродех сред мъглите, стъпвайки на здравите си крака, докато накрая открих, че не мога да измина нито педя повече. Спрях се, отпускаяйки кървящия си крак на купчина мека кал близо до един кратер, пълен със зловонна вода. Подуших земята наоколо, надявайки се напразно да намеря нещо за ядене. На мястото, където се бях озовал, беше свършено голо и в този момент нямах нито волята, нито енергията да направя дори и стъпка повече. Вдигнах отново глава и се огледах да видя наблизко някаква трева и точно в този момент почувствах първите слънчеви лъчи да се процеждат през мъглата и да докосват гърба ми, изпращайки леки топли тръпки през цялото ми премръзнало, вкочанено тяло.

Минути по-късно мъглата започна да се вдига и тогава за първи път видях, че стоя в широка кална полоса, сред опустошен разоран пейзаж между две безкрайни огради от бодлива тел, които се губеха в далечината пред мен и зад мен. Спомних си, че и преди бях попадал на такова място — в онзи ден, когато бях полетял в атака с Топхорн до мен. Войниците наричаха това „ничия земя“.

ШЕСТНАЙСЕТА ГЛАВА

От двете си страни чух постепенно да се надигат викове и смях, които преминаха като вълна над окопите. Чуха се и резки френетични заповеди, че всеки трябва да си държи главата долу и никой да не стреля. От мястото, където бях, зървах съвсем за кратко стоманени каски — единственото доказателство, че гласовете, които чувах, действително принадлежаха на истински хора. Усещах приятно ухание на готвена храна, което се носеше към мен, и вдигнах глава, за да му се порадвам. То беше по-сладко от най-сладката ярма от трици, която бях опитвал, и в него се долавяше лек привкус на сол. Вървах ту в едната посока, ту в другата, притеглен от обещанието за топла храна, но всеки път, когато се приближавах до окопите от едната или от другата страна, срещах непреодолимата бариера на оградата от бодлива тел. Войниците ме приветстваха, когато дойдех по-близо, показваха главите си напълно над окопите и ми махаха с ръка да отида при тях. И когато за пореден път се натъкнах на бодливата тел и тръгнах през ничията земя към другата страна, отново бивах посрещан от приканващи подсвирквания и ръкопляскания, но все не успях да намеря пролука в заграждението. Трябва да съм се лутал между вражеските окопи през по-голямата част от сутринта, докато най-накрая се натъкнах на малка ивица влажна трева в периферията на един кратер, която беше оцеляла по чудо сред цялата тази пустош.

Докато пасях, с крайчеца на околото си видях един мъж в сива униформа да излиза от окопа, размахвайки над главата си бял флаг. Вдигнах глава и останах загледан в него, докато той методично режеше телта с ножица и я отместваше настрана. През цялото това време в другия лагер се водеха шумни и разгорещени препирни и скоро една дребна фигура с каска и размъкнат сиво-кафяв шинел изпъзля от окопа и тръгна към ничията земя. Мъжът също държеше бяла кърпа в ръката си и на свой ред се зае да прави пролука в оградата от бодлива тел.

Германецът мина през телта първи, оставяйки след себе си тесен проход. Той тръгна бавно към мен, подканяйки ме през цялото време

да отида при него. Напомни ми веднага за милия стар Фридрих, защото също като него беше побелял, раздърпан и с разкопчана униформа и ми говореше кротко. В едната си ръка имаше въже, а другата беше протегнал към мен. Беше още твърде далече, за да го виждам ясно, но протегнатата ръка в моя житейски опит често държеше нещо и това беше достатъчна причина да закуцукам предпазливо към него. От окопите и от двете страни бяха изпъзтели хиляди мъже, които стояха на насипите, надаваха одобрителни викове и размахваха каски над главите си.

— Ей, конче! — Викът дойде зад мен и беше достатъчно настойчив, за да ме накара да се спра. Обърнах се да видя дребничкия мъж в сиво-кафява униформа, който вървеше на зигзаг през ничията земя, държейки високо бялата кърпа над главата си. — Ей, конче! Къде отиваш? Почакай малко. Вървиш в грешната посока.

Едва ли бе възможно двамата мъже, идващи към мен, да бъдат по-различни един от друг. Онзи със сивата униформа беше по-висок и докато се приближаваше, видях, че лицето му е набръчкано от годините. Всичко в него беше бавно и кротко под неугледната му прекалено широка униформа. Той не носеше каска, а добре познатата ми фуражка с червена лента, която беше отметнал нехайно назад. Дребничкият мъж в сиво-кафява униформа стигна при нас, останал без дъх. Лицето му беше зачервено и гладко от младостта, а кръглата му каска с широка периферия беше килната настрани върху едното му ухо. В продължение на няколко напрегнати мълчаливи секунди двамата стояха на няколко метра един от друг, измервайки се предпазливо с очи, без да кажат нито дума. Първи заговори младият мъж в сиво-кафявата униформа:

— И какво ще правим сега? — каза той и тръгна към нас, държейки под око германеца, който стърчеше цяла глава над него. — Тука сме двама, а има само един кон, който да делим. Цар Соломон, разбира се, е имал решение на този проблем, но в случая то не е особено практично, както, предполагам, ще се съгласиш? И което е по-лошо, аз не знам нито дума немски, а доколкото виждам, ти пък не разбираш и бъкел от това, което ти говоря, нали? О, по дяволите, знаех си, че не трябваше да идвам тук, знаех си! Не знам какво ми щукна. И всичко това заради един стар кален кон!

— Но аз мога, аз мога да говоря малко лош английски — каза възрастният мъж, все още държейки свитата си ръка под носа ми. Тя беше пълна с черен хляб, натрошен на трохи, лакомство, което познавах, но обикновено намирах малко горчиво за моя вкус. Сега обаче бях твърде гладен, за да бъда придирчив, и докато мъжът говореше, аз изпразних ръката му. — Аз говоря само малко английски... учих го като ученик, но мисля, че ще можем да се разберем. — И докато говореше, аз почувствах въжето да се нахлузва бавно на шията ми и да се затяга. — Що се отнася до нашия проблем — аз бях първи тук, конят следователно е мой. Така е честно, нали? Също като при вашия крикет?

— Крикет! Крикет! — рече младежът. — Кой изобщо е чувал, за тази варварска игра в Уелс? Тази игра е за проклетите англичани. Ръгби, това е моята игра и тя не е просто игра. Там, откъдето идвам, тя е религия. Играх за Майстег, преди да започне войната, и в Майстег ние казваме, че свободната топка е наша топка.

— Извинявай — каза германецът, бърчейки чело. — Не разбирам какво имаш предвид.

— Няма значение, Джери^[1]. Не е толкова важно. Можехме да уредим всичко това по мирен начин, Джери — искам да кажа войната — и после аз да се върна в моята долина, а ти да се върнеш в своята. Но вината, предполагам, не е твоя. Нито пък е моя, разбира се.

Виковете от двете страни бяха стихнали и армиите гледаха в пълно мълчание, докато двамата мъже разговаряха до мен. Уелсецът галеше носа ми и пипаше ушите ми.

— Значи разбираш от коне? — каза високият германец. — Тежка ли е раната на крака му? Мислиш ли, че е счупен? Той като че ли изобщо не стъпва на него.

Уелсецът се наведе и повдигна крака ми нещо и ловко, избърсвайки кръвта около раната.

— Положението не е хубаво, но не мисля, че е счупен, Джери. Раната е лоша, дълбок разрез, предполагам от бодлива тел. Трябва да бъде закаран бързо на лекар, защото отровата иначе ще се разсее навсякъде и нищо няма да можем да направим за него. Съдейки по разкъсването, е изгубил и много кръв. Въпросът обаче е кой ще го вземе? Ние имаме ветеринарна лечебница някъде там в тила, където могат да се погрижат за него, но предполагам, че и вие имате такава.

— Да, така мисля. Би трябвало да имаме, макар и да не знам точно къде — отговори германецът бавно. И след това бръкна дълбоко в джоба на панталоните си и извади оттам монета. — Избирай, ези или тура, нали така се казваше? Ще покажа монетата и на двете страни, така че всички да знаят, че който и да спечели коня, ще бъде въпрос на късмет. Така ничия гордост няма да бъде накърнена. И всички ще бъдат щастливи, нали така?

Уелсецът вдигна глава, възхитен от идеята, и се усмихна широко.

— Добре, Джери, хайде покажи им монетата, после я хвърли и аз ще кажа ези или тура.

Германецът вдигна монетата високо под слънцето и се завъртя в пълен кръг, преди да я подхвърли високо, при което тя проблесна във въздуха. Когато падна на земята, уелсецът извика с висок звънък глас, така че целият свят да го чуе:

— Ези!

— Е, добре — каза германецът, навеждайки се за монетата. — Това е лицето на кайзера, което ме гледа от калта, и той не изглежда доволен от мен. Боя се, че ти спечели. Конят е ваш. Грижете се добре за него, приятелю. — Той посегна за въжето и го подаде на уелсеца. След това протегна ръка в знак на приятелство и помирение, а на умореното му лице грейна усмивка. — След час или може би два — продължи германецът — ние отново ще правим всичко възможно да се избием едни други. Бог само знае защо го правим, а мисля, че даже и той е забравил. Сбогом, уелсецо. Ние им показахме, нали? Показахме им, че всеки проблем може да бъде решен, стига хората да си имат доверие един на друг. Това е всичко, което ни е нужно, не е ли така?

Дребничкият уелсец поклати изненадано глава и пое въжето.

— Ех, Джери, приятелю, мисля, че ако оставеха всичко в ръцете на нас двамата и ни дадяха час-два, щяхме да оправим цялата тази бъркотия. И тогава нямаше да има повече ридаещи вдовици и плачещи деца в моята долина, нито пък в твоята. В най-лошия случай можехме да решим всичко с хвърляне на монета, нали?

— Ако се стигнеше дотам — рече германецът през смях. — Ако се стигнеше дотам, щеше да бъде наш ред да спечелим. И тогава може би вашият Лойд Джордж нямаше да остане много доволен. — Сетне той сложи ръцете си върху раменете на уелсеца за момент. — Пази се,

приятелю, и късмет. *Auf Wiedersehen*. — А след това се обърна и тръгна бавно през ничията земя към бодливата тел.

[1] Пренебрежително име, с което англичаните наричали германците по време на Първата световна война. — Б.пр. ↑

СЕДЕМНАЙСЕТА ГЛАВА

Беше ми изключително трудно да се задържа на трите си здрави крака във ветеринарната кола, в която ме качиха още същата сутрин след случката с героичния дребничък уелсец. На тръгване бях заобиколен от шумна тълпа войници, която ме изпрати с поздравителни викове. Но когато поехме по дългия път с дълбоки коловози, аз се строполих тромаво на дъното на трополящата каруца. Раненият ми крак пулсираше болезнено и колата се клатушкаше ту насам, ту натам, докато бавно се отдалечавахме от фронта. Тя беше теглена от два здрави черни коня, и двата добре гледани и с безупречни, напоени с масло хамути. Изтощен от дългите часове на болка и глад, не намерих сила да се изправя, когато най-накрая почувствах колелата да се търкалят по равна калдъръмена настилка и малко по-късно каруцата спря рязко под топлото, бледо, есенно слънце. Пристигането ми беше посрещнато от хор от развълнувано цвилене, което ме накара да вдигна глава. Успях да видя над ритлите широк каменен двор с великолепни конюшни от всяка страна и голяма къща с кули малко по-нататък. Над всяка врата от конюшната надничаше любопитна глава на кон с наострени уши. Навсякъде имаше мъже в сиво-кафяви униформи. Неколцина войници се затичаха към мен, а един от тях носеше въже.

Свалянето ми от каруцата беше мъчително, защото не ми беше останала почти никаква сила и краката ми бяха сковани от пътуването. Но те ме изправиха на крака и ми помогнаха внимателно да сляза назад по една специално издигната рампа. Посред двора се озовах в центъра на тревожното и възторжено внимание на група войници, които ме бяха наобиколили отвсякъде и ме преглеждаха щателно, опипвайки всяка част от тялото ми.

— Гръм и мълния! Какво, по дяволите, си мислите, че правите? — прогърмя нечий силен глас. — Това е кон. Това е само кон като всички останали. — Към нас крачеше огромен мъж, чиито ботуши скърцаха по облите камъни. Едрото му червендалесто лице беше

наполовина скрито от сянката на фуражката му, която почти докосваше носа и рижите му мустаци, които бяха засукани нагоре и отиваха към ушите му. — Това може да е прочут кон. Може да е най-прославеният кон в цялата проклета война, докаран тук жив от ничията земя. Но въпреки това си остава само кон, и при това мръсен. Тук са идвали и други коне в недобро състояние, но този е най-мърлявият, най-мръсен и кален кон, който някога съм виждал. Той е истински срам за армията, а вие стоите тука и го зяпате. — Мъжът имаше три нашивки на рамото си и ръбовете на безупречната му сиво-кафява униформа бяха остри като бръснач. — Слушайте сега, в тази болница има повече от сто болни коня и само дванайсет души, които да се грижим за тях. На този млад хаймана беше заповядано да се заеме с него, когато пристигне, и затова всички останали безделници да побързат да се върнат към задълженията си. Хайде, мърдайте, маймуни мързеливи, да ви видя гърбовете! — При тази заповед мъжете се разпръснаха във всички посоки и аз останах сам с младия войник, който ме поведе към една от конюшните.

— Хей ти! — чу се отново същият гръмлив глас. — Майор Мартин ще дойде от къщата след около десет минути да прегледа коня. Погрижи се да го почистиш достатъчно добре, така че да можеш да го използваш като огледало за бръснене, ясно ли е?

— Тъй вярно, сержант — дойде отговорът, който изведнъж изпрати тревожни тръпки по гърба ми. Нямах представа къде бях чувал този глас преди. Знаех само, че тези две думи извикаха у мен трепетна радост и надежда и ме стоплиха някак отвътре. Той ме поведе бавно по калдъръма и аз се опитвах да зърна лицето му по-добре. Но през цялото време младият мъж вървеше достатъчно напред пред мен, така че единственото, което виждах, беше гладко избръснатият му врат и двете му розови уши.

— Как, по дяволите, си се озовал в ничията земя, глупчо такъв? — каза младежът. — Ето това се питат всички, откакто дойде съобщението, че те карат тук. — И как успя да се докараш на такъв хал? Кълна се, че няма нито един сантиметър от тялото ти, който да не е покрит с кал и кръв. Питам се, как ли изглеждаш под цялата тази мръсотия? Но това е нещо, което скоро ще разберем. Ще те вържа тук и ще изчистя по-голямата част от калта, преди да те вкарам вътре. После ще те изчеткам както трябва, така че офицерът да те види в

подходящ вид. Хайде, глупчо. Щом те почистят, офицерът ще може да те прегледа и ще превърже тази лоша рана. Не мога да ти дам храна, съжалявам, нито пък вода. Не и преди да ми кажат, че може. Такива са заповедите на сержанта. Това е само в случай че се наложи да те оперират. — И когато той започна да си подсвирква, докато чистеше четките, това пак ми напомни за гласа, който познавах. Надеждите ми се сбъднаха и вече знаех, че не може да греша. Обзет от буйна радост, аз се изправих на задните си крака и изцвилех силно, за да го накарам да ме познае. Искях просто да го накарам да ме погледне. — Хей, по-леко, глупчо. Едва не ми събори шапката — каза той кротко, държейки здраво въжето и галейки ме по муцуната, както правеше винаги когато нещо ме мъчеше. — Няма нужда да правиш такива работи.

Всичко ще бъде наред. Много шум за нищо. Познавах един млад кон, също като теб. Доста неспокоен беше, докато двамата с него свикнахме един с друг.

— Пак ли говориш на конете, Албърт? — разнесе се глас от съседната конюшня. — Бога ми, какво те кара да смяташ, че те разбират и думичка от това, което им казваш?

— Някои може и да не разбират, Дейвид — отвърна Албърт. — Но един ден, един ден един от тях ще разбере всичко каквото му казвам. Той ще дойде тук и ще познае гласа ми. Той непременно ще дойде. И тогава ти ще видиш кон, който разбира всяка думичка, която му казвам.

— Нали не говориш пак за твоя Джоуи? — Другият войник показа глава над вратата на конюшнията. — Никога ли няма да се откажеш, Бърти. Казвал съм ти го и преди, може би вече хиляда пъти. Разправят, че в армията има близо половин милион коне и ти си се записал във Ветеринарния корпус, разчитайки на нищожната вероятност да се натъкнеш случайно на твоя кон. — Аз ударих с копито по земята, за да накарам Албърт да ме погледне по-внимателно, но той само ме потупа по врата и се зае да ме чисти. — Шансът твоят Джоуи да влезе тук е само едно на половин милион. Трябва да гледаш по-реалистично на нещата. Той може да е мъртъв, каквато е съдбата на много от тях. Може да е заминал за проклетата Палестина с кавалерията. Може да бъде навсякъде сред стотиците мили окопи. Ако не разбираше толкова много от коне и не беше най-добрият ми

приятел, щях да си помисля, че малко си се чалнал около този твой Джоуи.

— Ще разбереш защо, като го видиш, Дейвид — отговори Албърт, навеждайки се, за да свали вкоравената кал от корема ми. — Тогава ще разбереш. Няма друг кон като него по целия свят. Той е светло алест с черна грива и опашка. Има бял кръст на челото си и четири бели чорапа на краката, които са напълно равни по височина до последния милиметър. Висок е повече от метър и седемдесет и е абсолютно съвършен от главата до опашката. Гарантирам ти, че като го видиш, дори и ти ще разбереш, че това е той. Аз мога да го позная сред хиляда други коня. В него просто има нещо специално. Капитан Никълс — онзи, за който съм ти разправял, дето купи Джоуи от баща ми, изпрати ми негова картина и сега е мъртъв — той също знаеше това. Забеляза го на мига, в който го зърна. Аз ще го намеря, Дейвид. Затова заминах толкова надалече и на всяка цена ще го намеря. Или аз ще го намеря, или той ще ме намери. Казвам ти, аз му дадох думата си и ще удържа на нея.

— На теб ти хлопа дъската, Бърти — каза приятелят му, който отвори вратата на конюшнията и дойде да огледа крака ми. — Направо ти хлопа дъската, това е, което мога да кажа. — Той хвана копитото ми и го повдигна внимателно. — Във всеки случай това конче има бели чорапи на предните си крака, което е видно въпреки цялата тази кал и кръв. Само ще избърша раната с влажна гъба, ще я почистя малко, докато съм тук. Иначе изобщо няма да ти стигне времето. Освен това приключих с проклетите конюшни. Нямам нищо друго за правене и ми се струва, че се нуждаеш от едно рамо. Старият сержант Тъндър няма да възрази, стига да съм си свършил работата, а аз я свърших.

Двамата мъже се бяхтеха неуморно над мен — търкаха, триеха и миеха. Аз стоях неподвижно, опитвайки се само от време на време да навра муцуна в Албърт, за да го накарам да ме погледне. Но сега той беше зает с опашката и задницата ми.

— Три — каза приятелят му, след като изми още едно от копитата ми. — Станаха три бели чорапа.

— Престани, Дейвид — отвърна Албърт. — Знаем накъде биеш. Знаем, че всички си мислят, че никога няма да го намеря. Има хиляди армейски коне с четири бели чорапа — знам това, но има само един кон с чисто бял кръст на челото. И колко коне пламтят като огън под

лъчите на залязващото слънце? Казвам ти, няма друг като него по целия свят!

— Четири — рече Дейвид. — Четири крака и четири бели чорапа. Сега остава само кръстът на челото и малко червена боя под тази камара от кал, за да се сдобиеш с твоя Джоуи.

— Стига, Дейвид — каза Албърт тихо. — Не се закачай с мен. Знаеш как гледам на Джоуи. Ако го намеря отново, ще бъда най-щастливият човек на света. Той беше единственият ми приятел, преди да се запиша в армията. Казвал съм ти. Отраснах с него и той беше единственото същество на земята, което ми е било близко до сърцето.

Дейвид сега стоеше до главата ми. Повдигна гривата и потърка челото ми, първо леко, а после по-енергично, духайки прахта от очите ми. Той се вгледа в мен по-отблизо, затърка отново края на носа и после продължи нагоре между двете ми уши, докато накрая аз тръснах глава нетърпеливо.

— Бърти — рече Дейвид тихо. — Не се занасям, честно. Не и сега. Ти каза, че твоят Джоуи имал четири бели чорапа еднакво високи до последния милиметър. Нали така?

— Точно така — отвърна Албърт, четкайки опашката ми.

— И каза, че Джоуи имал бял кръст на челото си?

— Да — потвърди Албърт разсеяно.

— Никога не съм виждал такъв кон, Бърти — рече Дейвид, приглаждайки с ръка гривата на челото ми. — Нито пък съм допускар, че такова нещо е възможно.

— Е, аз пък ти казвам, че е възможно — тросна се Албърт. — И освен това е алест, пламтящо червен под лъчите на слънцето, както вече ти казах.

— Не съм допускар, че такова нещо е възможно — продължи приятелят му, говорейки приглушено. — Всъщност не и до този момент.

— О, стига, Дейвид — извика Албърт и в гласа му прозвуча искрено раздражение. — Колко пъти вече съм ти казвал? Знаеш колко сериозно гледам на Джоуи.

— Аз също, Бърти. Не те подкачам, говоря съвсем сериозно. Този кон има четири бели чорапа — всичките еднакво високи, точно както ти каза. Този кон има бял кръст на челото. Този кон, както можеш да видиш и сам, има черна грива и опашка. Този кон е висок повече от

метър и седемдесет и когато бъде почистен, ще бъде красив като картинка. И този кон е алест под цялата тази кал, точно както ти каза, Бърти.

Докато Дейвид говореше, Албърт изведнъж пусна опашката ми и бавно ме заобиколи, прокарайки ръка по гърба ми. Тогава най-накрая ние застанахме лице в лице един срещу друг. Чертите му бяха малко по-грубовати, около очите му имаше повече бръчици и той изглеждаше доста по-широкоплещест и едър в униформата си, отколкото го помнех. Но иначе си беше същото момче и нямаше никакво съмнение, че това е моят Албърт.

— Джоуи? — промълви той неуверено, гледайки ме в очите. — Джоуи? — Аз повдигнах високо глава и изцвилех щастливо, при което звукът отекна из целия двор и накара много мъже и коне да се приближат към вратите на конюшните. — Възможно е — каза Албърт тихо. — Прав си, Дейвид. Възможно е да е той! Дори гласът му е същият. Но има само един начин да сме сигурни. — След това той развърза въжетото и свали хамута от главата ми. Тръгна към изхода на двора, обърна се, когато стигна там, доближи ръце до устните си и подсвирна. Това беше неговото подсвиркване, наподобяващо зова на нощна птица, ниско и накъсано, с което през всичките онези дълги години ме викаше да дойда при него по време на нашите разходки из чифлика. Изведнъж вече кракът ми не ме болеше и аз припнах леко към него, заравяйки нос в рамото му. — Това е той, Дейвид — рече Албърт, обвивайки шията ми с ръце и увисвайки на гривата ми. — Това е моят Джоуи. Намерих го. Той се върна при мен, точно както ти бях казал, че ще стане.

— Виждаш ли? — каза Дейвид с крива усмивка. — Аз какво ти казах? Да знаеш, че рядко греша.

— Така е, Дейвид — съгласи се Албърт. — Ти рядко грешаш... и този път определено си прав.

ОСЕМНАЙСЕТА ГЛАВА

През еуфоричните дни, които последваха нашата среща, преживяният от мен кошмар като че ли постепенно избледня и стана някак нереален, а войната изведнъж се беше отдалечила на един милион мили разстояние и вече нямаше особено значение. Оръдията най-накрая бяха заглъхнали и единственото напомняне, че страданието и конфликтът продължаваха, беше редовното пристигане на ветеринарните коли от фронта.

Майор Мартин почисти раната ми и я заши. И макар в началото да не можех да стъпвам добре на болния си крак, се чувствах все по-силен с всеки следващ ден. Албърт беше отново с мен и това само по себе си беше достатъчно лекарство. Добре хранен с топла ярма всяка сутрин и с неизчерпаемия запас от сладко уханно сено, оздравяването ми изглеждаше само въпрос на време. Албърт като всички други санитарни имаше много коне, за които да се грижи, но използваше всяка свободна минута да бъде с мен в конюшната, суетейки се за едно или за друго. В очите на другите войници аз бях нещо като знаменитост и рядко оставах сам. Винаги имаше едно-две лица, които надничаха с възхищение над вратата ми. Дори старият Тъндър^[1], както наричаха сержанта, ме оглеждаше ревностно, когато наоколо нямаше други хора, галеше ме по ушите, гъделичкаше ме по гърлото и нареждаше: „Юнак си ти, момчето ми! Дяволски добър кон, няма друг като тебе. И гледай да се справиш бързо, чуваш ли?“.

Но времето минаваше и аз не се оправях. Една сутрин открих, че не мога да довърша ярмата си и че всеки по-рязък шум като звука на ритната кофа или дрънченето на мандалото изопват нервите ми и ме сковават целия от главата до опашката. Нещо се беше случило с предните ми крака. Те бяха вдървени и уморени и чувствах силна болка по протежение на целия ми гръбнак, която пълзеше към врата и дори към муцуната ми.

Албърт разбра, че нещо не е наред, когато видя недоядената ярма в кофата ми.

— Какво става, Джоуи? — каза той неспокойно и протегна ръка да ме погали, както правеше често, когато беше притеснен. Дори самият вид на идващата към мен ръка, обикновен жест на обич, който иначе толкова ценях, извика тревога у мен и ме накара да отстъпя назад към ъгъла. И тогава открих, че предните ми крака са вече толкова сковани, че почти не мога да пристъпя с тях. Препънах се и паднах на тухлената стена в дъното на конюшната, отпусайки се тежко на нея. — Вчера си помислих, че нещо не е наред — каза Албърт, стоейки неподвижно в средата на помещението. — Стори ми се малко болнав. А сега гърбът ти е корав като дъска и целият си плувнал в пот. Какво, по дяволите, става с теб, глупчо? — Той тръгна бавно към мен и въпреки че докосването му ме накара да потръпна, събуждайки в мен ирационален страх, останах на мястото си и му позволих да ме погали. — Може би си пипнал нещо по време на твоите скиталчества. Или си ял нещо отровно? Но ако беше така, щеше да си проличи по-рано, нали? Ще се оправяш, Джоуи, но ще отида да повикам майор Мартин просто за всеки случай. Ще те прегледа и ако нещо не е наред, бързо ще те изправи на крака, както казваше баща ми. Чудя се какво ли щеше да каже той, ако ни видеше сега заедно? Той също не вярваше, че ще те намеря някога, и не одобри решението ми да се запиша в армията. Каза, че съм тръгнал да гоня вятъра и най-вероятно ще намеря смъртта си заради това. Но след твоето заминаване баща ми стана друг човек, Джоуи. Знаеше, че е постъпил неправилно и това като че ли напълно смекчи проклетия му нрав. Оттам насетне живееше единствено за да изкупи онова, което беше сторил. Спря запоите във вторник и започна да се грижи за мама, както правеше, когато бях малък. Дори и с мен започна да се държи добре и престана да ме третира като работно добиче.

От тихия тон на гласа му разбирах, че се опитва да ме успокои, както бе правил винаги през годините, когато бях буйно и изплашено жребче. И думите му действително ми носеха утеха, въпреки че не можех да спра да треперя. Всеки нерв в тялото ми като че ли беше опънат до скъсване и дишах с усилие. Всяка жилка в мен беше обхваната от целокупното и необяснимо чувство на ужас и паника.

— Веднага се връщам, Джоуи — каза Албърт. — Не се тревожи. Ще се оправяш. Майор Мартин ще те излекува, този човек прави истински чудеса с конете. — След това той отстъпи назад и излезе.

Скоро след това Албърт се върна със своя приятел Дейвид, майор Мартин и сержант Тъндър. Но само майор Мартин влезе в конюшната. Другите се облегнаха на вратата и гледаха. Офицерът се приближи към мен предпазливо и клекна до предния ми крак, за да прегледа раната. Сетне прокара ръка по мен, започвайки от ушите, през гърба и стигайки чак до опашката, преди да ме заобиколи, за да ме огледа от другата страна. Накрая поклати тъжно глава, миг преди да се обърне и да заговори на другите:

— Какво мислите, сержант? — попита майорът.

— Същото каквото и вие, сър, съдейки по това, което виждам — отвърна сержант Тъндър. — Той стои там като пън, изпънал опашка и почти не може да помръдне главата си. Като че ли е ясно какво става с него.

— Да — съгласи се майор Мартин. — Ясно е като бял ден. И това не се случва за пръв път тук. Ако не е ръждива бодлива тел, тогава ще бъде рана от шрапнел. Едно малко парченце, останало вътре, един разрез — и това е всичко, което е нужно. Имал съм много такива случаи досега. Съжалявам, момчето ми — рече майорът, слагайки ръка на рамото на Албърт, за да го утеши. — Знам колко много означава този кон за теб. Но ние не можем да направим почти нищо за него, не и в този случай.

— Какво имате предвид, сър? — попита Албърт с треперещ глас. — Какво искате да кажете? Какво му е, сър? Не може да е нещо много сериозно, нали? Той беше съвсем добре вчера, като изключим това, че не си изяде храната. Малко е скован може би, но иначе е съвсем добре.

— Това е тетанус, синко — намеси се сержант Тъндър. — И както още му викат „заклучена челюст“. Всички признаци са налице. Тази негова рана сигурно е забрала, преди още да дойде тук. А когато един кон хване тетанус, шансовете му са много малки, наистина много малки.

— По-добре да приключим с това бързо — каза майор Мартин. — Няма смисъл животното да страда. Така е по-добре и за него, и за нас.

— Не, сър — протестира Албърт, не вярвайки на ушите си. — Не можете да направите това, сър. Не и с Джоуи. Трябва да опитаме нещо. Трябва да има нещо, което може да се направи. Не можете просто ей така да го оставите, сър. Не можете! Не и Джоуи!

— Моля за извинение, сър — заговори Дейвид с твърдото намерение да подкрепи приятеля си. — Но аз си спомням какво ни казахте първия път, когато дойдохме тук, и то беше, че животът на един кон е може би дори по-важен от живота на един човек, защото конят не носи в себе си никакво зло, с изключение на онова, което хората са вложили в него. Вие тогава ни казахте, че работата във Ветеринарния корпус ще изисква да се блъскаме ден и нощ, ако трябва двайсет и шест часа на денонощие, за да спасим живота на всеки кон, който можем, че всеки кон е ценен сам по себе си и е важен за спечелването на войната. Защото без коне няма оръдия. Без коне няма муниципии. Без коне няма кавалерия. Без коне няма линейки. И без коне, няма вода за войниците на фронта. Спасителен пояс за цялата армия, така нарекохте нашия корпус, сър. И казахте още, че никога не трябва да падаме духом, защото където има живот, има и надежда. Това бяха вашите думи, сър, и моля да бъда извинен.

— Мери си приказките, синко — рече сержант Тъндър рязко. — Това не е начинът да разговаряш с един офицер. Ако майорът смяташе, че има шанс дори едно на един милион бедното животно да бъде спасено, щеше да се възползва от него, нали така, сър? Нали не греша, сър?

Майор Мартин хвърли мрачен поглед на сержант Тъндър, разбирайки намека му и след това кимна бавно.

— Добре, сержант. Разбрах накъде биете. Разбира се, че има шанс — каза той предпазливо. — Но ако се заемем със случай на тетанус, това е целодневна работа за един човек в продължение на цял месец, та дори и повече. И дори и тогава шансовете на коня няма да бъдат повече от едно на хиляда.

— Моля ви, сър — проплака Албърт. — Моля ви. Ще правя всичко, сър, без да изоставям другите си коне. Имате честната ми дума, сър!

— И аз ще му помагам, сър — намеси се Дейвид. — Както и останалите момчета. Знам, че ще го направят. Нали разбирате, сър, Джоуи е малко специален за всички тук, като започнем с това, че някога е бил конят на Бърти и се е върнал при него.

— Така те искам, синко! — отсече сержант Тъндър. — И това е самата истина, сър. В това конче има нещо специално, нали разбирате, след всичко онова, което е преживял. С ваше разрешение, сър, мисля,

че трябва да му дадем шанс. Гарантирам, сър, че нито един кон няма да бъде пренебрегнат. Конюшните ще бъдат в изряден и безупречен вид както винаги.

Майор Мартин сложи ръцете си на вратата на конюшнията.

— Добре, сержант — рече той. — Така да бъде. Аз също обичам предизвикателствата. Искам да прекарате тук една примка. На този кон не трябва да му се позволява да пада на земята. Случи ли се това веднъж, никога повече няма да може да стане. Към настоящите разпоредби искам да прибавите още една, сержант, която да гласи, че никой не може да говори по друг начин, освен шепнешком на двора. Всякакви по-силни шумове ще бъдат непоносими за него. Искам всяка сутрин конюшнията му да се застила с чиста свежа слама. Искам прозорците тук да бъдат затъмнени, така че да бъде постоянно на тъмно. Не трябва да бъде хранен със сено, може да се задави с него, само мляко и каша от овесено брашно. И нещата предстои да се влошат, преди да се оправят, ако това изобщо се случи. Челюстите му ще се сковават все повече с всеки следващ ден, но той трябва да продължи да се храни и да пие. Ако не го направи, ще умре. Искам да бъде под двацет и четири часово наблюдение, което означава един човек да бъде постоянно покрай него по цял ден. Ясно ли е?

— Тъй вярно, сър — отвърна сержант Тъндър, усмихвайки се широко под мустак. — И ако мога да отбележа, сър, мисля, че взехте мъдро решение. Ще се погрижа заповедта ви да бъде изпълнена, сър. Хайде, размърдайте се, лентяи! Чухте какво каза офицерът!

Същия ден около мен бяха прокарани въжета, които прехвърлиха тежестта ми върху гредите на тавана. Майор Мартин отвори раната ми отново, сетне я почисти и обгори. А след това ме навестяваше през няколко часа, за да види как съм. Но, разбира се, Албърт беше този, който стоеше с мен през цялото време, държейки кофата до устата ми, докато успея да преглътна топлото мляко и кашата. През нощите Дейвид и той спяха един до друг в ъгъла на конюшнията, като ту единият, ту другият бдеше над мен.

Както очаквах и както се нуждаех, Албърт ми говореше утешително през цялото време, докато накрая капнал от умора, лягаше в ъгъла да поспи няколко часа. Той разказваше надълго и нашироко за майка си и баща си и за чифлика. А също и за момичето от село, с

което се срещал няколко месеца преди да замине за Франция. То не разбираше нищо от коне, но това бил единственият ѝ недостатък.

Дните минаваха бавно и мъчително за мен. Сковаността в предните ми крака тръгна към гърба ми и се усили. Апетитът ми отслабваше с всеки изминал ден и аз почти не намирах сили и желание да погълна храната, от която знаех, че се нуждая, за да остана жив. В най-мрачните дни на моята болест, когато бях сигурен, че всеки ден може да се окаже последен, единствено постоянното присъствие на Албърт поддържаше волята ми за живот. Неговата преданост и непоколебимата му вяра, че ще оздравея, ми даваха упование да продължа да се боря. Бях заобиколен от приятели — Дейвид и всички санитарни, сержант Тъндър и майор Мартин. Те всички ми дадоха своята подкрепа и насърчение. Чувствах колко искрено беше желанието им да живея. Макар понякога да се питах дали искаха това заради мен или заради Албърт, защото знаех колко високо го ценяха. Но след като се замислех, стигах до извода, че те държаха поравно и на двама ни, сякаш бяхме техни родни братя.

След това една зимна нощ, след дълги и мъчителни седмици върху примката, аз изведнъж почувствах гърлото и шията си някак потпуснати — дотолкова, че да успея да изцвиля тихо за първи път. Албърт седеше в ъгъла на конюшната както обикновено с гръб до стената, прибрал колене и лакти върху тях. Очите му бяха затворени и затова изцвилих отново тихо, но достатъчно силно, за да го събудя.

— Ти ли беше това, Джоуи? — каза той, изправяйки се на крака. — Ти ли беше това, стари глупчо? Направи го пак, Джоуи. Може да съм сънувал. Направи го пак. — Затова аз изцвилих отново и за първи път от седмици насам вдигнах глава и я поклатих. Дейвид също ме чу, при което скочи на крака и се втурна навън, викайки всички да дойдат. Минутите по-късно конюшната беше пълна с развълнувани войници. Сержант Тъндър си проби път през тях и застана пред мен.

— Заповедта е да се шепне — каза той. — А това, което чувам, не е шепот, дявол да го вземе! Какво става? Каква е тази врява?

— Той помръдна, сержант — обясни Албърт. — Повдигна главата си и изцвили.

— Разбира се, че го е направил, синко — рече сержант Тъндър. — Разбира се, че го е направил. Той ще се пребори с това, както вече

съм ви казвал. Винаги съм ви казвал, че ще се пребори с това! И някога да сте ме хващали да греша, негодяи такива?

— Никога, сержант — отвърна Албърт, ухилен до уши. — Той се оправя, нали сержант? Нали не си въобразявам?

— Не, синко, не си въобразяваш — отвърна сержант Тъндър. — Твоят Джоуи ще се справи, съдейки по вида му, стига да не вдигаме шум и да не го пришпорваме твърде много. Само се надявам, ако някой ден легна болен, да имам около себе си сестри, които да се грижат за мен така, както вие, момчета, се грижехте за този кон. Но, разбира се, разчитам те да бъдеш доста по-красиви от вас!

Скоро след това вече можех да стоя на краката си и малко по малко си отиде и сковаността в гърба ми. Войниците махнаха въжетата под мен и една пролетна утрин ме изкараха навън на слънце. Това беше един триумфален парад из калдъръмения двор, при който Албърт ме водеше, вървейки назад, и ми говореше през цялото време:

— Ти се справи, Джоуи! Ти се справи! Всички разправят, че войната скоро ще свърши — знам, че това се говори отдавна, но сега сам го чувствам с всяка фибра на тялото си. Проклетата война ще свърши скоро и ние и двамата ще се върнем у дома, в нашата ферма. Нямам търпение да видя лицето на баща ми, когато те поведе по алеята към къщата. Просто нямам търпение!

[1] В превод името Тъндър (Thunder), англ. означава „гръм“, „мълния“. — Б.пр. ↑

ДЕВЕТНАЙСЕТА ГЛАВА

Но войната не свърши. Вместо това като че ли дойде по-близо до нас и ние отново чухме зловещия трясък на картечниците. Бях вече почти оздравял и макар да се чувствах още слаб от болестта, вече ме използваша да върша разни леки неща във ветеринарната болница. Впрягаха ме с още един друг кон и превозвах сено и фураж от най-близката снабдителна станция или теглех каруците с тор из двора. Чувствах се свеж и горях от желание за работа. Краката и раменете ми се наляха и с всяка следваща седмица можех да тегля все по-дълги часове. Сержант Тъндър беше инструктирал Албърт да бъде с мен винаги когато работя, и затова двамата с него бяхме почти неразделни. Но от време на време Албърт като всички други санитарни го изпращаха на фронта с ветеринарната кола да върне последните ранени и загинали коне и тогава аз се измъчвах и терзаех с глава над вратата на конюшната, докато най-накрая чуех познатото трополене на колелета по калдъръма и го видех да ми маха весело, минавайки под арката на двора.

След време аз също бях върнат на фронта при воя и рева на снарядите, които се бях надявал, че никога повече няма да чуя. Вече напълно възстановена гордостта на майор Мартин и неговата ветеринарна част, аз често бях използван като водач на двойния впряг, който теглеше ветеринарната кола до фронта и обратно. Но Албърт беше винаги до мен и вече не се страхувах от оръдията. Също като Топхорн, той сякаш чувстваше, че се нуждае да ми напомня постоянно, че е с мен и ме пази. Кроткият му нежен глас, песните и свирукането му ми помагаша да не губя присъствие на духа, докато снарядите падаха.

През цялото време до бойните линии и обратно той ми говореше, за да ми вдъхне увереност. Понякога ми разказваше за войната.

— Дейвид разправя, че с швабите е горе-долу свършено и песента им вече е изпята — рече той един звънтящ летен ден с безброй жетварки, докато покрай нас минаваша колона след колона от

кавалерийски и пехотни части, отиващи към предните позиции. Ние превозвахме една изтощена сива кобила, която беше спасена от калта на фронта. — По едно време доста ни били притиснали някъде понагоре по фронтовата линия, но според Дейвид, веднъж щом янките се включат във войната и ако ние не се огънем, всичко можело да свърши до Коледа. Надявам се да е прав, Джоуи. Дейвид рядко греши и затова обикновено се вслушвам в онова, което казва, както и всички останали.

А понякога ми говореше за дома и за неговото момиче на село:

— Името ѝ е Мейзи Кобълдик, Джоуи. Работи във фермата на Ансти. И пече хляб. О, Джоуи, тя пече най-хубавия хляб, който съм опитвал през живота си и дори мама казва, че нейните пайове са най-вкусните в цялата енория. Татко смята, че е прекалено добра за мен, но не говори сериозно. Казва го само за да ме зарадва. Тя има очи, сини като метличина, златна коса като зряла царевица, а кожата ѝ ухае на бъз, с изключение на случаите, когато идва от мандрата. Тогава обикновено гледам да стоя далече от нея. Аз съм ѝ разказал всичко за теб, Джоуи. И тя беше единствената, обърни внимание, единствената, която каза, че решението ми да дойда тук и да те намеря, е правилно. Иначе не искаше да тръгвам. Никак даже. Изплака си сърцето на гарата, когато заминавах, и следователно би трябвало да ме обича поне малко, как мислиш? Хайде, глупчо, кажи нещо. Това е единственият ти недостатък, Джоуи, ти си най-добрият слушател, но никога не мога да разбера какво, по дяволите, си мислиш. Само мигаш с очи и мърдаш тези твои уши от изток на запад и от север на юг. Толкова ми се иска да можеше да говориш, Джоуи, наистина!

След това една вечер дойде ужасна новина от фронта — приятелят на Албърт, Дейвид, беше загинал заедно с два коня, които теглели ветеринарната кола този ден.

— Заблуден снаряд — каза ми Албърт, когато донесе слама за конюшната ми. — Всички така разправят — един заблуден снаряд, който дошъл отникъде и Дейвид вече го няма. Той ще ми липсва, Джоуи. Ще липсва и на двама ни, нали? — Албърт седна на сеното в ъгъла. — Знаеш ли какъв е бил преди войната, Джоуи? Имал е талига за продажба на плодове в Лондон, близо до Ковънт Гардън. Той много те ценеше, Джоуи. Неведнъж ми го е казвал. И се грижеше за мен. Беше ми като истински брат. Двайсетгодишно момче... Целият живот беше пред него. И сега всичко отиде по дяволите заради един заблуден

снаряд. Знаеш ли какво ми казваше понякога той, Джоуи: „Ако се случи нещо с мен, поне няма да липсвам на никого. Ще остане само талигата ми, но аз няма да мога да я взема с мен, което е много жалко.“ Дейвид се гордееше със своята талига. Показа ми даже една своя снимка, на която стои до нея. Цялата е боядисана и отрупана догоре с плодове и той стои там, усмихнат до уши. — Албърт вдигна глава към мен и избърса сълзите от бузите си. Сетне заговори през стиснати зъби: — Сега останахме само ти и аз, Джоуи, и ти се кълна, че ще се приберем у дома, и двамата. Аз отново ще бия голямата камбана в църквата, ще ям хлябовете и пайовете на Мейзи и отново ще те яздя надолу по реката. Дейвид винаги казваше, че е сигурен, че ще се прибере у дома и беше прав. Ще направя така, че да се окаже прав.

И когато войната наистина свърши, това се случи бързо, сякаш почти неочаквано за хората около мен. Имаше малко радост, сдържано честване на победата и дълбоко чувство на облекчение, че всичко най-накрая е приключило. Албърт се отдели от щастливата група мъже, които се бяха събрали на двора в тази студена ноемврийска сутрин, и закрачи към мен.

— Само след пет минути всичко ще свърши, Джоуи, всичко ще свърши! На германците им е дошло вече до гуша, а също и на нас. Всъщност никой не иска това да продължава повече. В единайсет часа оръдията ще замлъкнат и това ще бъде краят. Толкова ми се иска Дейвид да беше сега тук и да го види.

След смъртта на Дейвид Албърт вече не беше същият. Не го бях виждал да се усмихва или шегува нито веднъж и често, когато беше с мен, мълчеше дълго и мрачно. Нямахме вече песни и подсвирквания. Аз правех каквото мога да го успокоя, слагах глава на рамото му и го виках тихо, но той изглеждаше съвсем неутешим. Дори новината за края на войната не върна светлината в очите му. Часовникът от кулата над входа удари единайсет пъти и мъжете започнаха радостно да се ръкуват или да се прегръщат и тупат по гърбовете, преди да се върнат по конюшните.

Плодовете на победата се оказаха горчиви за мен, макар първоначално краят на войната да не промени много нещата. Ветеринарната болница продължи да работи както винаги и притокът на болни и ранени коне като че ли се увеличи, вместо да намалее. През вратата на двора ние гледахме безкрайните колони от бойци, които

маршируваха радостно към железопътните гари. От време на време минаваха танкове, оръдия и товарни коли, теглени от коне, които също се прибираха у дома. Но ние си оставахме тук. Също като другите мъже, Албърт стана нетърпелив. И също като тях, неговото единствено желание беше да се прибере у дома колкото може по-скоро.

Всяка сутрин както обикновено се правеше преглед на наличния състав в центъра на калдъръмения двор, след което майор Мартин инспектираше конете и конюшните. Но една мрачна дъжделива утрин, когато сивите валчести камъни блестяха под ранната утринна светлина, майор Мартин не огледа конюшните както обикновено. Сержант Тъндър даде на войниците команда „свободно“ и майорът оповести плановете за връщане на частта. Накрая каза:

— И така, с малко повече късмет ще бъдем на гара „Виктория“ в събота в шест вечерта. Има добри шансове всички да си бъдете по домовете за Коледа.

— Мога ли да попитам нещо, сър? — избоботи сержант Тъндър.

— Говорете, сержант.

— Става дума за конете, сър — рече сержант Тъндър. — Мисля, че войниците искат да знаят какво ще стане с конете. На нашия кораб ли ще бъдат качени, сър? Или ще дойдат по-късно?

Майор Мартин се размърда неспокойно и заби поглед надолу в ботушите си. Заговори тихо, сякаш не искаше да бъде чул.

— Не, сержант — каза той. — Боя се, че конете няма да пътуват с нас.

Сред строените войници се надигна приглушен ропот.

— Искате да кажете, сър... — рече сержант Тъндър. — Искате да кажете, че те ще дойдат с по-късен кораб?

— Не, сержант — отвърна майорът, шибвайки ботуша с нагайката си. — Не искам да кажа това. Искам да кажа точно това, което казах. И то е, че конете изобщо няма да пътуват с нас. Те остават във Франция.

— Но как така, сър? — каза сержантът. — Как е възможно това, сър? Кой ще се грижи за тях? Ние имаме болни коне тук, които се нуждаят от непрестанно наблюдение и грижи.

Майорът кимна, все още, без да вдига глава от земята.

— Няма да ви хареса онова, което трябва да ви кажа — отбеляза той. — Боя се, че е било взето решение много от армейските коне да

бъдат продадени тук във Франция. Всички наши коне тук са или болни, или са били болни. Затова са сметнали, че не е целесъобразно те да бъдат транспортирани обратно вкъщи. Получих заповеди още утре сутринта да организирам разпродажба на конете тук на двора. За целта бяха изпратени известия до съседните градове. Те ще бъдат продадени на търг.

— На търг, сър? Нашите коне ще бъдат сложени под ножа след всичко онова, което са преживели? — Сержантът говореше учтиво, но едва сдържайки гнева си. — Но вие знаете какво означава това, сър? Вие знаете какво ще се случи с тях?

— Да, сержант — отговори майор Мартин. — Знам какво ще се случи с тях. Но никой не може да направи нищо, за да промени това. Ние сме в армията, сержант, и не е нужно да ви напомням, че заповедите са си заповеди.

— Но вие знаете какво ще направят с тях, сър — каза сержант Тъндър, едва прикривайки отвращението в гласа си. — Тук във Франция има хиляди наши коне, сър. Та те са ветерани от войната! Нима искате да кажете, че след всичко онова, което са преживели, че след всичките наши грижи за тях, а също и ваши, сър — нима искате да кажете, че те ще свършат по този начин? Не мога да повярвам, че има такава заповед, сър!

— Е, боя се, че има — каза майорът сковано. — Някои от тях ги очаква точно тази съдба, която загатвате — не мога да отрека това, сержант. Вие имате пълното право да бъдете възмутени, пълното право! Аз самият не съм доволен от този изход, както можете да предположите. Но утре повечето от тези коне ще бъдат продадени и ние ще напуснем болницата на следващия ден. Знаете не по-зле от мен, сержант, че съм абсолютно безсилен да променя каквото и да било.

В този момент в двора отекна гласът на Албърт.

— Какво, всичките ли, сър? Всичките ли ще бъдат продадени? Дори и Джоуи, когото върнахме от мъртвите? Дори и него?

Майор Мартин не каза нищо, само се обърна на пети и се отдалечи.

ДВАЙСЕТА ГЛАВА

През този ден из целия двор кипеше трескав дух на съзаклятие. Шепнещи групи от мъже с подгизнали шинели, вдигнали яките си, за да се пазят от дъжда, сгущени близо един до друг, разговарящи сериозно и приглушено. Албърт почти не ме забеляза през целия ден. Той нито ми говореше, нито ме поглеждаше, а вместо това припряно риеше тор, разнасяше сено и чистеше поверените му коне, потънал в дълбоко и мрачно мълчание. Знаех, както и всеки друг кон в болницата, че над нас е надвиснала заплаха. Бях измъчван от тревога.

Зловеща сянка беше паднала над двора тази сутрин и нито един от нас не можеше да си намери място в конюшните. Когато ни изведоха да се раздвижим, бяхме неспокойни и изплашени и Албърт, също като другите войници, реагираше нетърпеливо, дърпайки рязко въжето ми, нещо, което не беше правил никога преди.

Вечерта мъжете продължиха да разговарят, всички се бяха събрали заедно в тъмнеещия двор, но сега с тях беше и сержант Тъндър. Под падащия мрак видях смътно проблясването на пари в ръцете им. Сержант Тъндър носеше малка тенекиена кутия, която беше предавана от ръка на ръка и аз чувах подрънкването на монети, които падаха вътре. Дъждът най-сетне беше спрял и в тихата вечер долавях едва-едва ниския боботещ глас на сержант Тъндър:

— Това е всичко, което можем да направим, момчета — казваше той. — Не е много, но ние и нямаме много. Никой не е забогатял в армията. Аз ще участвам в наддаването, както казах — това е против заповедите, но ще го направя. Но запомнете, не обещавам нищо. — Той замълча и погледна през рамо, преди да продължи: — Не трябва да ви казвам това, майорът ми забрани, и повярвайте ми, аз не съм от тези, които нарушават заповедите на офицерите си. Но ние вече не сме във война и във всеки случай тази заповед беше по-скоро нещо като съвет, така да се каже. Затова ще ви призная нещо, защото не искам да гледате с лошо око на майора. Той много добре знае какво става. Всъщност всичко това е негово хрумване. Именно той ми каза да ви

предложа идеята. И нещо повече, момчета, той ми даде всяко едно пени от заплатата си, която беше спестил... всяко едно пени. Не е много, но пак е някаква помощ. Разбира се, не е нужно да ви казвам, че трябва да си държите устата затворена. Никому нито думичка. Ако тази работа се разчуе, той здравата ще загази, както и всички ние. Затова си мълчете, ясно ли е?

— Събрахте ли достатъчно, сержант? — Бях сигурен, че това бе гласът на Албърт.

— Надявам се, синко — отвърна сержант Тъндър, поклащайки кутията. — Надявам се. А сега нека всички да подремнем. Утре ви искам на крак призори, мързеливци, и се погрижете конете да изглеждат така, както никога преди. Това е последното нещо, което можем да направим за тях, и както изглежда, единственото.

После групата се разпръсна и мъжете се отдалечиха по двама и по трима, прегърбени заради студа, бръкнали дълбоко в джобовете на шинелите си. Един-единствен войник остана на двора. Той остана там известно време, гледайки към небето, и сетне тръгна към моята конюшня. По начина, по който вървеше, познах, че това е Албърт — типичната поклащаща се походка на фермер, при която коленете никога не се изправят до края. Той бутна фуражката си назад, когато се облегна на вратата на конюшнията.

— Направих всичко, каквото можах, Джоуи — рече Албърт. — Всички направихме, каквото можахме. Няма да ти кажа нищо повече, защото знам, че ще разбереш всяка моя дума и тогава ужасно ще се притесниш. Този път, Джоуи, не мога дори да ти дам обещание, както направих тогава, когато татко те продаде на армията. Не мога да ти дам обещание, защото не знам дали ще мога да го изпълня. Помолих стария Тъндър за помощ и той помогна. Помолих майора за помощ и той също помогна. А току-що се помолих и на Бог, защото като теглим чертата, всичко все пак е в Неговите ръце. Ние направихме всичко, което е по силите ни, това поне е сигурно. Помня старата мис Уъртъл от Неделното училище, която веднъж ни каза: „Бог помага на онези, които сами помагат на себе си.“ Особена жена беше тя, но добре знаеше какво пише в Светото писание. Бог да те благослови, Джоуи. Лека нощ. — Албърт потърка муцуната ми с юмрук и след това погали и двете ми уши, преди да ме остави сам в тъмната конюшня. Това беше

първият път, когато ми говореше така, откакто дойде новината за смъртта на Дейвид, и гласът му стопли сърцето ми.

Зората се пукна над часовниковата кула и тополите хвърлиха своите дълги тънки сенки върху калдъръмените камъни, които блестяха от скреж. Албърт стана с другите още преди сигнала на първата тръба и когато пристигнаха първите купувачи със своите каруци и коли, аз бях нахранен, напоен и така добре изчистен, че зимната ми козина пламтеше в червено, когато ме изкараха под сутрешното слънце.

Купувачите се събраха в средата на двора и онези от тях, които можеха да ходят, бяха разведени наоколо, за да огледат стоката, преди да бъдат представени на човека, който щеше да ръководи търга. Аз чаках в конюшната си и гледах как конете биват разпродавани един по един. Изглежда, че самият аз щях да бъда изкаран най-накрая. В паметта ми внезапно отекнаха далечни спомени от един друг по-ранен търг и ме обля трескава пот, но после си спомних утешителните думи на Албърт от предишната вечер и сърцето ми спря да препуска като лудо. Затова, когато той ме изведе на двора, бях спокоен и стъпвах леко. Имах абсолютно непоколебима вяра в него, докато ме потупваше по шията и шепнеше тайно в ухото ми. Купувачите се размърдаха и сред тях се чува думи на одобрение, докато Албърт ме водеше в кръг. Накрая бях накаран да спра пред редица от груби червендалести лица с хищни алчни очи. Малко по-късно сред мъжете с износени палта и шапки забелязах високата неподвижна фигура на сержант Тъндър, който стърчеше с цяла глава над тях. В същото време всички санитарии от ветеринарната болница се бяха наредили до оградата и следяха тревожно развоя на нещата. Наддаването започна.

Очевидно бях желан от мнозина, защото цената ми бързо се качи, но заедно с това някои от купувачите започнаха да поклащат глави и накрая останаха само двама основни претенденти. Единият от тях беше самият Тъндър, който всеки път, когато качваше цената, докосваше края на фуражката си с нагайката сякаш отдаваше чест. От другата страна беше слаб, жилест, дребен мъж с очи на невестулка, чието самодоволно лице излъчваше такава алчност и злонравие, че ми беше дори неприятно да спра погледа си на него. Цената продължи да се вдига.

— Двайсет и пет паунда, дваайсет и шест. Господинът там предлага дваайсет и седем. Двайсет и седем паунда... Имаме предложена цена от дваайсет и седем паунда. Някой друг, моля? Какъв е отговорът на сержанта при дваайсет и седем паунда? Някакви други предложения? Това е чудесно младо животно, както виждате и вероятно струва много повече! Някой друг, моля? — Сержантът поклати глава и сведе поглед към земята, очевидно признавайки поражението си.

— О, не — чух да прошепва Албърт до мен. — О, боже, не и той. Този е един от тях, Джоуи. Купува коне цялата сутрин. Старият Тъндър казва, че е касапин от Камбре. Моля те, господи, не и той.

— Добре, ако няма други предложения, продавам този кон на мосю Ширак от Камбре за сумата от дваайсет и седем английски паунда. Това ли е всичко? И така продадено за дваайсет и седем паунда на...

— Двайсет и осем! — дойде нечий глас сред тълпата и аз видях един побелял старец с бастун, който мина бавно между хората и застана пред тях. — Аз качвам на дваайсет и осем от вашите английски паунди — рече възрастният мъж, говорейки неуверено на английски. — И ще наддавам толкова дълго и толкова високо, колкото е необходимо, предупреждавам ви, мосю — каза той, обръщайки се към касапина от Камбре. — Предупреждавам ви да не се опитвате да качвате цената. — Защото съм готов да платя за този кон дори и сто английски паунда. Никой друг няма да го притежава, освен мен. Това е конят на моята Емили. Той е неин по право. — Преди да изрече името ѝ, аз не бях съвсем сигурен дали очите и ушите ми не ме подвеждат, защото старецът беше остарял доста, откакто го бях видял за последен път, и гласът му беше станал по-немощен и слаб, отколкото го помнех. Но сега вече бях сигурен. Пред мен стоеше наистина дядото на Емили. На лицето му беше изписана мрачна решимост и очите му святкаха гневно, сякаш предизвикваше всички наоколо. Никой не каза нито дума. Касапинът от Камбре поклати глава и се извърна. Дори ръководителят на търга беше като онемял и мина известно време, преди да стовари чукчето си върху масата, с което бях продаден.

ДВАЙСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА

Лицата на сержант Тъндър и майор Мартин бяха унили и мрачни, докато разговаряха с дядото на Емили след продажбата. В двора вече нямаше коне и купувачите си тръгнаха със своите коли и каруци. Албърт и приятелите му стояха около мен натъжени и всички се опитваха да успокоят Албърт.

— Не се измъчвай, Албърт — каза един от тях. — В края на краищата можеше да е много по-лошо, нали? Искам да кажа, че половината от нашите коне отидоха при касапите, в това няма никакво съмнение. Поне знаеш, че Джоуи не го грози опасност при този стар фермер.

— Откъде знаеш това? — попита Албърт. — И откъде изобщо знаеш, че е фермер?

— Чух го да казва това на стария Тъндър, ето откъде знам. И го чух също да казва, че имал ферма долу в долината. Освен това старецът обеща на сержант Тъндър, че Джоуи никога няма да се налага да работи, докато е жив. И непрекъснато дърдореше за някакво си момиче на име Емили или нещо такова. Аз обаче не схванах и половината от онова, което казва.

— Не мога да разбера що за човек е той — рече Албърт. — Звучи съвсем като луд, като го слушам как говори. „Това бил конят на Емили, който бил неин по право“, която и да е тази Емили. Нали така каза? Какво, по дяволите, означава това? Ако Джоуи принадлежи на някого по право, това е армията, а ако не принадлежи на армията, значи принадлежи на мен.

— По-добре го попитай сам, Албърт — обади се някой друг. — Това е твоят шанс. Той идва насам с майора и стария Тъндър.

Албърт стоеше с ръка под брадичката ми, след това се протегна и ме почеса зад ухото, където знаеше, че обичам най-много. Когато майорът се приближи обаче, той дръпна ръката си, застана мирно и отдаде бързо чест.

— Моля за извинение, сър — каза Албърт. — Бих искал да ви благодаря за това, което сторихте, сър. Знам какво сте направили и съм ви признателен. Не е ваша вината, че не успяхме, но все пак ви благодаря, сър.

— Не знам за какво говори той — отвърна майорът. — А вие сержант?

— Нямам представа, сър — каза сержант Тъндър. — Такива са тези момчета от фермите, нали разбирате, сър? Това е така, защото са откърмени със сайдер^[1] вместо с мляко. Който пък трайно размътва главите им, сър. Това е моето обяснение.

— Моля за извинение, сър — продължи Албърт, изненадан от тяхното безгрижие. — Бих искал да поговоря с французина, сър, който купи моя Джоуи. Бих искал да го попитам, сър, за нещата, които той каза, за тази Емили или както там ѝ е името.

— Това е дълга история — каза майор Мартин и се обърна към стареца. — Може би бихте искали да му разкажете сам, мосю. Това е младежът, за когото говорихме, мосю, онзи, който е отраснал с коня и е изминал целия път до Франция, за да го намери.

Дядото на Емили стоеше и гледаше строго Албърт под рунтавите си бели вежди. Сетне лицето му изведнъж просветна, той протегна ръка и се усмихна широко. Макар и изненадан, Албърт раздрусва ръката му.

— Е, млади момко, ти и аз имаме много общо помежду си. Аз съм французин, а ти си Томи^[2]. Вярно е, аз съм стар, а ти си млад. Но и двамата обичаме този кон, нали така? Твоят офицер ми каза, че в родната Англия ти също си бил фермер като мен. Това е най-доброто нещо, което човек може да бъде, и казвам това с мъдростта на годините, които са зад гърба ми. Какво гледате във вашата ферма?

— Главно овце, сър. Няколко крави и малко прасета — отвърна Албърт. — Освен това сеем и ечемик на няколко ниви.

— Значи ти си научил това конче да работи? — рече старецът. — Добре си се справил, синко, много добре. Виждам въпроса в очите ти, преди да го зададеш и затова ще ти кажа откъде знам. Видиш ли, твоят кон и аз сме стари приятели. Той дойде да живее при нас — о, това беше много отдавна, не беше минало много време, откакто войната започна. Беше пленен от германците и те го използваха да тегли санитарните им коли от болницата до фронта и обратно. Тогава с него

имаше още един прекрасен кон — голям, блестящ черен красавец — и двамата дойдоха да живеят в нашата ферма, която беше близо до германската военнополова болница. Моята малка внучка Емили се грижеше за тях и ги обикна с цялото си сърце, сякаш бяха нейното собствено семейство. Аз бях единственият, който ѝ беше останал — другите ги отнесе войната. Конете живяха с нас около година или малко повече — няма значение. Германците бяха добри хора и ни дадоха конете, когато си тръгнаха. Така те станаха наши коне, мои и на Емили. След това един ден германците се върнаха, но това бяха други хора, различни от предишните. Нашите коне им трябваша, за да теглят оръдията им, и затова те ни ги взеха. Нищо не можехме да направим. След това моята Емили загуби волята си за живот. Моята малка внучка и без това беше болнаво дете, но сега, когато семейството ѝ вече го нямаше и новото семейство ѝ беше отнето, тя нямаше за какво да живее. Скоро след това започна бързо да вехне и миналата година умря. Беше само на петнайсет. Но преди да умре, тя ме накара да ѝ обеща нещо — че ще намеря някак конете и ще се погрижа за тях. Бях на много разпродажби на коне, но никога не намерих онзи другия, черния. Но ето че намерих поне единия от тях, когото сега ще върна у дома и ще се грижа за него, както обещах на Емили.

Старецът се облегна тежко на бастуна си, слагайки и двете си ръце върху дръжката. Заговори бавно, подбирайки думите си внимателно.

— Томи — продължи той. — Ти си фермер, английски фермер и разбираш, че един фермер, бил той англичанин, французин или белгиец, никога не дава нищо безплатно. Той просто не може да си го позволи. Ние все пак трябва да имаме с какво да живеем, нали така? Твоят майор и сержантът ми казаха колко много обичаш този кон. Разказаха ми също как всеки един от тези мъже е дал последното си пени, за да го купят. Мисля, че това е нещо благородно, и ми се струва, че на Емили тази история би ѝ харесала. Мисля също, че тя би ме разбрала и би одобрила онова, което ще направя сега. Аз съм вече стар човек. Какво бих могъл да правя с коня на Емили? Той не може да се гои на ливадата цял живот, а скоро аз ще бъда твърде стар, за да се грижа за него. И доколкото си спомням и май не греша, той обича да работи, нали? Искам да ти направя... как беше думата, едно предложение. Какво ще кажеш да ти продам коня на Емили?

— Да ми го продадете? — възкликна Албърт. — Но аз не мога да ви платя достатъчно за него. Би трябвало да знаете това. Ние събрахме само двайсет и шест паунда, а вие платихте двайсет и осем. Как бих могъл да го купя от вас?

— Ти не разбираш, приятелю — отвърна старецът, сдържайки смеха си. — Ти изобщо не разбираш. Аз ще ти продам този кон срещу едно английско пени и едно тържествено обещание — че винаги ще го обичаш така, както го обичаше моята Емили и ще милееш за него до края на дните му. И нещо повече, искам да разкажеш на всички за моята Емили и за това как се е грижела за твоя Джоуи и за големия черен жребец, когато двамата дойдоха да живеят при нас. Разбираш ли, приятелю, искам моята Емили да продължи да живее в сърцата на хората. Аз скоро ще умра — до няколко години, не повече. И тогава вече никой няма да си спомня моята Емили. Никой няма да знае каква е била. Всички от семейството ми са мъртви и никой няма да я запази в паметта си. Скоро тя ще бъде само име върху надгробен камък, което никой няма да прочете. Затова искам да разкажеш на приятелите си у дома за моята Емили. Иначе ще бъде, все едно че никога не е живяла. Ще направиш ли това за мен? Така тя ще живее завинаги и точно това е, което искам. Ще сключим ли сделка двамата с теб?

Албърт мълчеше, защото беше прекалено развълнуван, за да каже нещо. Той просто протегна ръка в знак, че приема предложението. Но старецът не я пое, а вместо това сложи ръцете си на раменете му и го целуна по двете бузи.

— Благодаря ти — рече той. След това се обърна, ръкува се с всеки един от войниците поотделно и пое, накуцвайки, обратно, за да се спре пред мен. — Сбогом, приятелю — каза старецът и докосна леко носа ми с устни. — Това е от Емили — промълви той и си тръгна. Беше изминал само няколко крачки, когато се закова на място и се обърна. Размахвайки чепатия си бастун и с престорена укорителна усмивка на лицето извика: — Значи вярно казват, че англичаните са по-добри от французите само в едно отношение. Вие сте по-стиснати. Ти не ми плати моето английско пени, приятелю! — Сержант Тъндър извади едно пени от тенекиената кутия и го даде на Албърт, който хукна при дядото на Емили.

— Ще го пазя като съкровище — каза старецът. — Ще го пазя до края на дните си.

И така аз се прибрах от войната по Коледа. С Албърт на гърба ми ние влязохме в селото, където бяхме поздравени от духовия оркестър на Хадърлий и възторжения звън на църковните камбани. И двамата бяхме посрещнати като победители и герои, но ние знаехме, че истинските герои не се бяха прибрали у дома — те лежаха там сред полетата на Франция редом с капитан Никълс, Топхорн, Фридрих, Дейвид и малката Емили.

Моят Албърт се ожени за Мейзи Кобълдик, както беше казал, че ще направи. Но мисля, че тя никога не ме обикна, нито пък аз нея. Причината за това може би беше нашето взаимно чувство на ревност. Аз отново се върнах към задълженията си в чифлика със скъпата стара Зоуи, която изглеждаше неостаряваща и неуморна. А Албърт се зае отново с фермата и продължи да бие голямата църковна камбана. Той ми разказваше много неща след това — за стария си баща, който сега ме глезеше почти толкова, колкото и собствените си внуци, за прищевките на времето и пазара и, разбира се, за Мейзи, чийто добре опечен хляб беше толкова хубав, колкото той казваше. Но каквито и усилия да полагах, аз така и не опитах от нейните пайове. И знаете ли какво, тя никога не ми предложи от тях.

[1] Ябълково вино. — Б.пр. ↑

[2] Наричателно име за англичанин. — Б.пр. ↑

Издание:

Автор: Майкъл Морпурго

Заглавие: Боен кон

Преводач: Станимир Йотов

Година на превод: 2012

Език, от който е преведено: Английски

Издание: Първо

Издател: „Пергамент Прес“

Година на издаване: 2012

Тип: роман

Печатница: „Симолини“

Редактор: Силвия Йотова

Коректор: Филипа Колева

ISBN: 978-954-641-034-4

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/7974>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.